ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพารา ของเกษตรกร ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา

The Impact of the Rubber Price Downturn Towards the Economic Situation and Rubber Plantation Management of the Farmers in Namom District, Songkhla Province

ทวีศักดิ์ สงคง

Taweesak Songkong

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการธุรกิจเกษตร

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Minor Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Business Administration in Agribusiness Management

Prince of Songkla University

2558

ชื่อสารนิพนธ์ ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา

ผู้เขียน นายทวีศักดิ์ สงคง

สาขาวิชา การจัดการธุรกิจเกษตร

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปรัตถ พรหมมี)

..... กรรมการ

(อาจารย์ไชยยะ คงมณี)

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุธัญญา ทองรักษ์)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

สาขาการจัดการธุรกิจเกษตร

ชื่อสารนิพนธ์ ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา

ผู้เขียน นายทวีศักดิ์ สงคง

สาขาวิชา การจัดการธุรกิจเกษตร

ปีการศึกษา 2557

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) ลักษณะการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร (3) ผลกระทบจากราคายางตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร และ (4) การปรับตัวของเกษตรกรหลังการตกต่ำของราคายาง ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา ใช้ข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เกษตรกรที่มีสวนยางพาราเปิดกรีดไม่เกิน 50 ไร่ และมีประสบการณ์ในการทำสวนยางพาราไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 120 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติที (t-Statistic) ในรูปของการทดสอบแบบจับคู่ (Paired Test)

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 52.8 ปี มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า (53.3%) มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.99 คน สมาชิกที่ทำสวนยางพาราเฉลี่ย 2.01 คน โดยช่วยดูแลจัดการสวนยางพารา ทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก (90.8%) มีการประกอบอาชีพรอง (70.8%) ส่วนใหญ่ค้าขายเป็นอาชีพรอง (45.9%) มีรายได้รวมและรายจ่ายเฉลี่ย 22,688 และ 21,214 บาท/เดือน ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีหนี้สิน (81.7%) โดยกู้จากแหล่งเงินกู้ในระบบ (94.9%)

เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 18.27 ไร่/ครัวเรือน โดยใช้ทำสวนยางพาราเฉลี่ย 15.95 ไร่/ครัวเรือน มีสวนยางพาราเปิดกรีดเฉลี่ย 12.54 ไร่/ครัวเรือน มีประสบการณ์ในการทำสวนยางพาราเฉลี่ย 29.93 ปี สภาพพื้นที่สวนยางพาราส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย เกษตรกรทั้งหมดเลือกปลูกยางพันธุ์ RRIM 600 และมีการกำจัดวัชพืช โดยส่วนใหญ่ใช้วิธีกำจัดวัชพืชด้วยเครื่องตัดหญ้า (91.7%) ใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ (67.5%) ไม่มีการปลูกพืชคลุมดิน (92.5%) มีการปลูกพืชแซมยาง (15.0%) และพืชร่วมยาง (26.7%) ส่วนใหญ่ใช้ระบบกรีด 3 วัน เว้น 1 วัน (53.3%) เกษตรกรทั้งหมดขายผลผลิตในรูปของน้ำยางสดและไม่มีแนวคิดที่จะเปลี่ยนรูปแบบผลผลิตจากน้ำยางสดเป็นยางแผ่นดิบ (90.8%)

ก่อนราคายางพาราตกต่ำเกษตรกรมีรายได้จากสวนยางพาราและปริมาณเงินออม 32,546 และ 7,100 บาท/เดือน ตามลำดับ มีการกำจัดวัชพืช ปีละ 1.53 ครั้ง ใส่ปุ๋ยเคมี ปีละ 1.47 ครั้ง และปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมี ปีละ 83.25 กิโลกรัม/ไร่ หลังจากราคายางพาราตกต่ำเกษตรกรมีรายได้จากสวนยางพาราและปริมาณเงินออมลดลงเหลือ 12,212 และ 2,391 บาท/เดือน ตามลำดับ มีการกำจัดวัชพืชลดลงเหลือ ปีละ 1.38 ครั้ง ใส่ปุ๋ยเคมีลดลงเหลือ ปีละ 1.08 ครั้ง และปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมีลดลงเหลือ ปีละ 54.94 กิโลกรัม/ไร่ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบก่อนและหลังการตกตกต่ำของราคายางพารา พบว่า รายได้จากสวนยางพารา ปริมาณเงินออม จำนวนครั้งในการกำจัดวัชพืช จำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ยเคมี และปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมีของเกษตรกรลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยมีค่า P-Value = 0.000 ทุกตัว

สำหรับรูปแบบและลักษณะการปรับตัวหลังจากราคายางพาราตกต่ำ พบว่า เกษตรกรมีการปรับตัวเพื่อลดผลกระทบ (59.2%) โดยเน้นการลดต้นทุนการผลิตยางพารา (87.3%) และเกษตรกรที่ไม่มีการปรับตัว (40.8%) ให้เหตุผลว่ามีรายได้เสริมจากแหล่งอื่น ๆ (44.9 %) มีข้อจำกัดด้านเวลาและแรงงาน (36.7%) นำเงินฝากจากสถาบันการเงินมาใช้เพิ่มเติม (34.7%) มีข้อจำกัดด้านพื้นที่ (32.7%) และข้อจำกัดด้านการเงินและการลงทุน (20.4%) ซึ่งการนำเงินฝากจากสถาบันการเงินมาใช้เพิ่มเติมอาจจะส่งผลต่อฐานะทางการเงินของเกษตรกรในอนาคตได้ ส่วนข้อจำกัดด้านพื้นที่ ได้แก่ เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองน้อย จึงไม่เพียงพอที่จะใช้ทำประโยชน์อย่างอื่นได้ และพื้นที่บางส่วนมีลักษณะเป็นพื้นที่ควนเขาและลาดชัน ไม่สะดวกในการทำประโยชน์ และไม่เหมาะสมที่จะทำการเกษตรอื่น ๆ

Minor Thesis Title	The Impact of the Rubber Price Downturn Towards the Economic Situation and Rubber Plantation Management of the Farmers in Namom District, Songkhla Province
Author	Mr. Taweesak Songkong
Major Program	Agribusiness Management
Academic Year	2014

Abstract

This study aimed to examine (1) the social and economic features of the farmers, (2) the rubber plantation management of the farmers, (3) the impact of rubber price downturn towards the economic situation and rubber plantation management of the farmers, and (4) the farmers' adaptation after the rubber price downturn in Namom District, Songkhla Province. The secondary data was compiled while the primary data was collected from the interview of 120 farmers, who own tapped plantations less than 50 rais and have experienced in rubber plantations at least 10 years. The data analysis was implemented by the descriptive statistics. In addition, the quantitative statistics was applied by t-Statistics in form of Paired Test.

The study revealed as details. The farmers are 52.8 years old on average and primary level educated or lower (53.3%). The average household members are 3.99 people; meanwhile, 2.01 members assist in rubber plantation management. The farmers operate rubber plantations as their main occupation (90.8%), and implement supplementary career (70.8%), which is mainly local trading (45.9%). Total incomes and expenditures are 22,688 and 21,214 baht/month on average respectively. The majorities are in debt (81.7%) and are formally financed (94.9%).

The farmers' land ownership is 18.27 rais/household. The rubber plantations were occupied for 15.95 rais/household on average. The tapped rubber plantations are 12.54 rais/household. The farmers have experienced in rubber plantations for 29.93 years. The area condition of rubber plantations are mostly flat with sandy loam. All farmers plant RRIM 600 variety. Furthermore, weed elimination is implemented. Most of the weed is eradicated by lawn mower (91.7%), and chemical together with organic fertilizers (67.5%). None of ground cover

plants are found (92.5%). The intercrops (in young rubber plantation) and rubber-based intercrops (in mature rubber plantation) are planted (15.0%, 26.7%) respectively. Most of the farmers tap rubber trees for 3 days and skip 1 day (53.3%). All farmers distribute their produces in form of field latex and do not have any idea to switch the produce from field latex to be raw rubber sheet (90.8%).

Before the rubber price downturn, the farmers earn their incomes from rubber plantations and the savings as 32,546 and 7,100 baht/month respectively. Weed elimination is implemented at 1.53 times a year. Chemical fertilizers are applied at 1.47 times/year. The quantity of chemical fertilizers are applied at 83.25 kg/rai/year. After the rubber price downturn, the farmers' incomes and savings decrease to be 12,212 and 2,391 baht/month respectively. Weed eradication is lessened to be 1.38 times/year; in addition, fertilizer application is conducted at 1.08 times/year. The fertilizer quantity is reduced to be 54.94 kilograms/rais. The comparison analysis on the situation before and after the rubber price downturn revealed as follows. The incomes from rubber plantations, savings amount, frequency of weed eradication and fertilizer application, and quantity of fertilizer application decrease with statistical significance with P-Value = 0.000 each.

The pattern and adaptability after the rubber price downturn revealed as details. The farmers adapt themselves to minimize the impact (59.2%). The production cost reduction is conducted (87.3%). The farmers do not adapt themselves (40.8%) with the following reasons. The farmers earn extra incomes from other sources (44.9%). The time and labors are constrained (36.7%). The bank deposits are drawn out to use in the operation (34.7%). The space is limited (32.7%). The finance and investment are limited (20.4%). To draw out much more money from financial institutions to be used could affect the financial position of the farmers in the future. The area limitations are described as details. The farmers own small size of land; therefore, it is not adequate for other purposes. Some parts of the area are hillside and slope, which are not suitable for agricultural activities.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เรื่อง "ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา" ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณา การดูแลเอาใจใส่ ให้คำปรึกษา คำแนะนำ แนวคิด การวางแผนการทำงานที่เป็นระบบ และความรู้ในกระบวนการทำวิจัยอย่างต่อเนื่อง ด้วยความทุ่มเททั้งเวลาแรงกายแรงใจด้วยดีเสมอมาจากรองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปรัตถ พรหมมี และอาจารย์ไชยยะ คงมณี คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ ที่ได้กรุณาชี้แนะที่เป็นประโยชน์เพื่อให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และคณาจารย์ทุกท่าน ตลอดจนเลขานุการหลักสูตร ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ และให้คำปรึกษาในทุก ๆ ด้านด้วยดีเสมอมา

การวิจัยครั้งนี้จะประสบความสำเร็จลุล่วงไปไม่ได้ หากไม่ได้รับความอนุเคราะห์ และเสียสละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อมูล ความคิดเห็น ตลอดจนคำแนะนำต่าง ๆ จากเกษตรกรชาวสวนยาง ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา ผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน และเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอนาหม่อม ที่ได้ช่วยประสานงานในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี ผู้เขียนขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

สำหรับบุคคลที่สำคัญที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จและขาดเสียมิได้ ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ ภรรยา และครอบครัวที่เป็นกำลังใจและสนับสนุนมาโดยตลอด ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ที่ได้สนับสนุนทุนการศึกษา ร้อยละ 50 สุดท้ายนี้ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ทุกคนสำหรับมิตรภาพที่ดี คำแนะนำความช่วยเหลือและกำลังใจที่มีให้ด้วยดีเสมอมา ผู้เขียนขอมอบคุณค่า ความรู้ของสารนิพนธ์ฉบับนี้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุก ๆ ท่าน หากมีความผิดพลาดประการใดผู้เขียนต้องกราบขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ทวีศักดิ์ สงคง

กรกฎาคม 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
Abstract	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 การตรวจสอบเอกสาร	5
2.1 องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับยางพารา	5
2.2 ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง	16
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	25
บทที่ 3 วิธีวิจัย	33
3.1 ข้อมูลและวิธีการรวบรวมข้อมูล	33
3.2 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	35
บทที่ 4 ผลการวิจัยและการอภิปรายผล	38
4.1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร	38
4.2 การจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร	49
4.3 ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร	64
4.4 รูปแบบและลักษณะการปรับตัวของเกษตรกรหลังจากการตกต่ำของราคายางพารา	72

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	76
5.1 สรุปผลการวิจัย	76
5.2 ข้อเสนอแนะ	79
5.3 ข้อจำกัดในการศึกษาและข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	83
บรรณานุกรม	84
ภาคผนวก แบบสอบถามประกอบการวิจัยเพื่อสารนิพนธ์	89
ประวัติผู้เขียน	98

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	พื้นที่เพาะปลูกยางพาราของประเทศไทย จำแนกตามภาค ปี 2554-2557	11
2.2	การผลิต การส่งออก มูลค่าการส่งออก และการใช้ยางธรรมชาติของไทย ปี 2552-2557	12
3.1	จำนวนประชากร (ครัวเรือนเกษตรกรสวนยางพารา) และตัวอย่างที่ใช้ศึกษา จำแนกตามตำบล	34
4.1	สภาพทางสังคมของเกษตรกร	39
4.2	สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร	45
4.3	ข้อมูลเบื้องต้นในการทำสวนยางพาราของเกษตรกร	50
4.4	ลักษณะการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร	55
4.5	การจัดการด้านแรงงานของเกษตรกร	60
4.6	การจัดการด้านผลผลิตของเกษตรกร	62
4.7	ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อรายได้จากสวนยางพาราของครัวเรือนเกษตรกร	65
4.8	ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อจำนวนหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร	66
4.9	ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อจำนวนเงินออมของครัวเรือนเกษตรกร	67
4.10	ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อจำนวนสมาชิกที่ทำสวนยางพารา	68
4.11	ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อจำนวนครั้งที่กำจัดวัชพืช	69
4.12	ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อจำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ยเคมี	70
4.13	ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมี	71
4.14	การปรับตัว รูปแบบการปรับตัวและสาเหตุที่ไม่ปรับตัวของเกษตรกร	73
4.15	ลักษณะการปรับตัวเพื่อลดผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำของเกษตรกร	74

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	ราคายางแผ่นดิบเฉลี่ย ปี 2549-2557 ณ ตลาดกลางยางพาราหาดใหญ่	13

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของการวิจัย

ยางพารา (*Hevea brasiliensis Muell. Arg.)* เป็นไม้ยืนต้นที่มีถิ่นกำเนิดในบริเวณเขตร้อนและชุ่มชื้นแถบลุ่มแม่น้ำอเมซอนในทวีปอเมริกาใต้ ต่อมาได้มีการขยายการปลูกยางพาราไปยังประเทศใกล้เส้นศูนย์สูตร ในปี 2442 พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี นำต้นยางพาราเข้ามาปลูกเป็นครั้งแรกในประเทศไทยที่อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง จากนั้นได้มีการขยายพื้นที่ปลูกยางพารากระจายไปทั่วทุกภูมิภาคจนยางพารากลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศในปัจจุบัน

ในปี 2557 ประเทศไทยมีพพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งประเทศ 22.49 ล้านไร่ มีปริมาณผลผลิตยางพารารวม 4.32 ล้านตัน และมีปริมาณการส่งออกจำนวน 3.77 ล้านตัน ส่งผลให้ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตและส่งออกยางธรรมชาติอันดับหนึ่งของโลก ซึ่งในปี 2557 ยางพาราสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยคิดเป็นมูลค่ารวม 193,749.21 ล้านบาท (กรมวิชาการเกษตร, 2558) ยางพาราจึงได้ก่อให้เกิดอาชีพ รายได้ และกิจกรรมต่อเนื่องมากมายทั้งในภาคการผลิต ภาคอุตสาหกรรมและภาคการตลาด ซึ่งเกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วนทั้งเกษตรกรชาวสวนยาง ผู้ประกอบการ และภาครัฐบาล

ราคายางแผ่นดิบได้ปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปลายปี 2552 จนกระทั่งขึ้นไปสูงสุดในปี 2554 โดยที่ราคายางแผ่นดิบ กิโลกรัมละ 174.44 บาท หลังจากนั้นราคาได้ลดลงอย่างรวดเร็วจากหลายปัจจัย อาทิ ปัญหาเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และปัญหาวิกฤติหนี้สาธารณะของสหภาพยุโรป ส่งผลให้ราคายางแผ่นดิบเฉลี่ยลดลงมาอยู่ที่กิโลกรัมละ 77.45 บาท ในปี 2556 และลดลงเรื่อย ๆ จนเหลือกิโลกรัมละ 55.94 บาท ในปี 2557 (กรมวิชาการเกษตร, 2558) ราคายางพาราที่ลดลงได้สร้างความวิตกกังวลและความเดือดร้อนแก่เกษตรกรชาวสวนยางพาราเป็นอย่างมาก (ถนัด ตันสกุล, 2556)

นับว่าปัญหาราคายางพาราตกต่ำเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องมีการแก้ไขและจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความมั่นคงและยั่งยืนในอาชีพให้แก่เกษตรกรชาวสวนยางพารา การกำหนดราคายางพาราในประเทศไทยขึ้นอยู่กับราคาตลาดโลกที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตามปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยพื้นฐานและปัจจัยเทคนิค โดยปัจจัยพื้นฐานประกอบด้วย ปริมาณการผลิตยางพารา และปริมาณความต้องการใช้ยางพารา ซึ่งปริมาณการผลิตยางพาราขึ้นอยู่กับพื้นที่ปลูก และปัจจัยที่

เกี่ยวข้อง ได้แก่ ฤดูกาล การผลัดใบ ภัยธรรมชาติ การระบาดของโรค และศัตรูยางพารา ส่วนปริมาณความต้องการใช้ยางพาราขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจโลก โดยมีตัวชี้วัดอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศผู้ผลิตและผู้ใช้ยางพารา และการบริโภคของประชากร ปัจจัยเทคนิคประกอบด้วย การเคลื่อนไหวของราคายางพาราตามวัฏจักร และแนวโน้มราคายางพาราในระยะเวลา 3-5 ปี รวมทั้งการเก็งกำไร ปริมาณซื้อขาย และสถานะคงค้างของสัญญาซื้อขายยางพาราในตลาดล่วงหน้าที่มีความสลับซับซ้อน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่ไม่เกี่ยวข้องกับยางพาราโดยตรงและมีผลต่อราคายางพารา เช่น การเคลื่อนไหวของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ราคาน้ำมันดิบและยางสังเคราะห์ การเก็งกำไรในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า รวมทั้งจิตวิทยาตลาดอีกด้วย (สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง, 2554ก)

จังหวัดสงขลา มีพื้นที่ปลูกยางพารามากเป็นอันดับสองของประเทศไทย ในปี 2557 จังหวัดสงขลามีพื้นที่ปลูกยางพารา 2.07 ล้านไร่ พื้นที่เปิดกรีด 1.70 ล้านไร่ และปริมาณผลผลิตยางพารารวม 493,340 ตัน อำเภอนาหม่อมเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสงขลา ที่มีการปลูกยางพาราอย่างหนาแน่น ประชากรประกอบอาชีพทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก โดยในปี 2557 มีครัวเรือนเกษตรชาวสวนยางพาราจำนวน 3,283 ครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งหมด 40,873 ไร่ มีเนื้อที่เปิดกรีด 37,240 ไร่ และมีปริมาณผลผลิตรวม 9,980 ตัน (สำนักงานเกษตรอำเภอนาหม่อม, 2557)

การศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา จึงมีขึ้นเพื่อตอบคำถามว่า การตกต่ำของราคายางพารามีผลกระทบต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพารา รวมทั้งการปรับตัวของเกษตรกรในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา อย่างไรบ้าง องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยคาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรชาวสวนยางในการวางแผนการผลิต การจัดการการผลิต การตัดสินใจเพื่อการปรับตัวอย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์ราคายางพารา และเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐในการส่งเสริม ช่วยเหลือ รวมทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำ และแนวทางในการปรับตัวเพื่อลดผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำแก่เกษตรกรได้อย่างเหมาะสม

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา

2) เพื่อศึกษาลักษณะการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา

3) เพื่อศึกษาผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา

4) เพื่อศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรหลังการตกต่ำของราคายางพารา ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัยไว้ดังนี้

1) พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษา คือ อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา โดยศึกษาทั้ง 4 ตำบลของอำเภอนาหม่อม ได้แก่ ตำบลนาหม่อม ตำบลพิจิตร ตำบลทุ่งขมิ้น และตำบลคลองหรัง เพราะประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก รวมทั้งอำเภอนาหม่อมยังตั้งอยู่ระหว่างสังคมเมืองและสังคมเกษตรกรรม จึงเป็นพื้นที่ที่มีความน่าสนใจในการศึกษา

2) ประชากร

ประชากร คือ เกษตรกรเจ้าของสวนยางพารา ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา

3) ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา เน้นศึกษาผลกระทบของราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้จากสวนยางพารา จำนวนหนี้สิน และปริมาณเงินออม ส่วนผลกระทบด้านการจัดการสวนยางพารา ได้แก่ จำนวนสมาชิกที่ช่วยทำสวนยางพารา จำนวนครั้งที่กำจัดวัชพืช จำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ยเคมี และปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมี ส่วนการปรับตัว เน้นการสร้าง

รายได้เสริมในสวนยางพารา การลดต้นทุนการผลิต การลดความเสี่ยงด้านราคาและผลตอบแทน รวมทั้งการหารายได้เพิ่มนอกฟาร์ม

4) ช่วงเวลาการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิในเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน 2558

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร หน่วยงานภาครัฐและผู้ที่สนใจทั่วไป ดังนี้

1) เกษตรกร ได้ความรู้ประกอบการวางแผนการผลิต การจัดการการผลิต และการตัดสินใจเพื่อการปรับตัวอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ราคายางพารา

2) หน่วยงานภาครัฐ ได้มีข้อมูลในการส่งเสริม ช่วยเหลือ รวมทั้งให้คำแนะนำถึงผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำ และแนวทางในการปรับตัวเพื่อลดผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำแก่เกษตรกร

3) นักศึกษาและนักวิจัยที่สนใจ ได้แหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มมากขึ้น

บทที่ 2

การตรวจสอบเอกสาร

เพื่อให้ได้ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง และได้แนวทางที่เหมาะสมในการศึกษา รวมทั้งเพื่อประโยชน์ในการอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเอกสารใน 3 ประเด็นสำคัญ คือ (1) องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับยางพารา (2) ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง และ (3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แต่ละประเด็นมีรายละเอียดดังนี้

2.1 องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับยางพารา

องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา 3 ประเด็น คือ (1) ความรู้ทั่วไปกี่ยวกับการจัดการสวนยางพารา (2) สถานการณ์ยางพาราในประเทศไทย และ (3) ปัจจัยที่ทำให้ราคายางพาราตกต่ำและผลกระทบจากราคายางพารา เพื่อเป็นความรู้และแนวทางในการจัดการสวนยางพาราได้อย่างถูกต้องและสามารถปรับตัวเพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนได้

2.1.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการสวนยางพารา

การจัดการสวนยางพาราที่ดีและเหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การปลูกยางพาราประสบผลสำเร็จ ซึ่งจะต้องมีการดูแลรักษา การกำจัดวัชพืช และการปลูกพืชคลุมดินในสวนยางพารา เพื่อให้ต้นยางเจริญเติบโต สามารถเปิดกรีดได้เร็ว โดยมีวิธีปฏิบัติดังนี้

1) การบำรุงรักษาสวนยางพาราก่อนให้ผลผลิต

สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (2554ข) กล่าวว่า เกษตรกรต้องใช้เวลาในการบำรุง ดูแลและรักษาสวนยางพารานับจากวันแรกที่ปลูกเสร็จถึงวันที่เปิดกรีดได้ตั้งแต่ 6 ปีครึ่งถึง 7 ปี ซึ่งนับว่านานพอสมควร โดยแนะนำให้เกษตรกรควรปฏิบัติดังนี้

1.1) ระยะ 1 ปีแรก เมื่อเริ่มปลูกยางพารา

การจัดการสวนยางพาราก่อนให้ผลผลิต หรือการบำรุง ดูแลและรักษาสวนยางพาราในระยะ 1 ปีแรกหลังจากปลูก ซึ่งสิ่งที่ต้องดูแลเป็นอันดับแรกคือการจัดการทุกอย่างเพื่อให้ต้นยางพาราอยู่รอด หรือให้ตายน้อยที่สุด และควรรีบปลูกซ่อมทันทีที่ทำได้ กำจัดวัชพืช ใส่ปุ๋ยบำรุง หากไม่ปลูกพืชคลุมก็ควรทำการปลูกพืชแซมยาง ดูแลและตัดแต่งกิ่งต้นยางพาราก่อนถึงฤดูแล้ง และเพื่อรักษาความชื้นในดิน เมื่อเข้าสู่ฤดูแล้งควรคลุมโคนต้นยางพารา หากสามารถราด

หรือรดน้ำหมักชีวภาพผ่านวัสดุที่คลุมโคนด้วยก็จะเป็นการดี เมื่อต้นยางพาราอายุได้ 1 ปีเต็ม ต้นที่สมบูรณ์จะมีขนาดความสูงไม่ต่ำกว่า 1 เมตร

1.2) เมื่อยางพารา อายุได้ 1 - 2 ปี

การบำรุง ดูแลและรักษาสวนยางพาราเมื่อมีอายุ 1-2 ปี สิ่งที่ยังมีความสำคัญมาก คือ เมื่อต้นยางพาราตายก็ควรรีบปลูกซ่อมทันที กำจัดวัชพืช ใส่ปุ๋ยบำรุง หากไม่ปลูกพืชคลุมดินก็ควรทำการปลูกพืชแซมยาง ดูแลและตัดแต่งกิ่งต้นยางพาราก่อนเข้าฤดูแล้ง และเพื่อรักษาความชื้นในดินเมื่อเข้าสู่ฤดูแล้งควรคลุมโคนต้นยางพารา หากสามารถราดหรือรดน้ำหมักชีวภาพผ่านวัสดุที่คลุมโคนด้วยก็จะเป็นการดี เมื่อต้นยางพาราอายุได้ 2 ปีเต็ม ควรมีขนาดเส้นรอบลำต้น 12-16 เซนติเมตร ที่ระดับความสูง 150 เซนติเมตรจากพื้นดิน

1.3) เมื่อยางพารา อายุได้ 2 - 3 ปี

การบำรุง ดูแลและรักษาสวนยางพาราในระยะ 2-3 ปี เมื่อต้นยางพาราตายไม่ควรปลูกซ่อม เพราะจะไม่สามารถเติบโตทันต้นอื่นได้ ควรปลูกพืชแซมระหว่างแถวยางพาราเพื่อให้มีรายได้เสริมและเพื่อเป็นการคลุมดินไม่ให้มีวัชพืช หากไม่ปลูกพืชแซม ก็ต้องปลูกพืชคลุมดิน เพื่อคลุมวัชพืช และยังเป็นการสร้างหรือใส่ปุ๋ยลงในดินโดยไม่ต้อง ไม่ต้องหว่านปุ๋ย ให้กำจัดวัชพืชแล้วใส่ปุ๋ยบำรุงสำหรับยางพาราเล็ก สูตร 20-8-20 สำหรับเขตปลูกยางพาราเดิม และสำหรับเขตปลูกยางพาราใหม่ให้ใส่ปุ๋ยบำรุงสูตร 20-10-12 ในปีที่ 2-6 ควรใส่ปุ๋ยอินทรีย์ในอัตรา 2 กิโลกรัม/ต้น/ปี หากสามารถทำได้ให้ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ก่อน 15-20 วัน แล้วตามด้วยปุ๋ยเคมี

ควรตัดแต่งกิ่งต้นยางพาราเพื่อให้ได้ทรงพุ่มที่ดี ให้ต้นยางพาราเจริญเติบโตเร็วและได้ไม้ยางพาราที่มีขนาดความยาวตามที่ต้องการ การตัดแต่งกิ่งควรทำก่อนที่จะสิ้นสุดฤดูฝน ไม่ควรตัดแต่งกิ่งในฤดูแล้ง เมื่อสวนยางพาราเข้าสู่ฤดูแล้ง ควรคลุมโคนต้นยางพาราด้วยฟางข้าวหรือเศษวัสดุทางการเกษตรที่หาง่ายในท้องถิ่น โดยเว้นระยะจากโคนต้นยางพาราไว้ 5-10 เซนติเมตร ขนาดการเจริญเติบโตของต้นยางพาราเมื่ออายุครบ 3 ปีเต็ม ควรมีขนาดเส้นรอบลำต้น 21-27 เซนติเมตร ที่ระดับความสูง 150 เซนติเมตรจากพื้นดิน

1.4) เมื่อยางพารา อายุได้ 3 - 4 ปี

การบำรุง ดูแลและรักษาสวนยางพาราในระหว่างปีที่ 3-4 ให้กำจัดวัชพืชแล้วใส่ปุ๋ยบำรุงสำหรับยางพาราเล็ก สูตร 20-8-20 สำหรับเขตปลูกยางพาราใหม่ให้ใส่ปุ๋ยบำรุง สูตร 20-10-12 และใส่ปุ๋ยอินทรีย์ในอัตรา 2 กิโลกรัม/ต้น/ปี เมื่อเข้าสู่ฤดูแล้งควรคลุมโคนต้นยางพาราด้วยฟางข้าวหรือเศษวัสดุทางการเกษตรที่หาง่ายในท้องถิ่น โดยเว้นระยะห่างจากโคนต้นยางพาราไว้

5-10 เซนติเมตร ในพื้นที่ที่มีแสงแดดให้ป้องกันเปลือกหรือลำต้นยางพาราเป็นรอยไหม้จากการถูกแสงแดดเผา ด้วยการใช้ปูนขาว 1 ส่วน ผสมน้ำ 2 ส่วน แช่หรือหมักค้างคืนไว้ 1 คืน แล้วนำมาทาลำต้นยางพาราตั้งแต่โคนต้นไปจนถึงที่ความสูง 1.0-1.5 เมตร โดยทาเฉพาะลำต้นส่วนที่เป็นสีน้ำตาล ต้นยางพาราอายุ 4 ปีเต็ม ควรมีขนาดเส้นรอบลำต้น 29-37 เซนติเมตร ที่ระดับความสูง 150 เซนติเมตรจากพื้นดิน

1.5) เมื่อยางพารา อายุได้ 4 - 5 ปี

การบำรุง ดูแลและรักษาสวนยางพาราในระหว่างปีที่ 4-5 ให้กำจัดวัชพืชในแถวต้นยางพารา ใส่ปุ๋ยบำรุงสำหรับยางพาราใหญ่ สูตร 20-8-20 สำหรับเขตปลูกยางพาราใหม่ให้ใส่ปุ๋ยบำรุงสูตร 20-10-12 เมื่อต้นยางพาราอายุครบ 48 เดือน ต้องกำจัดพืชแซมยางออกให้หมด เมื่อต้นยางพาราอายุ 5 ปีเต็ม ควรมีขนาดเส้นรอบลำต้น 36-46 เซนติเมตร ที่ระดับความสูง 150 เซนติเมตรจากพื้นดิน

1.6) เมื่อยางพารา อายุได้ 5 - 6 ปี

ให้กำจัดวัชพืชในแถวต้นยางพารา แล้วใส่ปุ๋ยบำรุงสำหรับยางพาราใหญ่ สูตร 20-8-20 สำหรับเขตปลูกยางพาราใหม่ให้ใส่ปุ๋ยบำรุง สูตร 20-10-12 ตามอัตรา หรืออาจใส่มากกว่าที่กำหนดก็ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ ด้าน เช่น สภาพความอุดมสมบูรณ์ของดิน ภาวะทางเศรษฐกิจของเจ้าของสวนยางพารา เป็นต้น หมั่นสังเกตสีของใบยางพาราในกรณีที่อาจมีโรครากเข้าทำลาย เมื่อต้นยางพาราอายุได้ 6 ปีเต็ม ควรมีขนาดเส้นรอบลำต้น 43-52 เซนติเมตร ที่ระดับความสูง 150 เซนติเมตรจากพื้นดิน

2) การบำรุงรักษาสวนยางพาราในช่วงหลังเปิดกรีด

สวนยางพารากรีดแล้ว เป็นสวนยางพาราที่จะต้องบำรุงรักษาอยู่เสมอ เพราะเป็นช่วงที่ยางพาราให้ผลผลิต การปล่อยปละละเลยไม่บำรุงรักษาสวนยางพาราในช่วงนี้ จะทำให้ผลผลิตของยางพาราลดลงอย่างรวดเร็ว หน้ากรีดเสียหายและลำต้นเป็นโรคได้ กรมส่งเสริมการเกษตร (2553) และกรมวิชาการเกษตร (2553ก) ได้สรุปไว้ว่า สิ่งที่เกษตรกรชาวสวนยางพาราจะต้องคำนึงถึงในการบำรุงรักษาสวนยางพารา คือ

2.1) การกำจัดวัชพืช

สวนยางพาราจะมีสภาพร่มครึ้ม ทำให้วัชพืชขึ้นน้อยและขึ้นช้า ยกเว้นวัชพืชบางชนิดซึ่งชอบขึ้นในสภาพที่มีร่มเงามากเท่านั้น การกำจัดวัชพืชในช่วงนี้ไม่จำเป็นต้องใช้สารเคมี

กำจัด เพียงแต่ถางหรือตัดให้สั้นเพียงปีละ 2 ครั้ง ในช่วงก่อนใส่ปุ๋ยประมาณ 15 วัน-1 เดือน ก็เพียงพอแล้ว

2.2) การใส่ปุ๋ย

ปุ๋ย เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการเพิ่มผลผลิตและรักษาระดับผลผลิตของยางพาราให้สูงสม่ำเสมอตลอดระยะเวลาที่ยางพาราให้ผลผลิต ต้นยางพาราที่เปิดกรีดแล้ว จำเป็นต้องใส่ปุ๋ยให้กับต้นยางพาราทุกปี เพื่อให้ได้ผลผลิตสูงสม่ำเสมอ ยกเว้นสวนยางพาราที่มีการปลูกพืชคลุมดิน มีการใส่ปุ๋ยสม่ำเสมอและดูแลรักษาสวนดีตั้งแต่ปลูกจนถึงเปิดกรีด หลังจากเปิดกรีดแล้วประมาณ 2 ปี อาจไม่ต้องใส่ปุ๋ยบำรุงได้ถ้าผลวิเคราะห์ธาตุอาหารในดินมีผลตกค้างของปุ๋ยที่ใส่ให้แก่ยางพาราในช่วงก่อนเปิดกรีด ปุ๋ยที่เหมาะสมกับต้นยางพาราที่เปิดกรีดแล้ว คือ ปุ๋ยเคมีสูตร 30-5-18 ซึ่งใช้ได้กับดินทุกชนิดทั้งในเขตปลูกยางพาราเดิม และเขตปลูกยางพาราใหม่

การใส่ปุ๋ยจะใส่ปีละ 2 ครั้ง ในอัตรา 1 กิโลกรัม/ต้น/ปี แบ่งใส่ครั้งละครึ่งกิโลกรัม/ต้น/ปี โดยครั้งแรกใส่ในช่วงต้นฤดูฝน ประมาณเดือนเมษายน-พฤษภาคม ครั้งที่สองใส่ในช่วงปลายฤดูฝน ประมาณเดือนกันยายน-ตุลาคม

วิธีการใส่ปุ๋ย ใช้วิธีการใส่แบบหว่านบริเวณระหว่างแถวยางพารา ห่างจากโคนต้นยางพาราข้างละ 1-3 เมตร หรือบริเวณกึ่งกลางระหว่างแถวยางพาราแล้วคราดกลบ วิธีนี้เหมาะสมสำหรับสวนยางพาราทั่วไปที่เป็นพื้นราบ ถ้าสวนยางพาราเป็นที่ลาดเอียงหรือมีสภาพเป็นควนเขาควรใช้วิธีการใส่ปุ๋ยแบบโรยเป็นแถบ โดยเซาะร่องใส่ปุ๋ยแล้วกลบหรือใส่แบบหลุม ใช้ต้นละ 2 หลุม แล้วฝังกลบแทนวิธีการใส่แบบหว่าน เพื่อป้องกันการชะล้างปุ๋ยในช่วงที่มีฝนตก นอกจากนี้ต้องมีการกำจัดวัชพืชก่อนใส่ปุ๋ยทุกครั้งด้วย

2.3) การกรีดยาง

การนำผลผลิตน้ำยางออกมาจากต้นยางพารา เจ้าของสวนยางพาราควรศึกษาวิธีการและปฏิบัติอย่างถูกต้อง ซึ่งจะทำให้ได้ผลผลิตที่สูงแบบยั่งยืน ไม่ทำให้ต้นยางพาราเสียหาย มีอายุการกรีดนาน และการเจริญเติบโตของต้นยางพาราดี

สำหรับการกรีดยางโดยทั่วไปต้นยางพาราเปิดกรีดได้เมื่ออายุประมาณ 6 ปีครึ่ง ขนาดเส้นรอบต้นไม่ต่ำกว่า 50 เซนติเมตร ที่ระดับความสูง 150 เซนติเมตรจากพื้นดิน โดยคำนึงถึงขนาดของต้นยางพารามากกว่าอายุของต้นยางพารา การเปิดกรีดยางพาราเมื่อต้นขนาดเล็กหรือต้นยางพาราไม่ได้ขนาดเปิดกรีดจะได้รับผลผลิตน้อย โดยต้นยางพาราในสวนต้องมีขนาดเปิดกรีดได้มากกว่าร้อยละ 70 ของต้นยางพาราทั้งหมด ให้เปิดกรีดครึ่งลำต้นที่ระดับความสูง 150 เซนติเมตร

จากพื้นดิน รอยกรีดทำมุม 30 องศากับแนวระนาบ และเอียงจากซ้ายบนลงมาขวาล่าง ติดรางรองรับน้ำยางห่างจากรอยกรีดด้านหน้าลงมาประมาณ 30 เซนติเมตร และติดลวดรับถ้วยน้ำยางให้ห่างจากรางรับน้ำยางลงมาประมาณ 10 เซนติเมตร ถ้าไม่กรีดยางควรคว่ำถ้วยไว้เพื่อไม่ให้สิ่งสกปรกตกลงไปในถ้วยรับน้ำยาง

ระบบกรีดที่แนะนำ

(1) กรีดครึ่งลำต้น 1 วันเว้น 2 วัน เหมาะสมกับพันธุ์ยางทั่วไปโดยเฉพาะพันธุ์ที่อ่อนแอต่ออาการเปลือกแห้ง

(2) กรีดครึ่งลำต้นวันเว้นวัน ใช้ได้กับพันธุ์ยางทั่วไป

(3) กรีดครึ่งลำต้น 2 วันเว้น 1 วัน ใช้กับเปลือกงอกใหม่หรือสวนยางขนาดเล็กกว่า 10 ไร่ ไม่ควรใช้กับพันธุ์ที่อ่อนแอต่ออาการเปลือกแห้ง

(4) กรีด 1 ใน 3 ของลำต้น 2 วันเว้น 1 วัน ใช้กับเปลือกงอกใหม่หรือสวนยางขนาดเล็กกว่า 10 ไร่ ไม่ควรใช้กับพันธุ์ที่อ่อนแอต่ออาการเปลือกแห้ง

(5) กรีด 1 ใน 3 ของลำต้นวันเว้นวัน ควบคู่กับการใช้สารเคมีเร่งน้ำยางความเข้มข้น 2.5 เปอร์เซ็นต์ ไม่ควรใช้กับพันธุ์ที่อ่อนแอต่ออาการเปลือกแห้ง และในเขตแห้งแล้ง

พันธุ์ยางที่อ่อนแอต่ออาการเปลือกแห้ง ได้แก่ พันธุ์ยาง BPM 24 PB 235 PB 255 PB 260 และ RRIC 110

การกรีดยางติดต่อกันหลายวันมีผลทำให้ผลผลิตลดลง จึงควรหยุดกรีดโดยโดยเฉพาะในช่วงต้นยางพาราผลัดใบซึ่งแตกต่างกันไปตามพื้นที่และชนิดพันธุ์ยาง ระยะของการผลัดใบตั้งแต่ใบเริ่มร่วงจนถึงใบแก่ โดยทั่วไปใช้ระยะเวลาประมาณ 2 เดือน หากมีความจำเป็นต้องกรีดยางในช่วงนี้ หรือเพื่อเพิ่มจำนวนวันกรีดก็สามารถทำได้แต่ผลผลิตที่ได้รับจะน้อยกว่าปกติ และจะต้องหยุดกรีดในระยะที่มีการผลิใบใหม่ เพราะการกรีดในระยะนี้มีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตจะลดลง

2.4) การใช้สารเคมีเร่งน้ำยาง

สารเคมีเร่งน้ำยาง หมายถึง สารเคมีที่เมื่อใช้กับต้นยางพาราทำให้ได้ผลผลิตมากขึ้น โดยจะยืดเวลาการไหลของน้ำยางให้นานขึ้น สารเคมีเร่งน้ำยางที่มีประสิทธิภาพในปัจจุบัน ได้แก่ 2-Chloroethylphosphonic ซึ่งชื่อสามัญว่า เอทธิฟอน ซึ่งสามารถปล่อยแก๊สเอทธีลีน ออกมาช้า ๆ หรือการใช้แก๊สเอทธีลีนโดยตรงกับต้นยางพาราบริเวณเปลือกที่ใกล้รอยกรีดหรือเจาะแก๊สเอทธีลีนจะกระจายและซึมเข้าสู่เปลือกชั้นในเข้าสู่ท่อน้ำยางทำให้น้ำยางสามารถไหลผ่าน

ผนังเซลล์ได้ดีขึ้น เพิ่มปฏิกิริยาการเปลี่ยนแปลงน้ำตาลซูโครส เพิ่มความดันภายในท่อน้ำยาง เพิ่มบริเวณพื้นที่ให้น้ำยาง และชะลอการจับตัวของเม็ดยางในท่อน้ำยาง การอุดตันจึงช้าลงทำให้น้ำยางไหลได้นานขึ้น

ผลกระทบที่มีต่อต้นยางพาราจากการใช้สารเคมีเร่งน้ำยาง

(1) ปริมาณเนื้อยางแห้งลดลง

การใช้สารเคมีเอทธิฟอนทำให้ปริมาณเนื้อยางแห้งลดลงร้อยละ 3-6 การลดลงมากหรือน้อยขึ้นกับชนิดของพันธุ์ยาง และการใช้สารเคมีบ่อยครั้งมีผลให้ปริมาณเนื้อยางแห้งลดลงมากขึ้น โดยพันธุ์ยาง BPM 1 ตอบสนองสารเคมีเร่งน้ำยางดี พันธุ์ยางสงขลา 36 PB 255 PB 260 PB 255 RRIC 110 RRIM 600 และGT 1 ตอบสนองสารเคมีเร่งน้ำยางปานกลาง และพันธุ์ยาง BPM 24 PB 235 สถาบันวิจัยยาง 250 และสถาบันวิจัยยาง 251 ตอบสนองสารเคมีเร่งน้ำยางต่ำ

(2) อัตราการเกิดอาการเปลือกแห้งสูง

การใช้สารเคมีเร่งน้ำยางบ่อยครั้งร่วมกับการใช้ระบบกรีดถี่ เช่น กรีดทุกวัน กรีด 2 วันเว้น 1 วัน หรือกรีด 3 วันเว้น 1 วัน หน้ายางจะสูญเสียน้ำมาก และคุณสมบัติในการทำงานต่าง ๆ ในท่อน้ำยางจะเปลี่ยนไป ทำให้อัตราการเกิดอาการเปลือกแห้งสูง ดังนั้นจึงไม่ควรใช้สารเคมีเร่งน้ำยางกับระบบกรีดถี่

(3) เกิดอาการเปลือกแห้งเพิ่มขึ้น

การใช้สารเคมีเร่งน้ำยางความเข้มข้นสูงทาบ่อยครั้งทำให้เกิดอาการเปลือกแห้งเพิ่มขึ้น โดยการใช้สารเคมีเร่งน้ำยาง 5% ทาทุกเดือนและทาทุก 15 วัน หลังจากเปิดกรีดในระยะปีที่ 2 หน้ากรีดเกิดอาการเปลือกแห้งร้อยละ 20-22

กรมวิชาการเกษตร (2553ข) ได้วิเคราะห์สมบัติเชิงกลไม้ยางพาราแปรรูปจากต้นยางพาราอายุ 14 ปี ที่ใช้ระบบกรีดแบบเจาะร่วมกับการใช้แก๊สเอทธีลีน เปรียบเทียบกับการกรีดปกติเป็นเวลา 7 ปี พบว่า สมบัติเชิงกลใกล้เคียงกัน และมีค่าไม่แตกต่างกับค่ามาตรฐานของไม้ยางพารา อย่างไรก็ตามหากเจาะลึกจนถึงเนื้อไม้จะทำให้บริเวณที่ถูกเจาะเป็นแผลและมีสีคล้ำ ซึ่งเมื่อเนื้อไม้ใหม่ถูกสร้างขึ้นมาจะปิดทับส่วนที่คล้ำไว้ด้านใน

2.1.2 สถานการณ์ยางพาราในประเทศไทย

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สร้างรายได้ให้ประเทศ โดยไทยเป็นผู้ผลิตยางธรรมชาติมากที่สุดในโลก ในช่วง 7 ปีที่ผ่านมาผลผลิตยางพาราของไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตามการขยายพื้นที่ปลูกใหม่ไปยังแหล่งปลูกยางพาราทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ

1) สถานการณ์การผลิต

ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกยางพารากระจายไปทั่วทุกภูมิภาค โดยในปี 2557 มีพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งสิ้นกว่า 22.49 ล้านไร่ (ตารางที่ 2.1)

ตารางที่ 2.1 พื้นที่เพาะปลูกยางพาราของประเทศไทย จำแนกตามภาค ปี 2554-2557

หน่วย : ไร่

ภาค	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556	ปี 2557	GR*(%/ปี)
เหนือ	867,402	1,145,933	1,229,615	1,222,821	11.64
ตะวันออกเฉียงเหนือ	3,477,303	4,171,696	4,395,849	4,742,643	10.33
กลางและตะวันออก	2,209,644	2,615,885	2,613,771	2,667,390	5.80
ใต้	11,906,882	14,024,835	13,937,479	13,861,433	4.60
รวมทั้งประเทศ	**18,461,231**	**21,958,349**	**22,176,714**	**22,494,287**	**6.21**

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2558

หมายเหตุ : GR* คือ อัตราการเติบโตเป็น % ต่อปี ระหว่าง ปี 2554-2557 โดยใช้สมการ Logarithmic Exponential Curve หรือ สมการ $Y = ab^T$

โดยในระหว่าง ปี 2554-2557 อัตราเติบโต (Growth Rate) ของพื้นที่ปลูกยางพาราของประเทศไทยอยู่ที่ระดับ 6.21 ต่อปี ภาคใต้ซึ่งเป็นเขตปลูกยางพาราเดิม มีพื้นที่ปลูกยางพารามากที่สุด ในปี 2557 มีพื้นที่ปลูก 13.86 ล้านไร่ หรือร้อยละ 61.63 ของพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งประเทศ โดยในระหว่างปี 2554-2557 อัตราเติบโตของพื้นที่ปลูกยางพาราของภาคใต้อยู่ที่ระดับ 4.60 ต่อปี ส่วนภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นเขตปลูกยางพาราใหม่ มีพื้นที่ปลูกยางพารา 0.12 และ 0.47 ล้านไร่ ตามลำดับ โดยในระหว่างปี 2554-2557 อัตราเติบโตของพื้นที่ปลูกยางพาราของภาคภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ที่ระดับ 11.64 และ 10.33 ต่อปี ตามลำดับ

ผลผลิตยางพาราของประเทศไทย ในปี 2557 มีปริมาณ 4.32 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 4.17 ล้านตัน ในปี 2556 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.60 โดยในระหว่างปี 2552-2557 อัตราเติบโตของการผลิตยางพาราของประเทศไทยอยู่ที่ระดับ 6.99 ต่อปี เนื่องจากพื้นที่กรีดยางส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุที่ให้ผลผลิตสูง ประกอบกับมีเนื้อที่เปิดกรีดใหม่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ในขณะที่การส่งออกยางพาราในปี 2557 ประเทศไทยได้ส่งออกยางพารา 3.77 ล้านตัน

หรือร้อยละ 87.27 ของปริมาณผลผลิตยางพาราทั้งประเทศ โดยมีมูลค่าการส่งออกทั้งสิ้น 1.93 แสนล้านบาท โดยในระหว่างปี 2552-2557 อัตราเติบโตของการส่งออกยางพาราอยู่ที่ระดับ 3.06 ต่อปี (ตารางที่ 2.2)

ตารางที่ 2.2 การผลิต การส่งออก มูลค่าการส่งออก และการใช้ยางธรรมชาติของไทย ปี 2552-2557

ปี	ปริมาณการผลิต (ตัน)	ปริมาณการส่งออก (ตัน)	มูลค่าการส่งออก (ล้านบาท)	การใช้ยางในประเทศ (ตัน)
2552	3,164,379	2,726,193	146,263.60	399,415
2553	3,252,135	2,866,447	249,262.50	458,637
2554	3,569,033	2,952,381	383,318.60	486,745
2557	3,778,010	3,121,332	270,153.85	505,052
2556	4,170,428	3,664,941	249,288.97	520,628
2557	4,323,975	3,770,649	193,749.21	541,003
GR*(%/ปี)	6.99	7.14	3.06	5.68

ที่มา : ดัดแปลงจากกรมวิชาการเกษตร, 2558

หมายเหตุ : GR* คือ อัตราการเติบโตเป็น % ต่อปี ระหว่าง ปี 2552-2557 โดยใช้สมการ Logarithmic Exponential Curve หรือ สมการ $Y = ab^T$

2) สถานการณ์ราคายาง

ในปี 2557 ราคาเฉลี่ยยางแผ่นดิบ กิโลกรัมละ 55.94 บาท ลดลงจากปี 2556 ร้อยละ 27.77 (ปี 2556 เท่ากับ 77.45 บาท) เนื่องจากความต้องการของตลาดต่างประเทศยังไม่ฟื้นตัวจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจทั้งสหรัฐอเมริกาและยุโรป ประกอบกับราคาน้ำมัน สถานการณ์ความไม่สงบในตะวันออกกลาง และอัตราแลกเปลี่ยนอยู่ในภาวะผันผวน รวมทั้งสต็อกยางทั้งในและต่างประเทศยังอยู่ในระดับสูง ส่งผลให้ราคายางลดลง (ภาพที่ 2.1)

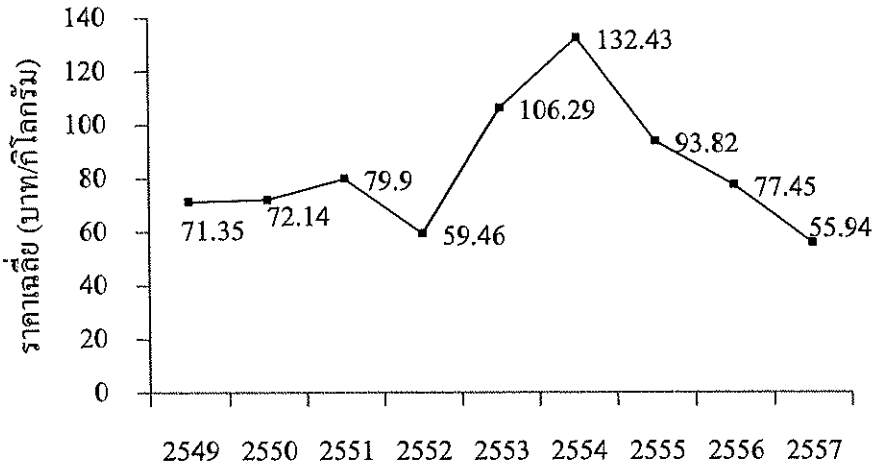

ภาพที่ 2.1 ราคายางแผ่นดิบเฉลี่ย ปี 2549-2557 ณ ตลาดกลางยางพาราหาดใหญ่

ที่มา : สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง, 2557ก

2.1.3 ปัจจัยที่ทำให้ราคายางพาราตกต่ำและผลกระทบจากราคายางพารา

การกำหนดราคายางพาราในตลาดโลก ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านอุปสงค์และอุปทาน เนื่องจากยางพารามีการซื้อขายกันทั่วโลก และประเทศไทยไม่ได้เป็นศูนย์กลางตลาดยางพาราของโลก โดยปัจจัยที่จะกำหนดอุปสงค์คือ ความต้องการจากประเทศที่ใช้ยางพารา เช่น จีน ยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ขณะที่ปัจจัยกำหนดอุปทาน คือผลผลิตของประเทศที่เป็นผู้ผลิตหลัก เช่น ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย เวียดนาม และจีน เป็นต้น

1) ปัจจัยที่ทำให้ราคายางพาราตกต่ำ

ราคายางพาราในประเทศมีแนวโน้มต่ำลงอย่างต่อเนื่องจากปี 2555 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้เกษตรกรชาวสวนยางได้รับความเดือดร้อน ปัจจัยหลักที่ทำให้ราคายางพาราต่ำลงมีดังนี้ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557)

1.1) มีอุปทานส่วนเกินของผลผลิต

จากโครงการพัฒนาศักยภาพสถาบันเกษตรกรเพื่อรักษาเสถียรภาพราคายางพาราที่มีการซื้อยางพาราเก็บเข้าสต็อก ทำให้รัฐบาลมีสต็อกยางพาราซึ่งเป็นส่วนเกินจำนวน 2.1 แสนตัน นอกจากนี้โลกมีอุปทานส่วนเกิน จำนวน 6.4 แสนตัน จากการขยายการผลิตยางพาราของประเทศต่าง ๆ เช่น ไทย อินโดนีเซีย เวียดนาม และจีน เป็นต้น

1.2) ความไม่สมบูรณ์ของตลาดยางพารา

ตลาดยางพาราไม่ได้สะท้อนถึงราคาที่แท้จริง โดยยางพาราเป็นสินค้าโภคภัณฑ์ทั้งในตลาดส่งมอบจริงและตลาดซื้อขายล่วงหน้า โดยเฉพาะตลาดซื้อขายล่วงหน้าเซี่ยงไฮ้ โตเกียว และสิงค์โปร์ ราคายางพาราจึงไม่ถูกกำหนดจากอุปสงค์และอุปทาน อีกทั้งเศรษฐกิจยางพาราไทยพึ่งพาตลาดต่างประเทศเป็นหลัก โดยมีปริมาณการส่งออกมากถึงร้อยละ 87.27 ของผลผลิตยางพาราทั้งหมดที่พึ่งพิงตลาดหลักเพียง 4 ตลาด ได้แก่ จีน มาเลเซีย ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ขณะที่ตลาดยางพาราในประเทศ คือ ตลาดกลางยางพารา สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร มีสัดส่วนในธุรกิจยางพาราเพียงร้อยละ 30 ยังไม่สามารถเป็นกลไกในการกำหนดและยกระดับราคายางพาราให้สูงขึ้นได้

1.3) มีการใช้ยางพาราในประเทศน้อย

จากการที่ผู้ประกอบการไทยขาดเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย และขาดการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ยางเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม รวมทั้งขาดบุคลากรด้านยางพาราที่มีความรู้ความสามารถด้านผลิตภัณฑ์ยาง ทำให้การใช้ยางพาราในประเทศมีสัดส่วนเพียงเล็กน้อย โดยในปี 2557 มีปริมาณการใช้ยางพาราในประเทศ 0.54 ตัน หรือร้อยละ 12.51 ของปริมาณผลผลิตยางพาราทั้งประเทศ

2) ผลกระทบจากราคายางพารา

ความผันผวนทางเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อราคายางธรรมชาติในตลาดโลก และสร้างผลกระทบต่ออุตสาหกรรมยางทั้งระบบ ตั้งแต่ระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ กระทบต่อเกษตรกร นักลงทุนรายย่อย รวมทั้งรัฐบาล ผลกระทบดังกล่าวจะเกิดได้ไม่ว่าราคายางพาราอยู่ช่วงขาขึ้นหรือขาลง เพียงแต่การสูงขึ้นหรือต่ำลงของราคาดังกล่าวมีระยะเวลาเข้ามาเกี่ยวข้อง หากการสูงขึ้นหรือต่ำลงของราคาทอดระยะเวลายาวนาน ผลกระทบก็จะมีมากกว่า

2.1) ผลกระทบจากการสูงขึ้นของราคายางพารา

การสูงขึ้นของราคายางธรรมชาติอย่างต่อเนื่องเช่นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ส่งผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบโดยสรุปดังนี้ (สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล, 2554)

(1) ในระดับต้นน้ำ จากการสูงขึ้นของราคายางพาราอย่างต่อเนื่อง และจากการที่ราคายางพาราทรงตัวอยู่ในระดับสูงจึงจูงใจให้เกษตรกรหันมาปลูกยางพาราในพื้นที่ใหม่มากขึ้น การขยายพื้นที่เพาะปลูกยางพาราอาจจะกล่าวได้ว่ามากจนยากต่อการควบคุม โอกาสการขยายพื้นที่

ปลูกยางพาราไปในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมมีมากขึ้น ทั้งพื้นที่นาข้าวที่มีน้ำทำนาอย่างอุดมสมบูรณ์ และนาข้าวที่เคยถูกทิ้งร้างและพื้นที่ป่า ส่งผลให้พื้นที่ป่าไม้ของไทยซึ่งมีน้อยอยู่แล้วยิ่งน้อยลงไปอีก

(2) ในระดับกลางน้ำ จากความต้องการกล้ายางมีมากขึ้นเพื่อไปขยายพื้นที่ปลูก ส่งผลให้ผู้ผลิตกล้ายางจำหน่าย เร่งรีบทำการผลิตตอบสนองความต้องการของตลาด ปัญหากล้ายางขาดคุณภาพจึงเป็นข่าวปรากฏไปทั่วตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา นอกจากนั้นการที่ราคายางพาราทรงตัวอยู่ในระดับสูง ส่งผลให้เกษตรรายเล็กเร่งกรีดยางทั้งที่ลำต้นยังเล็ก เพิ่มวันกรีดถี่ขึ้น ช่วงยางพาราผลัดใบก็ไม่หยุดกรีด ทั้งที่รู้และไม่รู้ว่าจะส่งผลกระทบต่อต้นยางพาราและผลผลิตอย่างมาก เข้าทำนองน้ำขึ้นให้รีบตักเพราะเกษตรกรไม่มั่นใจว่าในวันรุ่งขึ้นราคายางพาราจะเป็นอย่างไร

(3) ในระดับปลายน้ำ การสูงขึ้นของราคายางธรรมชาติส่งผลให้ต้นทุนการผลิต ผลิตภัณฑ์ยางและผลิตภัณฑ์ไม้ยางพาราสูงขึ้น (เกษตรกรชาวสวนยางพาราจะตัดสินใจโค่นยางพาราช้าลง เพื่อยืดระยะเวลากรีดให้ยาวขึ้น ผลผลิตไม้ยางพาราจะมีน้อย และตลาดเป็นของผู้ขายคือชาวสวนยางพารา) ภาระสุดท้ายตกแก่ผู้บริโภค หรือผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ที่ต้องจ่ายแพงขึ้น สวัสดิการสังคม (Social Welfare) ที่วัดจากส่วนเกินของผู้บริโภคจากการสูงขึ้นของราคายางธรรมชาติจะลดลง

(4) เกษตรกรชาวสวนยางพาราเข้าถึงสินค้าปัจจัยสี่ได้มากขึ้น ลงทุนปลูกสร้างบ้านที่แข็งแรงขึ้นเข้าถึงสินค้าหรือสินทรัพย์นอกปัจจัยสี่ได้มากขึ้น โดยเฉพาะรถจักรยานยนต์ และรถยนต์มากขึ้น ตัวอย่างเช่น หมู่บ้านหนึ่งในตำบลเขาพระ อำเภอรัตภูมิจังหวัดสงขลา อาชีพหลักคือทำสวนยางพารา มีพื้นที่เพาะปลูกเฉลี่ยเพียง 15 ไร่ต่อครัวเรือน แต่กลับมีรถกระบะถึงร้อยละ 80 ของครัวเรือนทั้งหมด สภาพเช่นนี้เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นสำหรับพื้นที่ปลูกยางพาราโดยทั่วไปในปัจจุบัน ดังนั้นหากวิเคราะห์ตามหลักเศรษฐศาสตร์ที่พิจารณาเฉพาะผลทางเศรษฐกิจผ่านส่วนเกินของผู้ผลิตจะสรุปได้ว่าการสูงขึ้นของราคายางพาราในปัจจุบันทำให้สวัสดิการสังคมสูงขึ้น

(5) เกิดนักลงทุนรายย่อยจำนวนมาก ที่เข้ามาแสวงหาโอกาสจากการลงทุน เช่น ลงทุนรวบรวมน้ำยางสดส่งโรงงาน ลงทุนแปรรูปน้ำยางสดเป็นยางแผ่นดิบ และลงทุนแปรรูปยางแผ่นดิบเป็นยางแผ่นรมควัน เกิดการจ้างงานเล็กๆ ในระดับพื้นที่ ซึ่งทุกรายจะต้องแย่งซื้อวัตถุดิบ ทำให้เกษตรกรได้ราคาที่น่าพอใจ อย่างไรก็ตามนักลงทุนกลุ่มนี้ค่อนข้างเสี่ยง เพราะบางช่วงส่วนเหลื่อมระหว่างราคาวัตถุดิบกับผลผลิตมีมาก ในขณะที่บางช่วงก็น้อยจนไม่มีกำไร และบางช่วงก็ขาดทุนโดยเฉพาะช่วงที่ราคาวัตถุดิบ คือ น้ำยางสดสูงกว่าราคายางแผ่นดิบ เป็นต้น

(6) รัฐบาลมีรายได้จากภาษีเงินสงเคราะห์ (CESS) สูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2553 เป็นต้นมา รัฐบาลได้ปรับภาษีเงินสงเคราะห์การส่งออกยางจากเดิม 2 ระดับ จาก 0.90 บาท/กิโลกรัม เมื่อราคายางต่ำกว่า 30 บาทต่อกิโลกรัม และ 1.40 บาท/กิโลกรัม เมื่อราคา 30 บาท/กิโลกรัมขึ้นไป เป็น 5 ระดับ คือเก็บภาษี 0.90 บาท/กิโลกรัม เมื่อราคายางต่ำกว่า 40 บาท/กิโลกรัม เก็บภาษี 1.40 2.0 3.0 และ 5.0 บาท/กิโลกรัม เมื่อราคายางอยู่ระหว่าง 40-60 60-80 80-100 และมากกว่า 100 บาท/กิโลกรัม ตามลำดับ จึงนับเป็นโอกาสดีที่รัฐบาลน่าจะขับเคลื่อนนโยบายยางและอุตสาหกรรมยางที่ดี ทั้งในระดับต้นน้ำกลางน้ำ และปลายน้ำ รวมทั้งวิถีชีวิต ชุมชน และสังคมชาวสวนยางพารา

2.2) ผลกระทบจากการทรงตัวของราคายางพาราในระดับต่ำ

การลดต่ำลงของราคายางธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง หรือการที่ราคายางธรรมชาติทรงตัวอยู่ในระดับต่ำ ส่งผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบโดยสรุปได้ดังนี้ (สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล, 2554)

(1) ต้นน้ำ การขยายพื้นที่เพาะปลูกหยุดพักเป็นการชั่วคราว

(2) กลางน้ำ เกษตรรายเล็ก หันมาสนใจหารายได้เสริมจากการปลูกพืชร่วมยาง

(3) ปลายน้ำ ต้นทุนในการผลิตผลิตภัณฑ์ยาง และผลิตภัณฑ์ไม้ยางพาราถูกลง ผู้บริโภคหรือผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ยางและไม้ยางพาราจ่ายเงินน้อยลงในการได้มาซึ่งสินค้า สวัสดิการสังคมในส่วนนี้จะเพิ่มขึ้น

(4) คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางพาราอาจจะแย่ลง ยิ่งหากในช่วงราคายางพาราอยู่ในช่วงขาขึ้นได้ใช้เงินไปกับสินค้านอกปัจจัยสี่ไว้มาก โดยเฉพาะการซื้อด้วยเงินเชื่อ ปัญหาหนี้สินจะมีมากขึ้น สวัสดิการสังคมในส่วนนี้จะลดลง

(5) รายได้จากภาษีสงเคราะห์ (CESS) ลดลง และต้องมีภาระมากขึ้นในการจัดหางบประมาณไปทำโครงการแทรกแซงราคายาง บทเรียนในอดีตชี้ชัดว่าโครงการแทรกแซงราคายางพาราไม่มีประสิทธิภาพ

2.2 ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้นำเสนอทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย (1) การจัดการธุรกิจฟาร์ม (2) ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัว และ (3) แนวคิดการทำสวนยางพาราอย่างยั่งยืน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 การจัดการธุรกิจฟาร์ม

การจัดการ หมายถึง การจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในการผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ หรือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ภายใต้สถานการณ์การเสี่ยงภัยและความไม่แน่นอน ดังนั้นการจัดการธุรกิจฟาร์มจึงหมายถึงการจัดสรรทรัพยากรของหน่วยธุรกิจฟาร์มที่มีอยู่จำกัดจำนวน เช่น ที่ดิน แรงงาน และทุนในการผลิตพืชและสัตว์ เพื่อให้การดำเนินงานของฟาร์มมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ภายใต้สถานการณ์การเสี่ยงภัยและความไม่แน่นอนทั้งด้านการผลิต การตลาดและราคา และการเงิน

การจัดการธุรกิจฟาร์ม มีความสำคัญในการพิจารณาตัดสินใจว่าจะผลิตอะไร ผลิตอย่างไร ใช้ปัจจัยการผลิตอะไรบ้าง จำนวนเท่าไหร่ จะหาเงินลงทุนมาจากไหน ผลิตแล้วจะขายผลผลิตเมื่อไหร่ ที่ไหน อย่างไร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด (สิริรัตน์ เกียรติปฐมชัย, 2554)

1) องค์ประกอบในการจัดการธุรกิจฟาร์ม

1.1) การจัดการด้านการผลิต

เป็นการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการใช้ที่ดิน แรงงาน และทุน ซึ่งด้านการใช้ที่ดินต้องทราบขนาดพื้นที่ของฟาร์ม ชนิดและคุณสมบัติของดิน แหล่งน้ำ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนและควบคุมการผลิตให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อธุรกิจฟาร์ม ด้านแรงงานต้องคำนึงถึงปริมาณ คุณภาพ และค่าจ้างแรงงานในพื้นที่ รวมถึงธุรกิจฟาร์มจะต้องใช้แรงงานในการทำฟาร์มจำนวนเท่าไหร่ และเป็นแรงงานในครัวเรือนหรือแรงงานจ้าง สำหรับด้านต้นทุนต้องคำนึงถึงรายการทรัพย์สินทุนของฟาร์ม เช่น เครื่องจักร เครื่องมืออุปกรณ์ฟาร์ม พันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ เป็นต้น รวมถึงต้นทุนในการจัดหาทรัพย์สินทุนของฟาร์ม

1.2) การจัดการด้านการตลาด

เป็นการจัดการในเรื่องการจัดหาปัจจัยการผลิตของธุรกิจฟาร์มอย่างมีประสิทธิภาพและการจัดการจำหน่ายผลผลิตของฟาร์มทั้งการกำหนดราคาจำหน่าย และวิธีการขนส่ง

1.3) การจัดการด้านการเงิน

เป็นการจัดสรรเงินทุนอย่างเหมาะสม หากต้องมีการกู้ยืมเงินต้องคำนึงถึงต้นทุนของเงินทุนและความสามารถในการจ่ายชำระคืนเงินกู้ได้

1.4) การจัดการด้านบุคลากร

เป็นการจัดการองค์กรของธุรกิจฟาร์มด้วยการสรรหาบุคลากร การบรรจุคนเข้าสู่ตำแหน่งอย่างถูกต้องกับงาน การกำหนดภาระหรือมอบหมายงานแต่ละตำแหน่งอย่างเหมาะสม ดังนั้นผู้จัดการฟาร์มต้องมีความรู้รอบด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการเกษตร ด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านการเงิน ด้านบริหารจัดการ และมีการติดตามข้อมูลข่าวสารตลอดเวลา

2) หน้าที่ในการจัดการธุรกิจฟาร์ม

หน้าที่พื้นฐานในการจัดการธุรกิจฟาร์ม คือ (1) การกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของธุรกิจ (2) การวางแผน (3) การดำเนินการวางแผน และ (4) การควบคุมการดำเนินงาน และเมื่อทราบผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการพิจารณาหรือปรับการกำหนดวัตถุประสงค์อีกครั้ง

ในการกำหนดวัตถุประสงค์นั้น ควรมีการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรกำหนดให้มีความเฉพาะเจาะจง สามารถวัดได้และมีกรอบระยะเวลาในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ เมื่อทราบวัตถุประสงค์ของธุรกิจแล้วจึงวางแผนการดำเนินงาน ซึ่งเป็นการวางแผนการใช้ทรัพยากร รวมทั้งจัดทำงบประมาณและการตัดสินใจในกิจกรรมการผลิตของฟาร์ม จากนั้นมีการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ด้วยการประสานงานกับหน่วยงาน บุคลากรที่เกี่ยวข้อง สำหรับการควบคุมการดำเนินงานนั้น สามารถทำได้โดยการจดบันทึกการติดตามการทำงานให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ เช่น การควบคุมโดยติดตามรายวัน รายสัปดาห์ และรายเดือน เป็นต้น

ดังนั้นเกษตรกรชาวสวนยางต้องมีการจัดการสวนยางพาราอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องตัดสินใจทั้งในเรื่องการปลูก การบำรุง ดูแลและรักษา การใช้แรงงานในการดูแลสวนยางพาราและกรีดยาง และรูปแบบการผลิต รวมทั้งลักษณะการขายผลผลิต เพื่อให้ได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าจากการลงทุนทำสวนยางพารา

2.2.2 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัว

Lefton and Valvatne (อ้างโดย สิทธิศักดิ์ เท่าธุรี, 2546) มีความเห็นว่าโดยทั่วไปแล้ว การปรับตัว หมายถึง การจัดการสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แต่สำหรับนักจิตวิทยา การปรับตัว คือ กระบวนการที่บุคคลกระทำเพื่อจัดการกับสิ่งแวดล้อม และความต้องการของตน เป็นต้นเหตุของความกดดันหรือความบีบคั้น โดยใช้ความสามารถที่บุคคลมีอยู่อย่างเต็มที่และการปรับตัวยังหมายถึง (1) กระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สามารถวัดและประเมินผลที่เกิดขึ้นได้ (2) เป็นผลของความมานะพยายามของบุคคลไม่ได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ (3) การจัดการกับ

สถานการณ์ต่าง ๆ ที่ไม่สามารถควบคุมได้ (4) มุ่งที่จะจัดการกับพฤติกรรมและความคิด และ (5) เป็นการเรียนรู้ การปรับตัวของแต่ละบุคคลอาจไม่ราบรื่นเสมอไป เนื่องจากเกิดปัญหาการปรับตัวขึ้น ซึ่งปัญหาของการปรับตัว คือ สภาพการณ์หรือเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดความรู้สึกอึดอัดไม่สบายใจ วิตกกังวล และคับข้องใจ แรงกดดันจากสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวที่ทำให้ไม่สามารถรู้สึก คิด และแสดงพฤติกรรมให้สอดคล้อง หรือกลมกลืนกับสภาพการณ์หรือสถานการณ์ที่เป็นอยู่ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นการปรับตัวจึงเป็นกระบวนการปรับและเปลี่ยนแปลงความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมของบุคคลรวมทั้งการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสอดคล้อง และกลมกลืนระหว่างความต้องการและสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองอย่างเหมาะสม

1) ทฤษฎีการปรับตัวของรอยและแอนดรูว์

Andrew and Roy (อ้างโดย แสงดาว สมใจ, 2555) ได้อธิบายความหมายของการปรับตัวไว้ว่า เป็นพฤติกรรมการสนองตอบของบุคคลเมื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือสิ่งแวดล้อมของตนเอง เพื่อปรับคงสภาพสมดุลย์ของร่างกาย จิตใจและสังคม ซึ่งเชื่อว่าคนเราประกอบด้วย กาย จิต สังคม เป็นหน่วยเดียวกันที่ไม่อาจแบ่งแยกได้ องค์ประกอบทั้งสามนี้มีความสัมพันธ์ต่อกัน ทำงานผสมผสานเป็นหน่วยเดียวกัน เพื่อคงสภาพปกติสุขหรือภาวะสุขภาพดี สาเหตุใดก็ตามที่มีผลต่อกายย่อมส่งผลกระทบไปยังจิตใจและสังคมด้วย ดังนั้นบุคคลจะต้องมีการปรับตัว เพื่อรักษาสมดุลย์ของร่างกาย จิตใจและสังคม สำหรับบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการปรับตัวจะมีความมั่นคงในชีวิต พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นคือ มีสุขภาพดี ยอมรับความจริง และมีความพึงพอใจในชีวิต ส่วนผู้ที่ประสบความล้มเหลวในการปรับตัว ก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ไม่ยอมรับความจริง และเศร้าซึม

2) แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวของเกษตรกร

ปัจจุบันราคายางพารามีความผันผวนและมีแนวโน้มตกต่ำ ทำให้เกษตรกรชาวสวนยางพาราหลายล้านครัวเรือนต้องเผชิญกับปัญหาด้านเศรษฐกิจที่มีต้นทุนการผลิตและค่าครองชีพสูง แต่รายได้กลับลดลง เกษตรกรชาวสวนยางพาราจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในการดำรงชีวิตและความมั่นคงในอาชีพ โดยการปรับตัวของเกษตรกรนั้นขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ใช้ ซึ่งประกอบไปด้วย การปรับตัวในระยะสั้นและการปรับตัวในระยะยาว หากพิจารณาจากลักษณะทางพื้นที่ จะมีการปรับตัวแบบอยู่ในเฉพาะที่ หรือการปรับตัวเป็นการแพร่กระจายไป การปรับตัวทางการเกษตรของเกษตรกรโดยทั่วไปมีวิธีในการปรับตัวดังนี้ (ชญาดา บุญถึง, 2556)

2.1) การสร้างความหลากหลายในการผลิตผลผลิตทางการเกษตร

การสร้างความหลากหลายในการผลิตผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งเกษตรกรจะเปลี่ยนจากการปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ที่เป็นเชิงเดี่ยว กลับเข้าสู่การปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ในแบบที่มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สามารถต่อสู้กับระบบตลาดที่มีความต้องการของผู้บริโภคที่มีความหลากหลาย การเพิ่มความเข้มในการผลิตของเกษตรกร โดยการเพิ่มรอบการผลิต การเพิ่มปุ๋ยและสารเคมีเข้าไปในกระบวนการผลิต ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรสามารถทันกับช่วงเวลาที่ต้องการส่งผลให้เกิดกำไรแก่เกษตรกรอย่างสูงสุด

2.2) การเปลี่ยนชนิดของพืชหรือพันธุ์สัตว์

การเปลี่ยนชนิดของพืชหรือพันธุ์สัตว์ เพื่อให้สอดรับกับสภาพพื้นที่ สภาวะการตลาด และการพัฒนาของเทคโนโลยี เพื่อให้เกษตรกรสามารถที่จะผลิตผลผลิตที่มีคุณภาพออกสู่ตลาด เพื่อเป็นการลดต้นทุนและเวลาในการผลิตของเกษตรกรอีกทาง

2.3) การลดความเสี่ยงทางการตลาด

การลดความเสี่ยงทางการตลาด ด้วยการศึกษาความต้องการทางการตลาดต่อผลผลิตทางการเกษตร การเน้นคุณภาพของสินค้ามากกว่าปริมาณในการผลิตในแต่ละรอบการผลิต ซึ่งจะส่งผลทำให้สินค้าทางการเกษตรมีราคาที่ดีขึ้นกว่าสินค้าเกษตรชนิดเดียวกัน เช่น สินค้าจากโครงการหลวง เป็นต้น

2.4) การพัฒนาพันธุ์พืชชนิดใหม่ที่มีความหลากหลายเพิ่มขึ้น

โดยการสร้างพันธุ์พืชชนิดใหม่ที่ให้ผลผลิตมากกว่าเดิม สามารถที่จะเจริญเติบโตได้ดีในสภาพที่ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลง และเป็นที่ต้องการของตลาด

2.5) การลดต้นทุนการผลิตที่สูง

การลดต้นทุนการผลิตที่สูง ซึ่งเกิดจากอัตราค่าจ้างแรงงาน ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคการเกษตรยังเป็นที่สำคัญในระดับต้น ๆ ของเกษตรกร ทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเกษตรกรก็จะทำการปรับตัวโดยใช้แรงงานจากเครื่องจักรแทนการจ้างแรงงานคน เป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการลงทุนทางการเกษตร เนื่องจากเครื่องจักรลงทุนครั้งเดียวมีอายุการใช้งานยาวนานและมีค่าใช้จ่ายที่ถูกกว่า

2.6) การลดขั้นตอนในการผลิตเพื่อลดการใช้แรงงานคน

การลดขั้นตอนในการผลิตเพื่อลดการใช้แรงงานคน ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดต้นทุนในการผลิตที่สูงตามมา โดยที่เกษตรกรจะทำการเปลี่ยนวิธีการปลูกพืช เปลี่ยนพันธุ์พืช

2.7) การเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสม

เป็นการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสภาพปัจจุบัน และราคาผลผลิตที่มักตกต่ำอยู่เสมอ เมื่อมีผลผลิตออกสู่ตลาดในปริมาณที่มาก ดังนั้นเกษตรกรจะมีการปรับช่วงเวลาในการผลิตให้มีความเหลื่อมล้ำกับช่วงเวลาการผลิตเดิม เพื่อให้สามารถที่จะนำผลผลิตไปขายในตลาดแล้วทำกำไรให้เกษตรกรหรือไม่ประสบกับภาวะขาดทุน หากไม่สามารถที่จะปรับช่วงเวลาในการผลิตได้ เกษตรกรจะมีทางเลือกในการเพิ่มมูลค่าผลผลิตได้โดยใช้กระบวนการแปรรูปผลผลิต ซึ่งจะทำให้สามารถขายผลผลิตได้ในราคาที่สูงกว่าราคาผลผลิตในท้องตลาดเวลานั้น

2.8) การหารายได้ การทำกิจกรรมจากนอกภาคการเกษตร

การหารายได้ การทำกิจกรรมจากนอกภาคการเกษตร เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการปรับตัวทางการเกษตร เช่น การค้าขาย การรับจ้างใช้แรงงาน ทำงานสร้างรายได้ เพื่อนำมาใช้เป็นเงินทุนในการประกอบกิจกรรมทางการเกษตรในช่วงฤดูกาลผลิตที่จะถึงและนำมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันในช่วงที่ไม่ได้มีรายได้จากกิจกรรมทางการเกษตร

ดังนั้นเพื่อความอยู่รอดในการดำรงชีวิตและความมั่นคงในอาชีพการทำสวนยางพาราในช่วงที่ราคายางพาราตกต่ำ เกษตรกรชาวสวนยางควรปลูกพืชแซมยาง พืชร่วมยาง หรือเลี้ยงสัตว์ในสวนยางพาราร่วมด้วยเพื่อสร้างความหลากหลาย สร้างรายได้และลดความเสี่ยงจากการพึ่งพารายได้จากยางพาราเพียงอย่างเดียว รวมทั้งควรลดต้นทุนการผลิต เลิกใช้แรงงานจ้างแล้วใช้แรงงานในครัวเรือนให้มากขึ้น

2.2.3 แนวคิดการทำสวนยางพาราอย่างยั่งยืน

หลักการสำคัญที่สุดของความยั่งยืน คือ การผลิตอาหารและปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยไม่เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ระบบการผลิต การบริโภค และการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมีความสมดุล อาหารที่ผลิตได้เป็นอาหารที่มีคุณภาพปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง และเปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างกลมกลืน แนวคิดระบบการทำสวนยางพาราอย่างยั่งยืนที่สำคัญมีดังนี้ (มูลนิธินวชีวัน, 2555)

1) การให้การสงเคราะห์ปลูกแทนแบบเกษตรผสมผสาน

ระบบเกษตรผสมผสาน หมายถึง ระบบการเกษตรที่มีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน โดยที่กิจกรรมการผลิตแต่ละชนิดเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน และเกื้อกูลกัน

อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหลักการอยู่รวมกันระหว่างพืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อม การอยู่ร่วมกันอาจจะอยู่ในรูปความสัมพันธ์ระหว่างพืชกับพืช พืชกับสัตว์ หรือสัตว์กับสัตว์ก็ได้

สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (2557ข) ได้กำหนดแนวทางให้เกษตรกรที่ประสงค์จะขอรับทุนสงเคราะห์ในการโค่นยางพาราเก่าและปลูกแทนด้วยยางพาราพันธุ์ดีได้มีทางเลือกในการทำสวนยางพาราแบบผสมผสาน นอกเหนือจากการปลูกยางพาราพันธุ์ดี ปาล์มน้ำมันและพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยว โดยให้การสงเคราะห์ปลูกแทนแบบเกษตรผสมผสาน คือการให้การสงเคราะห์ปลูกแทนที่มีกิจกรรมทางการเกษตรตั้งแต่ 2 กิจกรรมขึ้นไป ภายในพื้นที่และห้วงเวลาเดียวกัน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะสนับสนุนเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการผสมผสานกันระหว่างกิจกรรม เช่น พืชกับพืช พืชกับสัตว์ พืชกับประมง หรือพืชกับปศุสัตว์กับประมง เป็นต้นโดยมียางพาราพันธุ์ดีหรือไม้ยืนต้นที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจเป็นพืชหลัก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดความเสี่ยงในการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ผู้รับการสงเคราะห์สามารถพึ่งพาตนเองโดยการปลูกพืชหลักและสร้างกิจกรรมเสริมควบคู่และเกื้อกูลกันอย่างเหมาะสม เพิ่มศักยภาพในการใช้ทรัพยากรในสวนยางพาราให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งสร้างความหลากหลายทางชีวภาพให้ระบบนิเวศน์

2) วนเกษตร

วนเกษตร หมายถึงการใช้ที่ดินในการผลิตพืช และสัตว์ให้มากชนิด หรือมีความซับซ้อนและหลากหลายทางชีวภาพใกล้เคียงธรรมชาติมากที่สุด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า เป็นการทำเกษตรร่วมกับการอนุรักษ์ป่าไม้ โดยมีรากฐานหรือปัจจัยการผลิตที่มาจากท้องถิ่นเอง ทั้งนี้การทำวนเกษตรจะมีลักษณะแตกต่างหรือผันแปรไปตามสภาพพื้นที่ รวมถึงทัศนคติ ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี และความรู้ความสามารถในการจัดการของแต่ละท้องถิ่น

3) สวนยางพาราแนวพุทธเกษตร

การทำสวนยางพาราแนวพุทธเกษตร เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการสวนยางพาราที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติของระบบนิเวศภายใน เป็นการทำสวนยางพาราที่คำนึงถึงสังคมพืช กล่าวคือ จะปล่อยให้มีพืชหลายชนิดขึ้นร่วมกับพืชหลักคือสวนยางพารา แต่เป็นคนละแนวกับการปลูกพืชร่วมยาง เป็นรูปแบบการทำสวนยางพาราที่ให้ความยั่งยืนทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และที่สำคัญคือไม่ว่าราคายางพาราจะแกว่งตัวขึ้นลงอย่างไร สวนยางพาราแนวพุทธเกษตรก็ยังให้ความสุขกับเกษตรกรตลอดไป (สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล, 2552)

หลักการสี่ประการของการสวนยางพาราแนวพุทธเกษตร

สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล (2552)ได้ถอดความรู้การทำสวนยางพาราแนวพุทธเกษตร จากลุงวิฑูรย์ หนูเสน โดยสรุปหลักสี่ประการของการทำสวนยางพาราแนวพุทธเกษตรไว้ดังนี้

1) หลักศีลธรรม

หลักศีลธรรม คือ การไม่พรากต้นไม้โดยไม่จำเป็น หากหลีกเลี่ยงได้จะหลีกเลี่ยง หากมีต้นไม้ใหญ่ที่จำเป็นต้นโค่น ก็จะมีพิธีสักการะไม้ต้นนั้นก่อนที่จะโค่น การจัดการสวนยางพาราจะไม่ใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช ไม่ใช้สารเคมีหรือสารฮอร์โมนเพื่อเร่งน้ำยาง ก่อนจะโค่นยางพาราเก่าเพื่อปลูกใหม่ก็จะขอขมาต้นยางด้วยใจ ทั้งนี้เพื่อระลึกถึงบุญคุณที่ต้นยางพารามีให้ได้กินได้อยู่แต่พอดี การทำเกษตรที่คำนึงถึงหลักศีลธรรมจะยึดหลักการดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างพืชกับคนที่จะต้องเกื้อกูลกัน

2) หลัก สี่ อ.

สวนยางพาราแนวพุทธเกษตร ทำให้ได้กินและอยู่อย่างพอดี และมีความสุข ด้วยหลักสี่ อ. โดยแต่ละ อ. มีนิยามดังนี้

2.1) อากาศ

การทำสวนยางพาราแนวพุทธเกษตรทำให้ได้อากาศ หมายถึง อากาศดี ร่มเย็น เมื่อเทียบกับสวนยางพาราโดยทั่วไปที่ส่วนใหญ่มักไม่ปล่อยให้ไม้ชนิดอื่น ๆ ขึ้นร่วมกับยางพาราเลย อากาศภายในสวนยางพาราจะร้อน และอบอ้าว เพราะส่วนใหญ่แสงแดดจะส่องถึงพื้น

2.2) อาหาร

สวนยางพาราแนวพุทธเกษตรจะให้อาหารใน 2 นัยยะ นัยยะแรก พืชหลากหลายชนิดที่ขึ้นในสวนยางพารานั้น หมายถึง เป็นอาหารที่หาได้โดยตรงจากสวน อีกนัยยะหนึ่งเป็นอาหารที่ไม่มีในสวนยางพารา แต่หาซื้อจากภายนอกด้วยเงินรายได้จากการขายยางพารา นอกจากนั้นยังไม่นับพืชสมุนไพรอีกหลายชนิดที่ขึ้นอยู่ในสวนยางพารา

2.3) อารมณ์

การทำสวนยางพาราแนวพุทธเกษตร ทำให้มีอารมณ์ดี ใจเย็น มีความภาคภูมิใจที่มีสวนยางพารารูปแบบดังกล่าว อยู่ในสวนก็ไม่ร้อน มีเสียงนกนานาชนิดในสวนขับกล่อม จึงมีความสุขและยิ้มแย้ม

2.4) อายุ

เมื่อสวนยางพาราให้อาหารโดยเฉพาะอาหารที่มาจากสวนยางพาราที่ไร้สารพิษ ให้อากาศที่ดี และให้อารมณ์ที่ดี เป็นองค์ประกอบที่จะทำให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังนั้นอายุก็จะยืนยาวเอง

3) การนิยามสวนยางพารา

การให้คำนิยามของคำว่า สวนยางพาราตามแนวพุทธเกษตรนั้นนอกจากให้นิยามสวนยางพาราในมิติเศรษฐกิจเหมือนสวนยางพาราทั่ว ๆ ไปแล้ว ยังนิยามสวนยางพาราในมิติของชีวิตอีกด้วย ดังนั้นระบบกรีดและความละเอียดในการกรีดยางจึงแตกต่างจากชาวสวนยางโดยทั่วไป กล่าวคือ

3.1) ระบบกรีด

ใช้ระบบกรีดแบบ กรีด 1 วัน เว้น 1 วัน ความยาวแผลกรีด 1 ใน 3 ของเส้นรอบวงลำต้น หากกรีดถี่มากน้ำยางที่ได้จะน้อยและความเข้มข้นต่ำ ซึ่งไม่มีประโยชน์ สำหรับความลึกของแผลกรีด จะกรีดลึกเพียงครึ่งหนึ่งของเนื้อไม้ที่มีท่อน้ำยาง เพราะต้องการให้เนื้อไม้ส่วนที่มีท่อน้ำยางตรงแผลกรีดยังสามารถลำเลียงน้ำและอาหารไปหล่อเลี้ยงลำต้นได้

3.2) ความละเอียดในการกรีด

จะกรีดยางด้วยตนเอง มีดกรีดยางต้องคม กรีดด้วยความประณีต ระมัดระวังพอสมควร ทั้งนี้เพื่อให้แผลกรีดมีความสวยงามและความลึกของแผลกรีดสม่ำเสมอ ด้วยความละเอียดในการกรีดดังกล่าวจะทำให้เปลือกยางหน้าแรกที่เปิดกรีดเกิดการสมานจนเกือบจะเป็นเนื้อเดียวกันกับเปลือกส่วนที่ไม่โดนกรีด นอกจากนั้นต้นยางจะเจริญเติบโตดี เส้นรอบวงของลำต้นในแต่ละปีจะขยายตัวมากกว่าสวนยางพาราทั่วไป นั่นหมายถึงน้ำยางที่กรีดได้ก็ย่อมมากขึ้นด้วย

4) หลักสังคมพืช

ให้ความสำคัญกับความหลากหลายของสังคมพืชในสวนยางพาราเป็นสำคัญ โดยที่ไม้หรือพืชนานาพันธุ์เป็นไม้หรือพืชพันธุ์ที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยสัตว์ต่าง ๆ โดยเฉพาะนกเป็นพาหะนำมาเป็นไม้กินลูก ไม้ใช้สอยและสมุนไพร ด้วยความหลากหลายของพืชนานาชนิดดังกล่าวเป็นเหตุให้ไม่จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยแต่อย่างใด ไม่ใช้ทั้งปุ๋ยเคมี ไม่ใช้ทั้งปุ๋ยอินทรีย์

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศิวพร จันทร์หอม (2546) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการแรงงานและผลผลิตของเกษตรกรชาวสวนยางพารา ในอำเภอเมือง จังหวัดตรัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพด้านเศรษฐกิจและสังคมของเจ้าของสวนยางพารา (2) การจัดการด้านแรงงาน และ (3) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการผลผลิตของเจ้าของสวนยางพารา โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าของสวนยางพารา จำนวนตัวอย่าง 73 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปประยุกต์ เพื่อหาค่าสถิติเบื้องต้น ได้แก่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ยเลขคณิต

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรชาวสวนยางพาราส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 47.3 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวประมาณ 3-6 คน มีอาชีพทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก และมีบางส่วนที่มีอาชีพรอง ได้แก่ ค้าขาย ทำสวนผัก ทำสวนผลไม้ เป็นต้น มีพื้นที่สวนยางพาราเฉลี่ย 22.7 ไร่ และมีเอกสารสิทธิ์การถือครองที่ดินเป็น น.ส.3 มีรายได้เฉลี่ย/เดือน 16,887.7 บาท และรายจ่ายเฉลี่ย/เดือน 10,321.9 บาท มีภาระหนี้สินเพื่อการบริโภคและลงทุนในการทำสวนยางพารา

ส่วนการจัดการด้านแรงงาน เกษตรกรชาวสวนยางพาราส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานในการดูแลสวนยางพาราจำนวน 1-3 คน โดยเป็นแรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก มีเกษตรกรบางส่วนซึ่งเป็นเกษตรกรชาวสวนยางพาราขนาดใหญ่มีการจ้างแรงงานดูแลรักษาสวนยางพารา และกรีดยาง มีอัตราการปันส่วนรายได้ระหว่างเจ้าของสวนยางพารากับแรงงานในอัตรา 55:45 ส่วนใหญ่ใช้ระบบกรีด 4 วันเว้น 1 วัน

สำหรับปัญหาและอุปสรรค เกษตรกรชาวสวนยางพารามีปัญหาด้านการจัดการผลผลิต ได้แก่ ปัญหาที่ดินไม่เหมาะสมต่อการปลูกยางพารา และการขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานกรีดยางที่มีความชำนาญ ส่วนปัญหาด้านการขายผลผลิต คือ ขาดอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง

สุภาพร บัวแก้ว และอเนก คุณาละสิริ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การสำรวจสวนยางพาราขนาดใหญ่และการจัดการสวนยางพาราขนาดใหญ่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ข้อมูลสวนยางพาราขนาดใหญ่เกี่ยวกับจำนวน ที่ตั้งสวน ขนาดสวน และ (2) ลักษณะการถือครอง การใช้เทคโนโลยีการผลิต การจัดการสวน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีสวนยางพาราขนาดใหญ่ และผู้ดูแลสวนยางพาราในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square : χ^2)

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่ถือครองพื้นที่สวนยางพาราขนาดใหญ่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีพื้นที่ถือครองโดยรวม 250 ไร่ ขึ้นไป มีจำนวนทั้งสิ้น 191 ราย มีพื้นที่รวม 157,485 ไร่ โดยจังหวัดหนองคายเป็นพื้นที่ที่มีผู้ถือครองสวนยางพาราขนาดใหญ่มากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 12 ราย มีพื้นที่รวม 15,568 ไร่ และจังหวัดพิษณุโลกเป็นพื้นที่ที่มีผู้ถือครองสวนยางพาราขนาดใหญ่มากที่สุดในภาคเหนือ จำนวน 43 ราย มีพื้นที่รวม 27,890 ไร่ และเป็นพื้นที่ที่มีผู้ถือครองสวนขนาดใหญ่มากกว่า 1,000 ไร่ มากที่สุด สำหรับการจัดการสวนยางพาราขนาดใหญ่ แบ่งได้เป็น 3 ขนาด ได้แก่ พื้นที่สวนยางพาราขนาด 250-500 ไร่ พื้นที่สวนยางพาราขนาด 501-1,000 ไร่ และพื้นที่สวนยางพาราขนาด 1,000 ไร่ขึ้นไป

สำหรับการใช้เทคโนโลยีการผลิตพบว่า การจัดการสวนยางพารามีความแตกต่างของการบริหารจัดการในแต่ละขนาด ซึ่งสวนยางพาราขนาด 250-500 ไร่ ลักษณะการจัดการส่วนใหญ่ใช้แรงงานคนมากกว่าการใช้เครื่องจักร แรงงานที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นแรงงานในพื้นที่ สำหรับสวนยางพาราขนาด 501-1,000 ไร่ จะมีการวางแผนการบริหารจัดการที่เป็นขั้นตอนว่าจะดำเนินกิจกรรมอะไรบ้างในแต่ละเดือน มีเครื่องจักรและวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดการสวนยางพารา แรงงานที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นแรงงานในพื้นที่ที่จ้างชั่วคราวตามภาระงานในแต่ละครั้ง และสวนยางพาราขนาด 1,000 ไร่ขึ้นไป จะมีการวางแผนทำตารางการปฏิบัติงานที่กำหนดระยะเวลา มีผู้รับผิดชอบชัดเจน มีแรงงานประจำที่คอยกำกับดูแลและแรงงานที่รับเหมางาน มีโรงเรือนเก็บวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มีบ้านพักคนงาน มีวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องจักรที่ทันสมัยช่วยให้ประหยัดเวลาจากการใช้เครื่องจักรที่มีอยู่มาดัดแปลงแทนการใช้แรงงานคน

จุติพร ชัยยาศรี (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของราคายางพาราต่อการจัดการสวนยางพาราและสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรชาวสวนยางพารา ในอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) ลักษณะการจัดการสวนยางพาราและผลผลิตของเกษตรกร (3) ผลกระทบของราคายางพาราต่อการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร (4) ผลกระทบของราคายางต่อสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกร และ (5) ปัญหาและอุปสรรคในการทำสวนยางพาราของเกษตรกร โดยเก็บข้อมูลจากเกษตรกรเจ้าของสวนยางพาราที่มีพื้นที่สวนยางพาราไม่เกิน 50 ไร่ มีสวนยางพาราเปิดกรีดแล้ว และมีประสบการณ์ในการทำสวนยางพาราไม่น้อยกว่า 6 ปี ในอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา จำนวน 120 ราย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้สถิติอย่างง่าย และวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยใช้สถิติที (t-Statistic)

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 54.0 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 38.0 ปี ร้อยละ 87.0 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 85.0 มีสภาพสมรส ประมาณ 2 ใน 3 มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.5 คน มีสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำสวนยางพาราเฉลี่ย 2.4 คน เกษตรกรร้อยละ 96.0 มีอาชีพหลักทำสวนยางพารา ร้อยละ 69.0 ไม่มีอาชีพรอง เกษตรกรมีรายได้รวมเฉลี่ย 38,829 บาท/เดือน มีรายจ่ายของครัวเรือนเฉลี่ย 17,750 บาท/เดือน เกษตรกรร้อยละ 80.0 มีเงินออม โดยมีเงินออมเฉลี่ย 202,758 บาท/ครัวเรือน เกษตรกรร้อยละ 32.0 มีภาระหนี้สิน และมีหนี้สินเฉลี่ย 298,725 บาท/ครัวเรือน โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการกู้ยืมเพื่อซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ เพื่อสร้างและซ่อมแซมที่อยู่อาศัย และเพื่อการเกษตร ตามลำดับ

สำหรับลักษณะการจัดการสวนยางพาราและผลผลิต เกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำสวนยางพาราเฉลี่ย 17.0 ปี มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 17.5 ไร่/ครัวเรือน มีพื้นที่สวนยางพาราที่เปิดกรีดแล้วเฉลี่ย 15.0 ไร่ อายุต้นยางเฉลี่ย 14.8 ปี เกษตรกรร้อยละ 38.0 ใช้ระบบกรีดยาง 1 วัน เว้น 2 วัน ใส่ปุ๋ยเฉลี่ยปีละ 1.9 ครั้ง เฉลี่ยครั้งละ 55 กิโลกรัม/ไร่ มีการกำจัดวัชพืชเฉลี่ยปีละ 2.3 ครั้ง เกษตรกรร้อยละ 13.3 มีการจ้างแรงงานในการกรีดยาง โดยมีแรงงานจ้างเฉลี่ย 3.6 คน เกษตรกรร้อยละ 82.0 มีการปันส่วนรายได้ในอัตรา 60:40 มีผลผลิตยางพาราเฉลี่ย 89 กก./วัน โดยเกษตรกรทั้งหมดผลิตยางพาราในรูปน้ำยางสด และนำไปขายด้วยตัวเอง โดยมีการขายให้แก่พ่อค้าในท้องถิ่นและสหกรณ์กองทุนสวนยาง

หลังจากราคายางพาราเพิ่มสูงขึ้นส่งผลกระทบต่อการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกรหลายด้าน ได้แก่ การปันส่วนรายได้ โดยเกษตรกรร้อยละ 18.8 เปลี่ยนการปันส่วนรายได้จาก 60:40 เป็น 70:30 มีการใช้แก๊สเอทธิลีนเพื่อเพิ่มผลผลิตยางพารามากขึ้น มีการเก็บยางก้อนถ้วยและการกรีดยางในฤดูผลัดใบเพิ่มขึ้นเล็กน้อย และยังพบว่าหลังจากราคายางพาราสูงขึ้น มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำสวนยางพาราและปริมาณการใส่ปุ๋ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $\alpha = 0.05$ กล่าวคือ ก่อนและหลังราคายางพาราเพิ่มสูงขึ้นเกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำสวนยางพาราเฉลี่ย 2.3 และ 2.4 ตามลำดับ และมีปริมาณการใส่ปุ๋ยเฉลี่ย 53.7 และ 55.0 กิโลกรัม/ไร่ ตามลำดับ สำหรับจำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ย พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $\alpha = 0.05$ รวมทั้งเกษตรกรมีการขยายพื้นที่ปลูกยางพาราเพิ่มขึ้นอีกด้วย

ส่วนผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรหลังจากราคายางพาราเพิ่มสูงขึ้นในประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ เกษตรกรร้อยละ 25.0 มีการลงทุนเพิ่มขึ้น และพบว่ารายได้ หนี้สิน และปริมาณเงินออมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $\alpha = 0.01$ กล่าวคือ ก่อนและหลังราคายางพารา

เพิ่มสูงขึ้นเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 16,471 และ 34,267 บาท/เดือน ตามลำดับ มีหนี้สินเฉลี่ย 125,882 และ 298,726 บาท ตามลำดับ และปริมาณเงินออมเฉลี่ย 126,686 และ 202,758 บาท ตามลำดับ

สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการทำสวนยางพาราของเกษตรกร คือ ราคาปัจจัยการผลิตสูงขึ้น ต้นยางพาราเป็นโรคยืนต้นตาย ขาดแคลนแรงงานในท้องถิ่น ราคายางพาราไม่มีเสถียรภาพ ปัญหาการขโมยผลผลิตและมีการลักลอบกรีดยาง

นราศักดิ์ ชุมแก้ว (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของราคายางพาราต่อการจัดการสวนยางพาราและสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรชาวสวนยางพารา ในอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ลักษณะสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) ลักษณะของการจัดการสวนยางพาราและผลผลิตยางของเกษตรกร (3) ผลกระทบของราคายางพาราต่อการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร (4) ผลกระทบของราคายางพาราต่อสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกร และ (5) ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการทำสวนยางพาราของเกษตรกร โดยเก็บข้อมูลจากเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการทำสวนยางพารามากกว่า 6 ปี ที่มีพื้นที่เปิดกรีดยางแล้วใน 3 ตำบลที่มีพื้นที่ปลูกยางพารามากที่สุดของอำเภอนาทวี จำนวน 120 ราย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้สถิติอย่างง่าย และวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยใช้สถิติที (t-Statistic)

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรชาวสวนยางพาราเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 42.7 ปี นับถือศาสนาพุทธมากกว่าศาสนาอิสลาม ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้ว และมีการศึกษาไม่เกินชั้นประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.0 คน มีบุตรเฉลี่ย 1.9 คน มีสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำสวนยางพารา เฉลี่ย 2.1 คน เกษตรกรส่วนใหญ่ทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลักและร้อยละ 39.2 มีอาชีพรอง มีรายได้รวมของครัวเรือนเฉลี่ย 27,835 บาท/เดือน โดยมีรายได้จากอาชีพหลักเฉลี่ย 24,738.3 บาท/เดือน และมีรายได้จากการประกอบอาชีพรองเฉลี่ย 7,906.4 บาท/เดือน มีรายจ่ายของครัวเรือนเฉลี่ย 17,125 บาท/เดือน เกษตรกรมีเงินออม และหนี้สินเฉลี่ย 119,421 และ 197,308 บาท/ครัวเรือน ตามลำดับ

สำหรับลักษณะของการจัดการสวนยางพาราและผลผลิตยาง เกษตรกรชาวสวนยางพารามีประสบการณ์ในการทำสวนยางพาราเฉลี่ย 20.0 ปี มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 21.4 ไร่/ครัวเรือน โดยเป็นพื้นที่สวนยางพาราที่เปิดกรีดแล้วเฉลี่ย 16.7 ไร่ อายุต้นยางเฉลี่ย 18.5 ปี พื้นที่สวนยางพาราเป็นที่ราบและที่เนินเขา มีรูปแบบกรีดยาง 3 วัน เว้น 1 วัน มีการกำจัดวัชพืช เฉลี่ยปีละ 1.5 ครั้ง ผลผลิตส่วนใหญ่อยู่ในรูปน้ำยางสดซึ่งมีผลผลิตเฉลี่ย 64.9 กิโลกรัม/วัน และจะนำไปขายด้วยตัวเองที่กลุ่มน้ำยางสด และพ่อค้าในท้องถิ่น มีระยะทางจากสวนยางพาราถึงจุดรับซื้อเฉลี่ย 2.8 กิโลเมตร

ผลกระทบต่อการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกรหลังจากราคายางพาราสูงขึ้น ส่งผลในเรื่องการใช้เทคโนโลยีเพิ่มผลผลิต การเก็บยางก้อนถ้วย การกรีดยางในฤดูผลัดใบ เกษตรกรจะให้ความสำคัญกับเรื่องเหล่านี้เพิ่มมากขึ้น และยังพบว่า หลังจากราคายางพาราสูงขึ้น จำนวนสมาชิกในการทำสวนยางพาราและจำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ยของเกษตรกรเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ α = 0.01 กล่าวคือ ก่อนราคายางพาราสูงขึ้น เกษตรกรมีสมาชิกในการทำสวนยางพาราเฉลี่ย 1.8 คน เพิ่มขึ้นเป็น 2.1 คน และจำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ยเพิ่มขึ้นจากใส่ปุ๋ยเฉลี่ยปีละ 1.2 ครั้ง เป็นปีละ 1.3 ครั้ง หลังจากราคายางพาราสูงขึ้น พบว่า ปริมาณการใช้ปุ๋ยของเกษตรกรเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ α = 0.05 กล่าวคือ ก่อนราคายางพาราสูงขึ้นเกษตรกรใส่ปุ๋ยเฉลี่ย 45.7 กิโลกรัม/ไร่ เพิ่มขึ้นเป็น 48.3 กิโลกรัม/ไร่

ส่วนผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรหลังจากราคายางพาราเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลกระทบในเรื่องรายได้ หนี้สิน ปริมาณเงินออม ทรัพย์สินของเกษตรกรที่เพิ่มขึ้น และการลงทุนเพิ่ม เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบก่อนและหลังราคายางพาราสูงขึ้น พบว่า รายได้จากสวนยางพารา หนี้สิน ปริมาณเงินออมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ α = 0.01 กล่าวคือ รายได้จากสวนยางพารา หนี้สิน และปริมาณเงินออมของเกษตรกรก่อนราคายางพาราสูงขึ้นเฉลี่ย 15,490 43,021.3 54,166.7 บาท เพิ่มขึ้นเป็น 23,221.7 197,308.5 119,421.1 บาท/ครัวเรือน ตามลำดับ

เกษตรกรประสบปัญหาเรื่อง ราคายางพาราพาราผันผวน โดยเฉพาะเมื่อราคายางพาราลดลง ปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่มีฝนตกชุก ปัญหาปริมาณผลผลิตน้ำยางลดลง เป็นต้น เกษตรกรมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแลในเรื่อง การประกันราคา การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการสวนยางพาราที่ถูกต้อง สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มน้ำยางสด การนำผลวิจัยที่ได้จากการศึกษามาใช้ประโยชน์กับพื้นที่ และการพัฒนาพันธุ์ยาง เป็นต้น

ฐนกร ศรีราม (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของราคายางพาราต่อการจัดการสวนยางพาราและสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรชาวสวนยางพารา ในอำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ลักษณะสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) ลักษณะการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร (3) ผลกระทบของราคายางพาราต่อการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร (4) ผลกระทบของราคายางพาราต่อสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกร และ (5) ปัญหาและอุปสรรคในการทำสวนยางพาราของเกษตรกร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติอย่างง่าย และสถิติที (t-statistic)

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 45.3 ปี นับถือศาสนาพุทธทั้งหมด และมีการศึกษาไม่เกินระดับประถมศึกษา ร้อยละ 42.7 มีครัวเรือนเฉลี่ย 3.8 คน มีบุตรเฉลี่ย 1.9 คน มีสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำสวนยางพาราเฉลี่ย 1.9 คน เกษตรกรส่วนใหญ่ทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก และมากกว่าครึ่งหนึ่งมีอาชีพรอง มีรายได้จากอาชีพหลักเฉลี่ย 20,850 บาท/เดือน มีรายได้จากอาชีพรอง 7,547 บาท/เดือน มีรายจ่ายเฉลี่ย 14,525 บาท/เดือน เงินออมเฉลี่ย 112,663 บาท/ครัวเรือน และมีหนี้สินเฉลี่ย 194,827 บาท/ครัวเรือน ส่วนใหญ่กู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และสหกรณ์การเกษตรเพื่อสร้างและซ่อมแซมที่อยู่อาศัย

เกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำสวนยางพาราเฉลี่ย 20.9 ปี มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 17.8 ไร่ และมีสวนยางพาราเปิดกรีดแล้วเฉลี่ย 11.0 ไร่/ครัวเรือน มีต้นยางในช่วงอายุ 16-20 ปี ร้อยละ 38.3 พื้นที่สวนยางพาราส่วนใหญ่เป็นที่ราบ เกษตรกรนิยมกรีดยาง 3 วัน เว้น 1 วัน มีเกษตรกรเพียง ร้อยละ 20.0 ที่มีการจ้างแรงงานในการกรีดยาง เกษตรกรเกือบทั้งหมดขายผลผลิตในรูปน้ำยางสด มีผลผลิตเฉลี่ย 60.0 กิโลกรัม/วัน เกษตรกรส่วนใหญ่นำผลผลิตที่ได้ไปขายด้วยตนเองให้กับพ่อค้าในท้องถิ่น สหกรณ์กองทุนสวนยาง และกลุ่มรวบรวมน้ำยางสด ระยะทางจากสวนยางพาราถึงจุดรับซื้อผลผลิต เฉลี่ย 1.8 กิโลเมตร

ในช่วงก่อนราคายางพาราสูงขึ้นเกษตรกรมีรายได้จากสวนยางพารา หนี้สิน และเงินออมเฉลี่ย 8,737.50 111,406.25 และ 63774.65 บาท/ครัวเรือน ตามลำดับ และหลังจากราคายางพาราสูงขึ้น เกษตรกรมีรายได้จากสวนยางพารา หนี้สิน และเงินออมเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 18,934.17 194,826.92 และ 112,066.67 บาท/ครัวเรือน ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรมีการลงทุนเพื่อขยายพื้นที่ปลูกยางพาราเพิ่มขึ้นด้วย

ปัญหาและอุปสรรคในการทำสวนยางพาราของเกษตรกร คือ ปัญหาเรื่องสภาพภูมิอากาศ ภัยธรรมชาติ ปริมาณผลผลิตไม่คงที่ ปัญหาราคายางพาราผันผวน การขโมยผลผลิต และปัญหาความซื่อสัตย์ของแรงงาน

แสงดาว สมใจ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากอุทกภัยและการปรับตัวของชาวนาในตำบลคอกกระบือ อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจของชาวนา (2) ลักษณะการทำนาของชาวนา (3) ผลกระทบจากอุทกภัยต่อการทำนาของชาวนา (4) ลักษณะการปรับตัวของชาวนาเพื่อลดความเสียหายจากผลกระทบของอุทกภัย และ (5) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของชาวนา โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ชาวนา

ผู้ประสบอุทกภัย ปี 2553 ในตำบลคอกกระบือ อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี จำนวน 153 ราย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณาและเชิงปริมาณโดยใช้สถิติไค-สแควร์ (Chi-Square : χ^2)

ผลการศึกษาพบว่า ชาวนาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 55.8 ปี นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด มีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกัน มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 7.1 คน และสมาชิกในครัวเรือนที่ทำนาเฉลี่ย 2.9 คน ในช่วงระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา ชาวนาเกือบครึ่งหนึ่งเคยรับการอบรมด้านการเกษตรจำนวน 3 ครั้ง ชาวนาส่วนใหญ่เลือกทำนาเป็นอาชีพหลัก และมีจำนวนไม่น้อยที่เลือกทำนาเป็นอาชีพเสริม รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 10,356.20 บาท/เดือน รายจ่ายของครัวเรือนเฉลี่ย 8,136.60 บาท/เดือน ชาวนาเกือบทุกครัวเรือนมีเงินออม โดยเงินออมของครัวเรือนเฉลี่ย 421.10 บาท/เดือน ชาวนามากกว่าครึ่งไม่มีหนี้สิน ที่เหลือมีหนี้สินเฉลี่ย 57,110 บาท โดยแหล่งเงินกู้หลักของชาวนา คือ กลุ่มออมทรัพย์

ส่วนลักษณะการทำนา ชาวนามีประสบการณ์ทำนาเฉลี่ย 30.2 ปี สาเหตุที่เลือกทำนาเพราะต้องการสืบทอดอาชีพเดิมของครอบครัวและต้องการมีข้าวเพื่อบริโภค มีเนื้อที่ถือครองที่ดินทางการเกษตรเฉลี่ย 10.6 ไร่/ครัวเรือน ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการทำนา ชาวนามากกว่าครึ่งมีการทำการเกษตรทั้งในที่ดินตนเองและเช่า และส่วนใหญ่ไม่มีเครื่องจักรกลการเกษตรสำหรับใช้ทำนา เครื่องจักรกลการเกษตรที่มีส่วนใหญ่เป็นรถไถเดินตาม โดยทุกครัวเรือนจะนำไปใช้ในการเกษตรของตนเองและใช้แรงงานในครัวเรือนช่วยทำนา ส่วนใหญ่ชาวนามีการทำนาปีละ 2 ครั้ง ในช่วงนาปีและนาปรัง ชาวนานิยมปลูกข้าวทั้งพันธุ์พื้นเมืองและพันธุ์ส่งเสริม เน้นผลิตข้าวเพื่อการบริโภคมากกว่าจำหน่าย โดยนิยมเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้เอง ชาวนาที่ผลิตข้าวเพื่อจำหน่ายส่วนใหญ่จะจำหน่ายให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ร้อยละ 66.7 สภาพพื้นที่นาส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม ร้อยละ 64.70 ในช่วงระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมาชาวนาครึ่งหนึ่งเคยประสบความเสียหายจากอุทกภัย 2 ครั้ง

สำหรับผลกระทบจากอุทกภัยต่อการทำนาของชาวนาในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีคะแนนผลกระทบเฉลี่ยเท่ากับ 1.8 ในขณะที่ผลกระทบด้านการทำนา ผลกระทบด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับการทำนา และผลกระทบด้านสังคมที่เกี่ยวกับการทำนา มีคะแนนผลกระทบเฉลี่ย 2.0 1.4 และ 1.9 ตามลำดับ

ชาวนาร้อยละ 60.8 มีการปรับตัวหลังจากได้รับผลกระทบจากอุทกภัย โดยทุกครัวเรือนปรับตัวโดยการลดความสูญเสีย ได้แก่ การติดตามข้อมูลข่าวสารการพยากรณ์อากาศอย่างใกล้ชิด มีการปรับตัวช่วงเวลาการเพาะปลูกให้มีความสอดคล้องกับสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป มีการ

เลือกทำนาปรังเพิ่มมากขึ้น และมีการรวมกลุ่มเกษตรกรทำนาเพื่อพูดคุยปรึกษาหารือและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของชาวนาหลังประสบอุทกภัย พบว่า ระดับการศึกษา อาชีพเสริม สภาพที่นา และจำนวนครั้งที่ทำนาต่อปี มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของชาวนา ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

บทที่ 3
วิธีวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับข้อมูลและวิธีการรวบรวมข้อมูล ตลอดจนวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ดังนี้

3.1 ข้อมูลและวิธีการรวบรวมข้อมูล

การศึกษาเรื่องผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวบข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ 2 ประเภท คือ ข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการศึกษาจากข้อมูลที่มีผู้ศึกษาและรวบรวมไว้แล้วในเรื่องของ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการสวนยางพารา สถานการณ์ยางพาราในประเทศไทย ปัจจัยที่ทำให้ราคายางพาราตกต่ำและผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำ ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการธุรกิจฟาร์ม การปรับตัวของเกษตรกร การทำสวนยางพาราอย่างยั่งยืน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นเอกสารประเภทรายงานการวิจัย บทความวิจัย สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ วารสารและเอกสารวิชาการต่าง ๆ โดยได้ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ สำนักทรัพยากรการเรียนรู้คุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร ห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สำนักงานเกษตรอำเภอนาหม่อม และสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจังหวัดสงขลา เขต 1 ตลอดจนสืบค้นข้อมูลจากเครือข่ายระบบอินเตอร์เน็ต ในเว็บไซต์ต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เว็บไซต์ของกรมวิชาการเกษตร เว็บไซต์ของสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง และเว็บไซต์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิที่ได้นี้ นำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยต่อไป

3.1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมจากภาคสนาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) พื้นที่ศึกษา (Study Area)

ในการศึกษานี้ทำการศึกษาข้อมูลจากเกษตรชาวสวนยางพารา โดยผู้วิจัยเลือกพื้นที่ศึกษาในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา ทุกตำบล คือ ตำบลนาหม่อม ตำบลพิจิตร ตำบลทุ่งขมิ้น และตำบลคลองหรัง เพราะประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก รวมทั้งอำเภอนาหม่อมยังตั้งอยู่ระหว่างสังคมเมืองและสังคมเกษตรกรรม จึงเป็นพื้นที่ที่มีความน่าสนใจในการศึกษา

2) ประชากร (Population)

ประชากรเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรเจ้าของสวนยางพาราในพื้นที่ศึกษา คือ ตำบลนาหม่อม ตำบลพิจิตร ตำบลทุ่งขมิ้น และตำบลคลองหรัง อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา จำนวน 3,283 ราย

3) ตัวอย่าง (Sample)

ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางพารา จำนวน 120 ราย โดยคัดกรองเกษตรกรที่มีสวนยางพาราไม่เกิน 50 ไร่ มีสวนยางพาราที่เปิดกรีดแล้ว และมีประสบการณ์ในการทำสวนยางพาราไม่น้อยกว่า 10 ปี กระจายตามสัดส่วนประชากรในแต่ละตำบล (ตารางที่ 3.1) โดยผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบไม่คำนึงถึงค่าความน่าจะเป็น (Non Probability Sampling) โดยการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากร (ครัวเรือนเกษตรกรสวนยางพารา) และตัวอย่างที่ใช้ศึกษาจำแนกตามตำบล

ตำบล	จำนวนครัวเรือนที่ทำสวนยางพารา (ครัวเรือน)	ตัวอย่าง (ราย)
นาหม่อม	879	32
พิจิตร	879	32
ทุ่งขมิ้น	879	32
คลองหรัง	879	32
รวม	**3,283**	**120**

ที่มา : ดัดแปลงจากสำนักงานเกษตรอำเภอนาหม่อม, 2557

4) วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสัมภาษณ์รายบุคคล (Personal Interview) ด้วยแบบสอบถามเชิงโครงสร้าง (Structured Questionnaire) ซึ่งคำถามมีลักษณะคำถามแบบลักษณะปลายปิด (Close Ended Question) และคำถามแบบลักษณะปลายเปิด (Open Ended Question) แนวคำถามในแบบสอบถามมีด้วยกัน 4 ส่วน ดังนี้ (ภาคผนวก)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

ส่วนที่ 2 ข้อมูลลักษณะการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร

ส่วนที่ 3 ข้อมูลผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร

ส่วนที่ 4 ข้อมูลการปรับตัวของเกษตรกรหลังการตกต่ำของราคายางพารา

5) การทดสอบแบบสอบถาม (Pretest)

เมื่อผู้วิจัยร่างแบบสอบถามและจัดพิมพ์เรียบร้อย จึงนำไปทดสอบกับเกษตรกรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับตัวอย่าง จำนวน 10 ราย เพื่อทดสอบความยากง่ายและความสามารถในการนำไปใช้จริง โดยพิจารณาความเข้าใจและความชัดเจนจากการตอบคำถามในแบบสอบถาม รวมถึงเวลาที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามเหมาะสมที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลจริงหรือไม่ และปรับปรุงแก้ไขให้แบบสอบถามสมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้วจึงนำแบบสอบถามไปสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจริง

3.2 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปประยุกต์ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis)

3.2.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

การวิเคราะห์เชิงพรรณนาเป็นการวิเคราะห์โดยใช้สถิติอย่างง่าย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) การหาร้อยละ (Percentage) และการหาค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อวิเคราะห์

1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

2) ลักษณะการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร

3) ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร

4) การปรับตัวของเกษตรกรหลังการตกต่ำของราคายางพารา

3.2.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ

เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากการตกต่ำของราคายางพาราต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยกำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติที (t-Statistic) ในรูปของการทดสอบแบบจับคู่ (Paired Test) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตัวแปรที่พิจารณา ระหว่างช่วงที่ยางพารามีราคาตกต่ำ (ปี 2557) กับช่วงที่ยางพารามีราคาสูง (ปี 2554) โดยผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่ต้องการทดสอบ 7 ตัวแปร ประกอบด้วยตัวแปรด้านเศรษฐกิจ 3 ตัวแปร และตัวแปรด้านการจัดการสวนยางพารา 4 ตัวแปร คือ

ตัวแปรด้านเศรษฐกิจ

1) รายได้จากสวนยางพาราของครัวเรือน (บาท/เดือน)

2) จำนวนหนี้สินของครัวเรือน (บาท)

3) ปริมาณเงินออมของครัวเรือน (บาท/เดือน)

ตัวแปรด้านการจัดการสวนยางพารา

1) จำนวนสมาชิกที่ทำสวนยางพารา (คน/ครัวเรือน)

2) จำนวนครั้งที่กำจัดวัชพืช (ครั้ง/ปี)

3) จำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ยเคมี (ครั้ง/ปี)

4) ปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมี (กิโลกรัม/ไร่/ปี)

ค่าสถิติทีในการทดสอบแบบจับคู่ (Paired Test) มีสูตรดังนี้

$$t = \frac{\bar{d} - d_o}{s_d / \sqrt{n}}$$ ที่องศาอิสระ n-1

โดยที่ $$s_d = \sqrt{\frac{\sum (d_i - \bar{d})^2}{n-1}}$$

s_d = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าความแตกต่างของข้อมูล

d_i = ค่าความแตกต่างของข้อมูลคู่ที่ i (i = 1, 2,…,n) = $x_{1i} - x_{2i}$

$\bar{d}$ = ค่าเฉลี่ยของความแตกต่างของข้อมูล = $\sum d_i/n$

d_o = ค่าคงที่ ซึ่งอาจกำหนดให้เป็น 0

n = ขนาดตัวอย่างเป็นคู่ n คู่

สำหรับการทดสอบสมมติฐาน มี 5 ขั้นตอน คือ (สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล, 2556)

1) ตั้งสมมติฐานเพื่อการทดสอบ คือ

H_{01} = ค่าเฉลี่ยรายได้จากสวนยางพารา ปริมาณเงินออม จำนวนสมาชิกที่ทำสวนยางพารา จำนวนครั้งที่กำจัดวัชพืช จำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ยเคมี และปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมี ก่อนและหลังการตกต่ำของราคายางพาราไม่มีความแตกต่างกัน

H_{A1} = ค่าเฉลี่ยรายได้จากสวนยางพารา ปริมาณเงินออม จำนวนสมาชิกที่ทำสวนยางพารา จำนวนครั้งที่กำจัดวัชพืช จำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ยเคมี และปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมี ลดลงหลังการตกต่ำของราคายางพารา

H_{02} = ค่าเฉลี่ยจำนวนหนี้สินก่อนและหลังการตกต่ำของราคายางพาราไม่มีความแตกต่างกัน

H_{A2} = ค่าเฉลี่ยจำนวนหนี้สินเพิ่มขึ้นหลังการตกต่ำของราคายางพารา

2) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติ โดยให้มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ α เท่ากับ 0.05 หรือระดับความเชื่อมั่น เท่ากับร้อยละ 95

3) คำนวณค่าสถิติ t ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปประยุกต์

4) คำนวณค่า P-Value ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปประยุกต์

5) สรุปผลการทดสอบทดสอบ ถ้าค่า $\frac{P-Value}{2}$ น้อยกว่าหรือเท่ากับค่า α จะปฏิเสธ H_0 หรือยอมรับ H_A กล่าวคือ ค่าเฉลี่ยรายได้จากสวนยางพารา ปริมาณเงินออม จำนวนสมาชิกที่ทำสวนยางพารา จำนวนครั้งที่กำจัดวัชพืช จำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ยเคมี และปริมาณที่ใส่ปุ๋ยเคมี ลดลงหลังการตกต่ำของราคายางพารา ในขณะที่ค่าเฉลี่ยจำนวนหนี้สินเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $\alpha = 0.05$ ในทางตรงกันข้าม ถ้าค่า $\frac{P-Value}{2}$ มากกว่าค่า α จะยอมรับ H_0 หรือปฏิเสธ H_A กล่าวคือ ค่าเฉลี่ยรายได้จากสวนยางพารา ปริมาณเงินออม จำนวนสมาชิกที่ทำสวนยางพารา จำนวนครั้งที่กำจัดวัชพืช จำนวนครั้ง และปริมาณที่ใส่ปุ๋ยเคมี ช่วงก่อนและหลังของการตกต่ำของราคายางพาราและค่าเฉลี่ยจำนวนหนี้สินไม่แตกต่างกัน

บทที่ 4

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ในบทนี้เป็นการนำเสนอผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา ซึ่งแบ่งการนำเสนอเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

ส่วนที่ 2 ลักษณะการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร

ส่วนที่ 3 ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร

ส่วนที่ 4 การปรับตัวของเกษตรกรหลังการตกต่ำของราคายางพารา

โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 สภาพทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอผลการศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ สภาพทางสังคมของเกษตรกร และสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 สภาพทางสังคมของเกษตรกร

การศึกษาเกี่ยวกับสภาพทางสังคมของเกษตรกร ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา ที่จะกล่าวในที่นี้ ประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยเด็ก จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยกำลังศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยทำงาน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยสูงอายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำสวนยางพารา และกิจกรรมที่สมาชิกในครัวเรือนช่วยทำสวนยางพารา มีผลการศึกษาดังนี้ (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 สภาพทางสังคมของเกษตรกร

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	42	35.0
- หญิง	78	65.0
อายุ (ปี)		
- ≤ 40	13	10.8
- 41-50	29	24.2
- 51-60	57	47.5
- 61-70	19	15.8
- > 70	2	1.7
เฉลี่ย	52.84	
ศาสนา		
- พุทธ	120	100.0
สถานภาพการสมรส		
- โสด	5	4.2
- สมรส	105	87.5
- หม้าย/ หย่า / แยกกันอยู่	10	8.3
ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	64	53.3
- มัธยมศึกษาตอนต้น	20	16.7
- มัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช.	17	14.2
- อนุปริญญาหรือ ปวส.	5	4.2
- ปริญญาตรี	13	10.8
- สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.8

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)		
- ≤ 2	21	17.5
- 3-4	56	46.7
- 5-6	35	29.1
- > 6	8	6.7
เฉลี่ย	3.99	
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยเด็ก (คน)	(n=18)	
- 1	14	77.8
- 2	3	16.6
- 3	1	5.6
เฉลี่ย	1.28	
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยกำลังศึกษา (คน)	(n=57)	
- 1	32	56.1
- 2	18	31.6
- 3	7	12.3
เฉลี่ย	1.56	
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยทำงาน (คน)		
- 1	9	7.5
- 2	50	41.7
- 3	33	27.5
- > 3	28	23.3
เฉลี่ย	2.72	

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยสูงอายุ (คน)	(n=27)	
- 1	17	63.0
- 2	8	29.6
- 3	2	7.4
เฉลี่ย	2.01	
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำสวนยางพารา (คน)		
- 1	27	22.5
- 2	71	59.2
- 3	16	13.3
- > 3	6	5.0
เฉลี่ย	2.01	
กิจกรรมที่สมาชิกในครัวเรือนช่วยทำสวนยางพารา*		
- กรีดยาง	3	2.5
- ทั้งกรีดยางทั้งเก็บน้ำยาง	100	83.3
- ดูแลจัดการสวนยางพารา	117	97.5

หมายเหตุ * หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

1) เพศ

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยเป็นเพศหญิง ร้อยละ 65.0 และเพศชาย ร้อยละ 35.0 ถึงแม้การทำสวนยางพาราจะเป็นงานที่เหนื่อย แต่จะเห็นได้ว่าผู้หญิงมีบทบาทในการทำสวนยางพารามากขึ้น ทั้งในเรื่องการตัดสินใจต่าง ๆ และการดูแลจัดการสวนยางพารา ทั้งนี้เนื่องจากผู้หญิงมีความขยัน รับผิดชอบ รอบคอบ และประณีตมากกว่าผู้ชาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ บัญชา สมบูรณ์สุข และคณะ (2557) ที่พบว่า แรงงานสตรีมีบทบาทสำคัญทั้งในกิจกรรมการผลิตยางพาราของครัวเรือนและงานบริหารจัดการในครัวเรือน โดยสตรีต้องช่วยสามีในการหารายได้มากขึ้น และจากการสำรวจข้อมูลประชากรในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา พบว่า มีประชากรเพศหญิง จำนวน 9,165 คน และเพศชาย จำนวน 8,434 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนาหม่อม, 2558) จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เพศหญิงเข้ามามีบทบาทในการทำสวนยางพารามากขึ้น

2) อายุ

เกษตรกรมีอายุระหว่าง 51-60 ปี มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.5 รองลงมามีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.2 มีอายุระหว่าง 61-70 คิดเป็นร้อยละ 15.8 มีอายุไม่เกิน 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.8 สำหรับเกษตรกรที่มีอายุมากกว่า 70 ปี มีน้อยที่สุดเพียง ร้อยละ 1.7 อายุของเกษตรกรโดยเฉลี่ย คือ 52.84 ปี จะเห็นว่าอายุโดยเฉลี่ยของเกษตรกรยังอยู่ในช่วงวัยทำงาน แม้จะมีอายุเฉลี่ยค่อนข้างสูง แต่ก็ยังเป็นวัยที่มีความแข็งแรง มีความพร้อมในการสร้างความมั่นคงให้ครอบครัว อย่างไรก็ตามจะสังเกตได้ว่ามีเกษตรกรที่อายุมากกว่า 60 ปี ถึงร้อยละ 17.5 ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอนาคตอาจเกิดขึ้นได้ หากคนกลุ่มนี้ไม่สามารถที่จะเป็นกำลังแรงงานในการทำสวนยางพาราได้ต่อไป

3) ศาสนา

เกษตรกรทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะการนับถือศาสนาของประชากรในพื้นที่อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา ตามการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน คือ ประชากรนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 99.48 (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนาหม่อม, 2558)

4) สถานภาพการสมรส

เกษตรกรส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 87.5 รองลงมาคือเป็นหม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ ร้อยละ 8.3 และผู้ที่มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 4.2 จะเห็นได้ว่าการทำสวนยางพาราเป็นอาชีพที่สมาชิกในครอบครัวสามารถร่วมกันทำงานได้ โดยไม่จำเป็นต้องย้ายไปทำงานในพื้นที่อื่น จึงทำให้คู่สามีภรรยาสามารถอยู่ด้วยกันได้ เพิ่มความอบอุ่นให้กับสมาชิกในครอบครัว

5) ระดับการศึกษา

เกษตรกรมีการศึกษาในระดับไม่เกินประถมศึกษามากที่สุด ร้อยละ 53.3 รองลงมามีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 16.7 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 14.2 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 10.8 มีการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือ ปวส. ร้อยละ 4.2 สำหรับระดับการศึกษาที่พบน้อยสุด คือ มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี โดยพบเพียงร้อยละ 0.8 จะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีระดับการศึกษาในระบบค่อนข้างน้อย โดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการรับรู้ การยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการทำสวนยางพาราได้

6) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ครัวเรือนเกษตรกรมีจำนวนสมาชิกโดยเฉลี่ย 3.99 คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระหว่าง 3-4 คน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.7 รองลงมามีจำนวนสมาชิกระหว่าง 5-6 คน คิดเป็นร้อยละ 29.1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่เกิน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5 สำหรับครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกมากกว่า 6 คน มีเพียงร้อยละ 6.7

7) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยเด็ก (อายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 7 ปี)

ครัวเรือนเกษตรกรมีจำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็ก โดยเฉลี่ย 1.28 คน/ครัวเรือน ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็กจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 77.8 จำนวน 2 คน ร้อยละ 16.6 และจำนวน 3 คน ร้อยละ 5.6 ตามลำดับ

8) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยกำลังศึกษา (อายุ 8-14 ปี)

ครัวเรือนเกษตรกรมีจำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยกำลังศึกษา 1 คน มากที่สุด คือ ร้อยละ 56.1 รองลงมา จำนวน 2 คน ร้อยละ 31.6 และร้อยละ 12.3 มีจำนวนสมาชิก 3 คน จำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยกำลังศึกษาโดยเฉลี่ย 1.56 คน/ครัวเรือน การมีสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยกำลังศึกษามาก หมายถึงภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ด้านการศึกษาที่จะตามมามากขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งจะสร้างปัญหาให้เกษตรกรโดยเฉพาะเกษตรกรรายเล็ก และโดยเฉพาะในช่วงที่ราคายางพาราตกต่ำ

9) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยทำงาน (อายุ 15-65 ปี)

ครัวเรือนเกษตรกรมีจำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยทำงาน 2 คน มากที่สุด คือ ร้อยละ 41.7 รองลงมา มีจำนวนสมาชิกจำนวน 3 คน ร้อยละ 27.5 มีจำนวนสมาชิกมากกว่า 3 คน ร้อยละ 23.3 และร้อยละ 7.5 มีจำนวนสมาชิก 1 คน จำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยทำงานโดยเฉลี่ย 2.72 คน/ครัวเรือน

10) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยสูงอายุ (อายุมากกว่า 65 ปี)

ครัวเรือนเกษตรกรมีจำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยสูงอายุ โดยเฉลี่ย 1.44 คน มีจำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยสูงอายุ จำนวน 1 คน มากที่สุด คือ ร้อยละ 63.0 จำนวน 2 คน ร้อยละ 29.6 และจำนวน 3 คน ร้อยละ 7.4 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามแม้ว่าสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยสูงอายุจำนวนหนึ่งยังคงทำสวนยางพาราได้ตามปกติเหมือนคนวัยทำงานทั่วไป แต่วัยสูงอายุยังเป็นภาระพึ่งพิงของครอบครัว โดยเฉพาะในเรื่องค่ารักษาพยาบาล

11) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำสวนยางพารา

ครัวเรือนเกษตรกรมีสมาชิกทำสวนยางพาราโดยเฉลี่ย 2.01 คน มีสมาชิกในครัวเรือนที่ทำสวนยางพารา จำนวน 2 คน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 59.2 รองลงมา คือ มีสมาชิกในครัวเรือนที่

ทำสวนยางพารา จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5 จำนวน 3 คน/ครัวเรือน ร้อยละ 13.3 และมากกว่า 3 คน/ครัวเรือน ร้อยละ 5.0 จะเห็นว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำสวนยางพาราโดยเฉลี่ย 2.01 คน เหมาะสมกับการจัดการสวนยางพาราขนาดพื้นที่เฉลี่ย 15.95 ไร่/ครัวเรือน ซึ่งคิดเป็นอัตราส่วนพื้นที่สวนยางพาราต่อแรงงานเป็น 7.94 ไร่/คน สอดคล้องกับการศึกษาของ บัญชา สมบูรณ์สุข และคณะ (2552) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ระบบกรีดยางพาราและการจัดการแรงงานภายใต้ระบบการทำฟาร์มสวนยางพาราในภาคใต้ ประเทศไทย โดยพบว่า แรงงานกรีดยางพาราเฉลี่ย 2.0 คนต่อครัวเรือน พื้นที่กรีดยางพารา 14.86 ไร่/ครัวเรือน ซึ่งอัตราส่วนพื้นที่กรีดยางพาราต่อแรงงานเป็น 7.43 ไร่/คน

12) กิจกรรมที่สมาชิกในครัวเรือนช่วยทำสวนยางพารา

เมื่อพิจารณากิจกรรมที่สมาชิกในครัวเรือนช่วยทำสวนยางพารา พบว่า ส่วนใหญ่ช่วยดูแลจัดการสวนยางพารา คิดเป็นร้อยละ 97.5 รองลงมา คือ ช่วยทั้งกรีดยางและเก็บน้ำยาง คิดเป็นร้อยละ 83.3 และช่วยกรีดยางอย่างเดียว ร้อยละ 2.5 กล่าวโดยสรุป สมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำสวนยางพาราส่วนใหญ่จะทำทุก ๆ กิจกรรม ไม่ค่อยมีลักษณะการแบ่งงานกันทำ

4.1.2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

การศึกษาเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา ที่จะกล่าวในที่นี้ ประกอบด้วย อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้รวมของครัวเรือน รายจ่ายรวมของครัวเรือน ภาระหนี้สินและแหล่งหนี้สิน และวัตถุประสงค์ในการกู้ยืม ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้ (ตารางที่ 4.2)

1) อาชีพหลัก

เกษตรกรส่วนใหญ่ทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 90.8 รองลงมาเป็นการประกอบอาชีพในกลุ่มอื่น ๆ เช่น เป็นข้าราชการ/พนักงานของรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 4.2 ประกอบอาชีพอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 3.3 และค้าขาย ร้อยละ 1.7

2) อาชีพรอง

เกษตรกรส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพรอง คิดเป็นร้อยละ 70.8 มีเพียงร้อยละ 29.2 ที่ไม่ประกอบอาชีพรอง สำหรับอาชีพรองที่เกษตรกรนิยมมากที่สุด คือ ค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 45.9 รองลงมา คือ รับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 15.5 อาชีพอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 15.3 ทำสวนยางพารา คิดเป็นร้อยละ 12.9 ทำสวนผลไม้และทำนา ในสัดส่วนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 4.7

ตารางที่ 4.2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
- ทำสวนยางพารา	109	90.8
- ค้าขาย	2	1.7
- ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	5	4.2
- อื่นๆ	4	3.3
การมีอาชีพรอง		
- มี	85	70.8
- ไม่มี	35	29.2
อาชีพรอง	(n=85)	
- ทำสวนยางพารา	11	12.9
- ทำสวนผลไม้	4	4.7
- ทำนา	4	4.7
- ค้าขาย	39	45.9
- รับจ้างทั่วไป	14	15.5
- อื่นๆ	13	15.3
รายได้รวมของครัวเรือน (บาท/เดือน)		
- ≤ 10,000	10	8.3
- 10,001 – 20,000	55	45.8
- 20,001 – 30,000	35	29.2
- 30,001 - 40,000	8	6.7
- 40,001 – 50,000	10	8.3
- > 50,000	2	1.7
เฉลี่ย	22,688	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
รายจ่ายรวมของครัวเรือน (บาท/เดือน)		
- ≤ 10,000	15	12.5
- 10,001 – 20,000	60	50.0
- 20,001 – 30,000	27	22.5
- 30,001 - 40,000	8	6.7
- 40,001 – 50,000	8	6.7
- > 50,000	2	1.7
เฉลี่ย	21,214	
ภาระหนี้สิน		
- มี	98	81.7
- ไม่มี	22	18.3
แหล่งหนี้สิน	(n=98)	
- ในระบบ	93	94.9
- นอกระบบ	2	2.0
- ทั้งสองแหล่ง	3	3.1
แหล่งหนี้สินในระบบ*	(n=96)	
- ธนาคารพาณิชย์	1	1.0
- ธนาคารของรัฐ	18	18.8
- สหกรณ์การเกษตร	85	88.6
- องค์กรการเงินชุมชน	16	16.7
แหล่งหนี้สินนอกระบบ*	(n=5)	
- ญาติพี่น้อง	2	40.0
- พ่อค้า/นายทุน	1	20.0
- เพื่อนบ้าน	2	40.0

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
วัตถุประสงค์ในการกู้ยืม*	(n=98)	
- ทำการเกษตร	28	28.6
- ค้าขาย	6	6.1
- ชำระหนี้สิน	4	4.1
- สร้าง/ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย	41	41.8
- ค่าเล่าเรียนบุตร	16	16.3
- ซื้อรถยนต์/รถจักรยานยนต์	24	24.5
- ใช้จ่ายในครัวเรือน	18	18.4
- อื่นๆ	5	5.1

หมายเหตุ * หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

3) รายได้รวมของครัวเรือน

ครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้รวมเฉลี่ย 22,688 บาท/เดือน โดยเกษตรกรมีรายได้รวมอยู่ระหว่าง 10,001-20,000 บาท/เดือน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.8 รองลงมามีรายได้อยู่ระหว่าง 20,001-30,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 29.2 มีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาท/เดือน และมีรายได้อยู่ระหว่าง 40,001-50,000 บาท/เดือน ในสัดส่วนเท่ากัน ร้อยละ 8.3 มีรายได้อยู่ระหว่าง 30,001-40,000 บาท/เดือน ร้อยละ 6.7 สำหรับช่วงรายได้ที่พบน้อยสุดที่ คือ มีรายได้มากกว่า 50,000 บาท/เดือน โดยมีเพียงร้อยละ 1.7

4) รายจ่ายรวมของครัวเรือน

ครัวเรือนเกษตรกร มีรายจ่ายเฉลี่ย 21,214 บาท/เดือน โดยครัวเรือนเกษตรกรมีรายจ่ายรวมอยู่ระหว่าง 10,001-20,000 บาท/เดือน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.0 รองลงมามีรายจ่ายระหว่าง 20,001-30,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 22.5 มีรายจ่ายไม่เกิน 10,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 12.5 มีรายจ่ายระหว่าง 40,001-50,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 6.7 มีรายจ่ายระหว่าง 30,001-40,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 6.7 สำหรับช่วงรายจ่ายของครัวเรือนที่พบน้อยที่สุด คือ มีรายจ่ายมากกว่า 50,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 1.7

5) ภาระหนี้สินและแหล่งหนี้สิน

ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีภาระะหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 81.7 มีเพียงร้อยละ 18.3 ที่ไม่มีภาระหนี้สิน เป็นที่น่าสังเกตว่าไม่ว่าราคายางพาราจะตกต่ำหรือปรับตัวสูงขึ้นเพียงใด เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงมีภาระะหนี้สินสูงเช่นเดิม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นราศักดิ์ ชุมแก้ว (2555) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของราคายางพาราต่อการจัดการสวนยางพาราและสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรชาวสวนยาง ในอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ในช่วงปี 2554 ซึ่งเป็นช่วงที่ยางพารามีราคาสูงโดยราคายางแผ่นดิบเฉลี่ย กิโลกรัมละ 132.43 บาท ซึ่งพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 75.8 มีหนี้สิน โดยมีหนี้สินเฉลี่ย 197,308 บาท/ครัวเรือน มีเพียงร้อยละ 24.2 ที่ไม่มีหนี้สิน

เมื่อพิจารณาแหล่งหนี้สินของเกษตรกร พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีแหล่งหนี้สินในระบบ คิดเป็นร้อยละ 94.9 รองลงมา คือ มีแหล่งเงินกู้ทั้งในและนอกระบบ คิดเป็นร้อยละ 3.1 และกู้ยืมจากแหล่งหนี้สินนอกระบบ คิดเป็นร้อยละ 2.0 โดยแหล่งหนี้สินในระบบ พบว่าส่วนใหญ่กู้ยืมจากสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 88.6 รองลงมา คือ ธนาคารของรัฐ ร้อยละ 18.8 องค์กรการเงินชุมชน ร้อยละ 16.7 ที่เหลือร้อยละ 1.0 กู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ ในส่วนของแหล่งกู้ยืมนอกระบบนั้น พบว่า กู้ยืมมาจากญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านมากที่สุด ในสัดส่วนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 40.0 มีเพียงร้อยละ 20.0 ที่กู้ยืมจากพ่อค้า/นายทุน จะเห็นได้ว่าสหกรณ์การเกษตรเป็นแหล่งเงินทุนที่ได้รับความนิยมของเกษตรกรมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากการดำเนินการกู้เงินมีความสะดวก มีประเภทเงินกู้ที่หลากหลายและอัตราดอกเบี้ยไม่สูงมากเกินไป

6) วัตถุประสงค์ในการกู้ยืม

เกษตรกรกู้เงินมาเพื่อวัตถุประสงค์ในการสร้าง/ซ่อมแซมที่อยู่อาศัยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.8 รองลงมา คือ กู้เพื่อทำการเกษตร ร้อยละ 28.6 กู้เพื่อซื้อรถยนต์/รถจักรยานยนต์ ร้อยละ 24.5 กู้เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน ร้อยละ 18.4 กู้เพื่อใช้เป็นค่าเล่าเรียนของบุตร ร้อยละ 16.3 กู้เพื่อค้าขาย ร้อยละ 6.1 กู้เพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ เช่น การซื้อที่ดิน ร้อยละ 5.1 และกู้เพื่อชำระหนี้ ร้อยละ 4.1 การกู้เงินเพื่อซื้อรถยนต์/รถจักรยานยนต์ อาจจะเป็นการกู้ในช่วงก่อนหน้าที่ราคายางพารายังสูงอยู่ แต่ปัจจุบันราคายางพาราต่ำมาก ภาระการชำระเงินกู้น่าจะเป็นปัญหาหนักของเกษตรกรในปัจจุบัน

4.2 การจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับ การจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร ประกอบด้วย ข้อมูลเบื้องต้นในการทำสวนยางพารา การจัดการสวนยางพารา การจัดการด้านแรงงาน และการจัดการด้านผลผลิตของเกษตรกร โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 ข้อมูลเบื้องต้นในการทำสวนยางพาราของเกษตรกร

การศึกษาเกี่ยวกับการข้อมูลเบื้องต้นในการทำสวนยางพาราของเกษตรกรที่จะกล่าวในที่นี้ประกอบด้วย ขนาดพื้นที่ถือครองที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดิน ขนาดพื้นที่สวนยางพาราเปิดกรีดแล้วและที่ยังไม่เปิดกรีด ประสบการณ์ในการทำสวนยางพารา สภาพพื้นที่และลักษณะดินในสวนยางพารา พันธุ์ยางที่ปลูก สถานภาพการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร และระยะทางจากสวนยางพาราที่กรีดถึงจุดรับซื้อผลผลิต ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้ (ตารางที่ 4.3)

1) ขนาดพื้นที่ถือครองที่ดิน

เกษตรกรมีขนาดพื้นที่ถือครองที่ดินโดยเฉลี่ย 18.27 ไร่/ครัวเรือน โดยส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองที่ดิน ระหว่าง 11-20 ไร่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.7 รองลงมา คือ มีพื้นที่ถือครองไม่เกิน 10 ไร่/ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.0 มีพื้นที่ถือครองระหว่าง 21-30 ไร่/ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 19.2 และมีพื้นที่ถือครองมากกว่า 30 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 14.1 ตามลำดับ

2) การใช้ประโยชน์ที่ดิน

เกษตรกรใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อทำสวนยางพารา โดยเฉลี่ย 15.95 ไร่/ครัวเรือน ซึ่งจัดเป็นชาวสวนยางพารารายเล็ก ทำสวนผลไม้ เฉลี่ย 0.76 ไร่/ครัวเรือน เป็นที่บ้านและบริเวณบ้าน เฉลี่ย 0.68 ไร่/ครัวเรือน ที่นาและที่ดินว่างเปล่าที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ในสัดส่วนเท่ากัน โดยเฉลี่ย 0.30 ไร่/ครัวเรือน และพื้นที่ทำการเกษตรอื่น ๆ เช่น ปลูกปาลมน้ำมัน เฉลี่ย 0.28 ไร่/ครัวเรือน

3) ขนาดพื้นที่สวนยางพาราเปิดกรีดแล้ว

เกษตรกรมีขนาดพื้นที่สวนยางพาราเปิดกรีดแล้ว เฉลี่ย 12.54 ไร่/ครัวเรือน โดยเกษตรกรมีพื้นที่สวนยางพาราเปิดกรีดแล้ว ไม่เกิน 10 ไร่/ครัวเรือน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.8 รองลงมา คือ มีสวนยางพาราเปิดกรีดแล้วระหว่าง 11-20 ไร่/ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 30.0 มีสวนยางพาราเปิดกรีดแล้วระหว่าง 21-30 ไร่/ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 9.2 มีเพียงร้อยละ 5.0 ที่มีสวนยางพาราเปิดกรีดแล้วมากกว่า 30 ไร่/ครัวเรือน

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลเบื้องต้นในการทำสวนยางพาราของเกษตรกร

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
ขนาดพื้นที่ถือครองที่ดิน (ไร่/ครัวเรือน)		
- ≤ 10	30	25.0
- 11-20	50	41.7
- 21-30	23	19.2
- > 30	17	14.1
เฉลี่ย	18.27	
การใช้ประโยชน์ที่ดิน (ไร่)		
- สวนยางพารา	15.95	
- ที่นา	0.30	
- สวนไม้ผล	0.76	
- ที่เกษตรอื่นๆ	0.28	
- ที่ว่างเปล่า	0.30	
- ที่บ้านและบริเวณบ้าน	0.68	
พื้นที่ถือครองเฉลี่ย	18.27	
ขนาดพื้นที่สวนยางพาราเปิดกรีดแล้ว (ไร่/ครัวเรือน)		
- ≤ 10	67	55.8
- 11-20	36	30.0
- 21-30	11	9.2
- > 30	6	5.0
เฉลี่ย	12.54	
ขนาดพื้นที่สวนยางพารายังไม่เปิดกรีด (ไร่/ครัวเรือน)	(n=54)	
- ≤ 5	26	48.2
- 6-10	14	25.9
- > 10	14	25.9
เฉลี่ย	7.56	

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการทำสวนยางพารา (ปี)		
- ≤ 15	20	16.7
- 16-25	24	20.0
- 26-35	33	27.5
- 36-45	36	30.0
- > 45	7	5.8
เฉลี่ย	29.93	
สภาพพื้นที่สวนยางพารา *		
- พื้นที่ราบ	80	66.7
- พื้นที่ราบลุ่ม	2	1.7
- พื้นที่เนิน/ควนเขา	62	51.7
- พื้นที่ลาดชัน	13	10.8
ลักษณะดินในสวนยางพารา *		
- ดินร่วน	13	10.8
- ดินเหนียว	2	1.7
- ดินทราย	10	8.3
- ดินลูกรัง	37	30.8
- ดินร่วนปนทราย	82	68.3
พันธุ์ยางที่ปลูก *		
- RRIM 600	120	100.0
- RRIT 251	3	2.5
- BPM 24	1	0.8
- PB 235	1	0.8
- GT 1	2	1.7

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
สถานภาพการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร		
- เป็น	107	89.2
- ไม่เป็น	13	10.8
การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร *	(n=107)	
- กลุ่มเกษตรกร	4	3.7
- กลุ่มน้ำยางสด	36	33.6
- สหกรณ์การเกษตร	103	96.3
- สหกรณ์กองทุนสวนยางพารา	2	1.9
ระยะทางจากสวนยางพาราที่กรีดถึงจุดรับซื้อ (กิโลเมตร)		
- < 2	72	60.0
- 2-3	23	19.2
- 4-5	19	15.8
- > 5	6	5.0
เฉลี่ย	2.56	

หมายเหตุ * หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

4) ขนาดพื้นที่สวนยางพาราที่ยังไม่เปิดกรีด

เกษตรกรมีขนาดพื้นที่สวนยางพาราที่ยังไม่เปิดกรีด เฉลี่ย 7.56 ไร่/ครัวเรือน โดยเกษตรกรมีขนาดพื้นที่สวนยางพาราที่ยังไม่เปิดกรีด ไม่เกิน 5 ไร่/ครัวเรือน มากที่สุด ร้อยละ 48.2 มีพื้นที่สวนยางพาราที่ยังไม่เปิดกรีด 6-10 ไร่/ครัวเรือน และมากกว่า 10 ไร่/ครัวเรือน ในสัดส่วนเท่ากัน คือ ร้อยละ 25.9

5) ประสบการณ์ในการทำสวนยางพารา

เกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำสวนยางพาราเฉลี่ย 29.93 ปี โดยมีประสบการณ์ในการทำสวนยางพาราระหว่าง 36-45 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.0 รองลงมา คือ มีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.5 มีประสบการณ์ระหว่าง 16-25 ปี และไม่เกิน 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.0 และร้อยละ 16.7 ตามลำดับ สำหรับเกษตรกรที่มีประสบการณ์มากกว่า 45 ปี มีเพียง

ร้อยละ 5.8 จะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำสวนยางพาราค่อนข้างสูง สอดคล้องกับการศึกษาของ คณะทรัพยากรธรรมชาติ (2557) ซึ่งได้ศึกษาผลผลิตต่อไร่ต่อปีของเกษตรกรในความดูแลของสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง โดยพบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำสวนยางพาราค่อนข้างสูง คือ 19.12 ปี ซึ่งส่งผลต่อทักษะในการประกอบอาชีพการทำสวนยางพาราและมีผลต่ออัตราการปรับเปลี่ยนและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ

6) สภาพพื้นที่และลักษณะดินในสวนยางพารา

สภาพพื้นที่สวนยางพาราของเกษตรกรเป็นพื้นที่ราบมากที่สุด คือ ร้อยละ 66.7 รองลงมาเป็นพื้นที่เนิน/ควนเขา คิดเป็นร้อยละ 51.7 พื้นที่ลาดชัน ร้อยละ 10.8 และพื้นที่ราบลุ่มมีน้อยสุด คือ ร้อยละ 1.7

สำหรับลักษณะดินในพื้นที่สวนยางพาราเป็นดินร่วนปนทรายมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.3 รองลงมาเป็นดินลูกรัง คิดเป็นร้อยละ 30.8 และดินลักษณะอื่นๆ เช่น ดินร่วน ดินทราย และดินเหนียว ร้อยละ 10.8 8.3 และ 1.7 ตามลำดับ โดยสภาพพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกยางพาราต้องเป็นที่ราบหรือมีความลาดเอียงไม่เกิน 35 องศา ถ้าเกิน 15 องศา ต้องทำขั้นบันได น้ำไม่ท่วมขังและสูงจากระดับน้ำทะเลไม่ควรเกิน 600 เมตร ส่วนลักษณะดินควรเป็นดินร่วนเหนียวถึงดินร่วนทราย การระบายน้ำและการถ่ายเทอากาศดี (กรมวิชาการเกษตร, 2554ก)

7) พันธุ์ยางที่ปลูก

เกษตรกรทั้งหมดเลือกปลูกยางพันธุ์ RRIM 600 นอกนั้นเป็นยางพันธุ์ทั่วไปอื่น ๆ เช่น พันธุ์สถาบันวิจัยยาง 251 คิดเป็นร้อยละ 2.5 พันธุ์ GT 1 คิดเป็นร้อยละ 1.7 สำหรับพันธุ์ที่มีการปลูกน้อยที่สุด คือ พันธุ์ PB 235 และ BPM 24 โดยปลูกเพียงร้อยละ 0.8 สอดคล้องกับการศึกษาของ อารมณ์ โรจน์สุจิตร และคณะ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง สภาวการณ์การทำสวนยางของเกษตรกรในท้องถิ่นรอบศูนย์วิจัยยาง โดยพบว่า การใช้พันธุ์ยางของเกษตรกรยังจำกัดเพียง 1-2 พันธุ์เท่านั้น แม้ว่าจะมีพันธุ์ยางแนะนำที่มีผลผลิตที่ดีกว่าอีกหลายพันธุ์ก็ตาม

ในการเลือกพันธุ์ยางปลูก เกษตรกรต้องเลือกให้เหมาะสมกับพื้นที่ โดยพันธุ์ยาง RRIM 600 และพันธุ์สถาบันวิจัยยาง 251 เป็นพันธุ์ยางที่กรมวิชาการเกษตรแนะนำให้ปลูก ซึ่งจัดอยู่ในพันธุ์ยางชั้น 1 คือ เป็นยางพันธุ์ดีที่ผ่านการทดลองและศึกษาลักษณะต่าง ๆ อย่างละเอียด แนะนำให้ปลูกได้โดยไม่จำกัดเนื้อที่ปลูก และเป็นพันธุ์ยางกลุ่ม 1 คือ พันธุ์ยางเพื่อผลผลิตน้ำยาง ให้น้ำยางสูงเป็นหลัก พันธุ์ยางมีความสำคัญมาก หากปลูกในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและมีการจัดการดูแลรักษาอย่างถูกต้องเหมาะสมจะส่งผลให้ได้รับผลตอบแทนสูง (กรมวิชาการเกษตร, 2554ข)

8) สถานภาพการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 89.2 เกษตรกรที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร มีเพียงร้อยละ 10.8 โดยเกษตรกรเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96.3 รองลงมา คือ เป็นสมาชิกกลุ่มน้ำยางสด คิดเป็นร้อยละ 33.6 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์กองทุนสวนยาง คิดเป็นร้อยละ 3.7 และ 1.9 ตามลำดับ

9) ระยะทางจากสวนยางพาราที่กรีดถึงจุดรับซื้อผลผลิต

ระยะทางจากสวนยางพาราของเกษตรกรที่กรีดจนถึงแหล่งรับซื้อผลผลิตเฉลี่ยอยู่ที่ 2.56 กิโลเมตร โดยอยู่ในระยะทางที่น้อยกว่า 2 กิโลเมตร มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.0 อยู่ระหว่าง 2-3 กิโลเมตร และอยู่ระหว่าง 4-5 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 19.2 และร้อยละ 15.8 ตามลำดับ และระยะทางมากกว่า 5 กิโลเมตร มีเพียงร้อยละ 5.0 เนื่องจากในพื้นที่มีผู้รับซื้อผลผลิตหลายแหล่งในแต่ละแหล่งจะอยู่ใกล้กัน ดังนั้นเกษตรกรจึงไม่ต้องเดินทางไกลเพื่อไปขายผลผลิต

4.2.2 การจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร

การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกรที่จะกล่าวในที่นี้ประกอบด้วย การกำจัดและวิธีการกำจัดวัชพืช การใช้ปุ๋ยบำรุง การปลูกพืชคลุมดิน พืชแซมยางและพืชร่วมยาง ระบบกรีด การใช้เทคโนโลยีเพิ่มผลผลิตน้ำยาง และการกรีดยางในช่วงยางพาราผลัดใบและในช่วงราคายางพาราตกต่ำ ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้ (ตารางที่ 4.4)

1) การกำจัดและวิธีการกำจัดวัชพืช

เกษตรกรทั้งหมดมีการกำจัดวัชพืชในสวนยางพารา โดยส่วนใหญ่กำจัดวัชพืชโดยวิธีใช้เครื่องตัดหญ้า คิดเป็นร้อยละ 91.7 รองลงมา คือ ใช้สารเคมีฉีดพ่น คิดเป็นร้อยละ 11.7 และใช้มีดพร้าตัดถาง คิดเป็นร้อยละ 10.0 สำหรับวิธีการกำจัดวัชพืชที่พบน้อยที่สุด คือ การใช้รถตัด โดยมีเพียงร้อยละ 5.0 จะเห็นได้ว่าเกษตรกรนิยมใช้เครื่องตัดหญ้ามากขึ้น และลดการใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืชลง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ยุทธนงค์ พุทธให้ (2549) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง การใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดวัชพืชของเกษตรกรชาวสวนยางพารา ในอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง โดยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีแนวโน้มในการใช้สารเคมีลดลง เพราะเริ่มตระหนักและเข้าใจว่าการใช้สารเคมีอย่างต่อเนื่องมีผลทำให้ดินเสื่อมคุณภาพและปริมาณผลผลิตน้ำยางลดลง ส่วนเกษตรกรที่ยังใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชเพราะพอใจประสิทธิภาพของสารเคมีที่เห็นผลชัดเจนและรวดเร็ว รวมทั้งเป็นวิธีที่วัชพืชงอกใหม่มีอัตราการเจริญเติบโตช้ากว่าการกำจัดวัชพืชโดยวิธีอื่น

ตารางที่ 4.4 ลักษณะการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
การกำจัดวัชพืช		
- มี	120	100
วิธีการกำจัดวัชพืช *		
- ใช้สารเคมี	14	11.7
- ใช้มีดพร้าตัด/ถาง	12	10.0
- ใช้เครื่องตัดหญ้า	110	91.7
- ใช้รถตัดหญ้า	6	5.0
การใช้ปุ๋ยบำรุง		
- ปุ๋ยเคมี	39	32.5
- ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์	81	67.5
การปลูกพืชคลุมดิน		
- มี	9	7.5
- ไม่มี	111	92.5
การปลูกพืชแซมยาง		
- มี	18	15.0
- ไม่มี	102	85.0
การปลูกพืชร่วมยาง		
- มี	32	26.7
- ไม่มี	88	73.3
ระบบกรีด		
- กรีดวันเว้นวัน	6	5.0
- กรีด 2 วัน เว้น 1 วัน	47	39.2
- กรีด 3 วัน เว้น 1 วัน	64	53.3
- อื่นๆ	3	2.5

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
การใช้เทคโนโลยีเพิ่มผลผลิตน้ำยาง		
- มี	5	4.2
- ไม่มี	115	95.8
วิธีการใช้เทคโนโลยีเพิ่มผลผลิตน้ำยาง *	(n=5)	
- ทาน้ำยาเร่งน้ำยาง	5	100.0
การหยุดกรีดยางในช่วงยางผลัดใบ		
- หยุดกรีด	93	77.5
- ไม่หยุดกรีด	27	22.5
จำนวนวันหยุดกรีดยางในช่วงยางผลัดใบ (วัน/ปี)	(n=93)	
- ≤ 20	12	12.9
- 21-40	45	48.4
- 41-60	29	31.2
- 61-80	2	2.1
- > 80	5	5.3
เฉลี่ย	40.91	
จำนวนวันหยุดกรีดยางในช่วงยางผลัดใบที่ราคายางตกต่ำ (วัน/ปี)	(n=93)	
- ≤20	21	22.6
- 21-40	32	34.4
- 41-60	29	31.2
- 61-80	2	2.1
- > 80	9	9.7
เฉลี่ย	43.82	

หมายเหตุ * หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

2) การใช้ปุ๋ยบำรุง

เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67.5 ที่เหลือร้อยละ 32.5 มีการใช้ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียว จะเห็นได้ว่าเกษตรกรหันมาใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์มากขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรมีความรู้และให้ความสำคัญในเรื่องดินและปุ๋ยมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วิกรม โง้วสุวรรณ (2551) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้ปุ๋ยของเกษตรกรชาวสวนยางพารา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสตูล โดยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ เนื่องจากเห็นว่าปุ๋ยเคมีส่งผลเสียต่อสภาพดินในสวนยางพารา จึงใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อช่วยปรับสภาพดิน และจากการทดลองใส่ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์นั้น ทำให้คุณภาพน้ำยางดีขึ้น โดยมีร้อยละของเนื้อยางแห้งที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้เปลือกยางนิ่มกรีดง่ายขึ้นด้วย

สำหรับการเลือกใช้ปุ๋ยนั้น ผู้วิจัยไม่ได้สอบถามอย่างละเอียด ซึ่งจากการศึกษาของ อารมณ์ โรจน์สุจิตร และคณะ (2550) ที่ได้ศึกษาเรื่อง สภาวการณ์การทำสวนยางของเกษตรกรในท้องถิ่นรอบศูนย์วิจัยยาง โดยพบว่า ผู้ขายหรือตัวแทนจำหน่ายปุ๋ยมีอิทธิพลในการตัดสินใจเลือกชนิด และสูตรปุ๋ยของเกษตรกรทั้งการเลือกสูตรปุ๋ยเคมี และชนิดของปุ๋ยอินทรีย์ นอกจากนั้นคำแนะนำของกลุ่ม/สหกรณ์ ข้อมูลจากเอกสารคำแนะนำ เจ้าหน้าที่รัฐ และโฆษณาจากสื่อวิทยุ

ส่วนสูตรปุ๋ยยางพาราที่แนะนำก่อนเปิดกรีด สำหรับในเขตพื้นที่ปลูกยางเดิม คือ ปุ๋ยเคมีสูตร 20-8-20 อัตราการใช้แตกต่างกันตามชนิดของเนื้อดินและอายุต้นยางพารา สำหรับยางพาราหลังเปิดกรีด แนะนำให้ใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 30-5-18 อัตรา 1 กิโลกรัมต่อต้นต่อปี แบ่งใส่ปีละ 2 ครั้ง (กรมวิชาการเกษตร, 2554ค)

3) การปลูกพืชคลุมดิน พืชแซมยาง และพืชร่วมยาง

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการปลูกพืชคลุมดิน คิดเป็นร้อยละ 92.5 มีเพียงร้อยละ 7.5 ที่มีการปลูกพืชคลุมดินในสวนยางพารา โดยในระยะแรกเกษตรกรควรปลูกพืชคลุมดินเพื่อช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน ป้องกันการพังทลายของดิน และช่วยควบคุมวัชพืชเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการปราบวัชพืชอีกด้วย (สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง, 2554ข)

สำหรับการปลูกพืชแซมยาง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการปลูกพืชแซมยาง คิดเป็นร้อยละ 85.0 มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างระหว่างแถวยางโดยการปลูกพืชแซมเพียงร้อยละ 15.0 โดยในการปลูกพืชแซมยางเกษตรกรควรปลูกในช่วงที่ต้นยางมีอายุไม่เกิน 3 ปี เพราะจะมีพื้นที่ระหว่างแถวยางที่สามารถปลูกพืชล้มลุกและพืชที่มีอายุสั้นที่ต้องการแสงแดดเพื่อเป็นพืชแซมยางได้ดี

ส่วนการปลูกพืชร่วมยาง เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการปลูกพืชร่วมยาง คิดเป็นร้อยละ 73.3 มีเพียงร้อยละ 26.7 ที่มีการปลูกพืชร่วมยาง พืชร่วมยางที่เกษตรกรนิยมปลูก ได้แก่ ผักเหลียง สะเดาเทียม ทุเรียน สะตอ เนียง เหรียง เป็นต้น การที่เกษตรกรส่วนใหญ่ทำสวนยางพาราเชิงเดี่ยว อาจจะมาจากหลายสาเหตุ จากการศึกษาของ สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล และคณะ (2557) ซึ่งได้ศึกษา เรื่องการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้ระบบสวนยางพารา พบว่า มูลเหตุของการทำสวนยางพาราเชิงเดี่ยวจำแนกออกได้เป็น 2 ส่วน คือมูลเหตุเชิงนโยบาย ได้แก่ นโยบายเกษตรของรัฐบาลมุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิตเพื่อการส่งออกเป็นหลัก และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้น้ำหนักน้อยกับนโยบายในการขับเคลื่อนการปลูกพืชร่วมยาง และมูลเหตุที่เกิดจากตัวเกษตรกรเอง ได้แก่ เกษตรกรคิดว่าสวนยางพาราที่มีพืชร่วมทำให้แลดูไม่สวยงาม เกษตรกรไม่ค่อยให้ความสำคัญและขาดความกระตือรือร้นเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับพืชร่วมยาง ไม่เห็นตัวอย่างการปลูกพืชร่วมยางที่ให้ผลดี เชื่อว่าการปลูกพืชร่วมยางต้องใช้เวลาที่ยาวนานกว่าจะได้ผลเป็นรูปธรรม กลัวว่าการล้มต้นยางเมื่อถึงอายุโค่นจะต้องโค่นพืชร่วมด้วย กลัวพืชร่วมยางจะแย่งอาหารจากต้นยางพารา นิยมความสะดวกในการจัดการสวนยาง มีความกังวลเกี่ยวกับโรคยาง คิดว่ารายได้จากยางพาราเพียงพอ ยังไม่เคยเผชิญกับวิกฤติการขาดแคลนไม้ใช้สอย เกษตรกรเป็น "โรคขี้คร้าน" คือขี้เกียจ และขาดความหนักแน่นทางจิตใจและมักตั้งคำถามที่บั่นทอนกำลังใจในการปลูกพืชร่วมยาง

4) ระบบกรีด

สำหรับระบบกรีดยางนั้น เกษตรกรใช้ระบบกรีด 3 วัน เว้น 1 วัน มากที่สุด คือ ร้อยละ 53.3 รองลงมา คือ กรีด 2 วัน เว้น 1 วัน คิดเป็นร้อยละ 39.2 กรีดวัน เว้นวัน คิดเป็นร้อยละ 5.0 และใช้ระบบกรีดอื่น ๆ ได้แก่ กรีด 4 วัน หยุด 1 วัน และกรีด 5 วัน หยุด 2 วัน เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 2.5 การกรีดยางเป็นการนำผลผลิตออกจากต้นยางในรูปของน้ำยาง เกษตรกรไม่ควรกรีดยางทุกวันเพราะจะทำให้เกิดผลเสีย ได้แก่ ผลผลิตลดลง ต้นยางแสดงอาการเปลือกแห้ง ชะงักการเจริญเติบโต และเปลือกจะหมดเร็ว (สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง,2557ค) จะเห็นได้ว่าเกษตรกรใช้ระบบกรีดยางที่หลากหลาย จากการศึกษาของ ศุภกร เวชศาสตร์ (2557) ศึกษาเรื่อง การจัดการสวนยางพาราของเกษตรกรและผลิตภาพของที่ดินในอำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา โดยพบว่า ระบบกรีดยางไม่มีอิทธิพลต่อผลิตภาพของที่ดินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.911$) กล่าวคือ ไม่ว่าเกษตรกรจะกรีดยางระบบใด วันเว้นวันหรือมากกว่าวันเว้นวัน ก็ไม่ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตยางพารา เพราะฉะนั้นเกษตรกรควรกรีดยางวันเว้นวัน เพราะจะได้มีเวลาผักผ่อน และสามารถนำเวลาไปประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้ครอบครัวครัวในภาวะที่ราคายางพาราตกต่ำ และที่สำคัญต้นยางพาราได้มีเวลาในการสร้างน้ำยางใหม่ไม่สิ้นเปลืองหน้ากรีด สามารถให้ผลผลิตได้เป็นระยะเวลานานขึ้น

5) การใช้เทคโนโลยีเพิ่มผลผลิตน้ำยาง

เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 95.8 ยังไม่มีการใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มผลผลิตน้ำยาง มีเพียงร้อยละ 4.2 เท่านั้นที่มีการใช้เทคโนโลยีในการช่วยเพิ่มผลผลิตน้ำยาง การไม่ใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มผลผลิตน้ำยาง อาจเนื่องจากราคายางพาราไม่จูงใจ และความวิตกกังวลว่าต้นยางพาราจะมีอาการเปลือกแห้ง ขายไม้ยางพาราได้ในราคาต่ำ จากการศึกษาของ กฤษดา สังข์สิงห์ และคณะ (2550) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การสำรวจและประเมินไม้ยางพาราเพื่อการซื้อขายในสวนยางพาราก่อนโค่น โดยพบว่า ผลการเปรียบเทียบสมบัติไม้ยางพาราระหว่างต้นยางพาราที่ผ่านการกรีดปกติกับผ่านระบบเจาะร่วมกับการใช้สารเคมีเร่งน้ำยางเอทธีลีน มีค่าใกล้เคียงกัน ไม่มีผลทำให้สมบัติของเนื้อไม้เปลี่ยนแปลงไป การขายไม้ยางพาราจึงน่าจะขายได้ในราคาเดียวกับการกรีดปกติ

ส่วนเกษตรกรที่ใช้เทคโนโลยีในการช่วยเพิ่มผลผลิตน้ำยางทั้งหมดใช้วิธีทาสารเคมีเร่งน้ำยาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากสะดวกในการใช้และหาซื้อได้ง่าย

6) การกรีดยางในช่วงยางผลัดใบและในช่วงราคายางตกต่ำ

เกษตรกรส่วนใหญ่มีการหยุดกรีดยางในช่วงที่ยางผลัดใบและในขณะที่ราคายางตกต่ำ คิดเป็นร้อยละ 77.5 โดยเกษตรกรที่มีการหยุดกรีดยางในช่วงยางผลัดใบ หยุดกรีด ระหว่าง 21-40 วัน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.4 รองลงมา คือ หยุดกรีดระหว่าง 41-60 วัน คิดเป็นร้อยละ 31.2 หยุดกรีดไม่เกิน 20 วันคิดเป็นร้อยละ 12.9 หยุดกรีดมากกว่า 80 วันคิดเป็นร้อยละ 5.3 ตามลำดับ และที่พบน้อยที่สุด คือ หยุดกรีดระหว่าง 61-80 วัน คิดเป็นร้อยละ 2.1

แม้ว่าการหยุดกรีดยางในช่วงฤดูยางผลัดใบจะทำให้เกษตรกรขาดรายได้ แต่เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกหยุดกรีดยางเพื่อให้ต้นยางพาราได้มีเวลาพักในการสร้างน้ำยางใหม่เพื่อให้ได้ผลผลิตน้ำยางอย่างเต็มที่ ไม่สิ้นเปลืองหน้ากรีด และเกรงว่าการกรีดยางในช่วงฤดูยางผลัดใบอาจจะส่งผลให้ต้นยางพาราได้รับความเสียหายและอ่อนแอต่อโรค หรือถ้ากรีดยางก็จะมีรายได้เพียงเล็กน้อยเพราะราคายางพาราตกต่ำจึงหยุดกรีดยาง แต่เกษตรกรบางส่วนมีรายได้ไม่เพียงพอ และมีความจำเป็นต้องใช้จ่ายเงินจึงไม่หยุดกรีดยางในช่วงฤดูยางผลัดใบ นอกจากนี้มีความเชื่อว่าการกรีดยางในช่วงฤดูยางผลัดใบเป็นการรักษาสภาพการกรีดยางเพื่อให้ได้ผลผลิตยางที่สม่ำเสมอ

4.2.3 การจัดการด้านแรงงานของเกษตรกร

การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการด้านแรงงานของเกษตรกร ประกอบด้วย การใช้แรงงานในการกำจัดวัชพืช การใช้แรงงานในการใส่ปุ๋ยบำรุง การใช้แรงงานในการกรีดยาง และการใช้แรงงานในการเก็บน้ำยาง ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้ (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5 การจัดการด้านแรงงานของเกษตรกร

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
การใช้แรงงานในการกำจัดวัชพืชในสวนยางพารา		
- แรงงานในครัวเรือน	90	51.7
- จ้าง	16	26.6
- ทั้งสองแหล่ง	14	21.7
การใช้แรงงานในการเก็บน้ำยาง		
- แรงงานในครัวเรือน	91	83.3
- จ้าง	16	7.5
- ทั้งสองแหล่ง	14	9.2
การใช้แรงงานในการเก็บน้ำยาง		
- แรงงานในครัวเรือน	90	78.3
- จ้าง	16	11.7
- ทั้งสองแหล่ง	14	10.0
การใช้แรงงานในการเก็บน้ำยาง		
- แรงงานในครัวเรือน	90	75.0
- จ้าง	16	13.3
- ทั้งสองแหล่ง	14	11.7

1) การใช้แรงงานในการกำจัดวัชพืช

เกษตรกรใช้แรงงานในครัวเรือนในการกำจัดวัชพืชในสวนยางพารา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.7 รองลงมา คือ ใช้แรงงานจ้าง คิดเป็นร้อยละ 26.6 และใช้แรงงานทั้งสองแหล่ง คือ ทั้งแรงงานในครัวเรือนและแรงงานจ้าง คิดเป็นร้อยละ 21.7 จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนในการกำจัดวัชพืชในสวนยางพาราเป็นหลัก เพราะการทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลักของครอบครัว และส่วนใหญ่ขายผลผลิตในรูปน้ำยางสด จึงมีเวลาว่างในการกำจัดวัชพืชในสวนยางพารา แต่มีเกษตรกรบางส่วนที่ต้องจ้างแรงงานในการกำจัดวัชพืช หรือทั้งใช้แรงงานในครัวเรือนและแรงงานจ้าง ทั้งนี้อาจเนื่องจากสมาชิกในครัวเรือนไม่สามารถกำจัดวัชพืชเองได้

ขาดอุปกรณ์และเครื่องมือ เช่น เครื่องตัดหญ้า และไม่มีเวลาว่างเนื่องจากต้องไปทำงานอื่น ๆ จึงต้องจ้างแรงงานในการกำจัดวัชพืชในสวนยางพารา รวมทั้งบางรายที่จ้างแรงงานในการกรีดยาง แรงงานเหล่านี้ต้องช่วยกำจัดวัชพืชในสวนยางด้วยตามเงื่อนไขที่ได้ตกลงกันไว้

2) การใช้แรงงานในการใส่ปุ๋ยบำรุง

เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนในการใส่ปุ๋ยบำรุงสวนยางพารา คิดเป็นร้อยละ 83.3 รองลงมา คือ ใช้แรงงานทั้งสองแหล่ง คือ ทั้งแรงงานในครัวเรือนและแรงงานจ้าง คิดเป็นร้อยละ 9.2 และใช้แรงงานจ้าง คิดเป็นร้อยละ 7.5 จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลักในการใส่ปุ๋ยบำรุงสวนยางพารา สำหรับเกษตรกรบางส่วนที่ใช้ทั้งแรงงานในครัวเรือนและแรงงานจ้าง ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรมีการจ้างแรงงานกรีดยางอยู่แล้วจึงจ้างให้แรงงานกรีดยางเหล่านั้นใส่ปุ๋ยบำรุงสวนยางพาราด้วย

3) การใช้แรงงานในการกรีดยาง

เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนเพียงอย่างเดียวในการกรีดยาง คิดเป็นร้อยละ 78.3 รองลงมา คือ ใช้แรงงานจ้าง คิดเป็นร้อยละ 11.7 และใช้แรงงานทั้งสองแหล่ง คือ ทั้งแรงงานในครัวเรือนและแรงงานจ้าง คิดเป็นร้อยละ 10.0 ทั้งนี้เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นชาวสวนยางพารารายเล็ก มีพื้นที่สวนยางพาราน้อย ประกอบกับมีสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยทำงานที่มีความสามารถกรีดยางได้เพียงพอ จึงไม่ต้องการแบ่งเงินรายได้จากการขายยางพาราให้แรงงานจ้าง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อัญญาณี มั่นคง และคณะ (2556) ที่ได้ศึกษาเรื่องสภาวะการใช้แรงงานในสวนยางพาราต่อการกรีดและคุณภาพผลผลิต โดยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่กรีดยางเอง เพราะเนื้อที่สวนยางพารามีน้อย ถ้าจ้างแรงงานกรีดยางจะทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย สวนยางพาราขนาดเล็กจึงไม่มีปัญหาด้านแรงงานกรีดยาง แต่จะมีปัญหาบ้างถ้าเป็นสวนยางพาราขนาดใหญ่

4) การใช้แรงงานในการเก็บน้ำยาง

เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนในการเก็บน้ำยาง คิดเป็นร้อยละ 75.0 รองลงมา คือ ใช้แรงงานจ้าง คิดเป็นร้อยละ 13.3 และใช้แรงงานทั้งสองแหล่ง คือ ทั้งแรงงานในครัวเรือนและแรงงานจ้าง คิดเป็นร้อยละ 11.7 เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใช้แรงงานในครัวเรือนในการกรีดและเก็บน้ำยางเอง แต่มีเกษตรกรบางส่วนที่ใช้แรงงานในครัวเรือนในการกรีดยางเพียงอย่างเดียวหรือทั้งกรีดและเก็บน้ำยางเพียงบางส่วน จึงต้องมีการจ้างแรงงานอื่น ๆ ในการเก็บน้ำยางทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนที่เหลือจากเก็บเอง ทั้งนี้อาจเนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องเวลา เพราะเกษตรกร

ส่วนใหญ่ขายผลผลิตในรูปน้ำยางสดจึงต้องรีบนำน้ำยางไปขายให้ทันเวลารับซื้อ โดยส่วนใหญ่ผู้รับซื้อน้ำยางจะปิดรับซื้อในเวลาประมาณ 10.00 น. การจ้างแรงงานเก็บน้ำยางจึงมีความจำเป็น ในขณะที่แรงงานในครัวเรือนบางส่วนเมื่อกรีดยางเสร็จต้องรีบไปทำงานอื่นจึงไม่สามารถช่วยเก็บน้ำยางได้

4.2.4 การจัดการด้านผลผลิตของเกษตรกร

การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการด้านผลผลิตของเกษตรกรที่จะกล่าวในที่นี้ประกอบด้วยรูปแบบและลักษณะการขายผลผลิต แหล่งรับซื้อผลผลิต และแนวคิดการเปลี่ยนรูปแบบผลผลิตจากน้ำยางสดเป็นยางแผ่นดิบ ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้ (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6 การจัดการด้านผลผลิตของเกษตรกร

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
รูปแบบการขายผลผลิต		
- น้ำยางสด	120	100.0
ลักษณะการขายผลผลิต *		
- นำไปขายด้วยตนเอง	106	88.2
- คนรับจ้างกรีดนำไปขาย	24	20.0
- อื่นๆ	1	0.8
แหล่งรับซื้อผลผลิต *		
- พ่อค้าในท้องถิ่น	65	54.2
- พ่อค้านอกท้องถิ่น	7	5.8
- กลุ่มน้ำยางสด	48	40.0
- สหกรณ์กองทุนสวนยางพารา	3	2.5
แนวคิดที่จะเปลี่ยนจากน้ำยางสดเป็นยางแผ่นดิบ		
- มี	11	9.2
- ไม่มี	109	90.8

หมายเหตุ * หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

1) รูปแบบและลักษณะการขายผลผลิต

เกษตรกรทั้งหมดมีรูปแบบการขายผลผลิตในรูปของน้ำยางสด ทั้งนี้อาจเนื่องจากการขายน้ำยางสดมีความสะดวก มีแหล่งรับซื้อในพื้นที่จำนวนมาก และส่วนใหญ่เกษตรกรจะได้รับเงินค่าน้ำยางในวันที่ขายหรือวันถัดไป นอกจากนี้เกษตรกรจะได้มีเวลาว่างในการทำอาชีพรองหรือกิจกรรมอย่างอื่นเพิ่มเติม เช่น การดูแลจัดการสวนยางพารา รวมถึงการมีเวลาพักผ่อนเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ นงลักษณ์ สืบชนะ (2549) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจขายผลผลิตยางพาราในอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา โดยพบว่าเกษตรกรมีรูปแบบในการขายผลผลิตในรูปแบบการขายน้ำยาง มีเหตุผลว่า ไม่เหนื่อย เสร็จงานเร็ว ประกอบอาชีพเสริมได้ และราคาไม่แตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบกับการผลิตยางรูปแบบอื่น

สำหรับลักษณะการขายผลผลิตนั้น พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะนำผลผลิตไปขายด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 88.2 รองลงมา คือ คนรับจ้างกรีดเป็นผู้นำไปขาย คิดเป็นร้อยละ 20.0 และอื่น ๆ คือ พ่อค้ามารับผลผลิตถึงสวนเนื่องจากเป็นญาติสนิทกับพ่อค้า คิดเป็นร้อยละ 0.8

2) แหล่งรับซื้อผลผลิต

เกษตรกรขายผลผลิตให้กับพ่อค้าในท้องถิ่นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.2 รองลงมา คือ กลุ่มน้ำยางสด คิดเป็นร้อยละ 40.0 พ่อค้านอกท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 5.8 สำหรับสหกรณ์กองทุนสวนยาง พบเพียงร้อยละ 2.5 จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่นิยมขายผลผลิตให้กับพ่อค้าในท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมีความสะดวก อยู่ใกล้สวนและได้รับเงินทันที สำหรับการขายผลผลิตให้แก่กลุ่มน้ำยางสดนั้น เป็นการรวมตัวของเกษตรกรที่มีความสนใจเพื่อดำเนินกิจกรรมรวบรวมน้ำยางสดจากสมาชิก มีการบริหารจัดการในรูปแบบกลุ่มโดยการสนับสนุนและส่งเสริมจากสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง โดยเกษตรกรขายน้ำยางสดให้กับกลุ่มน้ำยางสดอาจเนื่องจากได้รับราคาที่เป็นธรรม และมีการปันผลและเฉลี่ยคืนผลกำไรตามหุ้นและสัดส่วนการขาย ส่วนสหกรณ์กองทุนสวนยางที่มีจำนวนเกษตรกรมาขายยางน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากสวนยางพาราของเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ห่างจากที่ตั้งสหกรณ์กองทุนสวนยาง ทำให้ไม่สะดวกในการเดินทาง เกษตรกรจึงมีการขายผลผลิตให้สหกรณ์กองทุนสวนยางน้อย

3) แนวคิดการเปลี่ยนรูปแบบผลผลิตจากน้ำยางสดเป็นยางแผ่นดิบ

สำหรับแนวคิดของเกษตรกรในการเปลี่ยนรูปแบบผลผลิตจากน้ำยางสดเป็นยางแผ่นดิบ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีแนวคิดที่จะเปลี่ยนรูปแบบ คิดเป็นร้อย 90.8 เกษตรกรที่มีแนวคิดที่จะเปลี่ยนรูปแบบ มีเพียงร้อยละ 9.2 จะเห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยึดติดกับการขายผลผลิต

ในรูปของน้ำยางสด ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรขาดอุปกรณ์และเครื่องมือในการทำยางแผ่นดิบ ประกอบกับต้องการความสะดวก รวดเร็ว ต้องการเวลาว่างในการทำงานอื่น ๆ หรือพักผ่อน และต้องการรายได้จากการขายยางในวันที่ไปกรีดยางทันที

4.3 ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอผลการศึกษาผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร โดยผู้วิจัยได้แบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจ และการวิเคราะห์ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 ผลกระทบจากราคายางพาราพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

การศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรที่จะกล่าวในที่นี้ประกอบด้วย รายได้จากสวนยางพาราของครัวเรือนเกษตรกร จำนวนหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร และปริมาณเงินออมของครัวเรือนเกษตรกร ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้

1) รายได้จากสวนยางพาราของครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า ช่วงก่อนราคายางพาราคาตกต่ำครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้จากสวนยางพาราเฉลี่ย 32,546 บาท/เดือน หลังจากที่ราคายางพาราตกต่ำมีรายได้จากสวนยางพาราเฉลี่ย 12,212 บาท/เดือน (ตารางที่ 4.7) โดยราคายางแผ่นดิบเฉลี่ยช่วงก่อนและหลังราคายางพาราตกต่ำ กิโลกรัมละ 132.43 และ 55.94 บาท ตามลำดับ หลังจากราคายางพาราตกต่ำเกษตรกรที่มีรายได้ไม่เกิน 30,000 บาท/เดือน มีจำนวนเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 55.0 เป็นร้อยละ 98.3 และเกษตรกรที่มีรายได้เกิน 30,000 บาท/เดือน มีจำนวนลดลง จากร้อยละ 45.0 เป็นร้อยละ 1.7 แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีรายได้จากสวนยางพาราลดลง

โดยสรุป หลังจากที่ราคายางพาราตกต่ำส่งผลให้ครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยจากสวนยางพาราลดลง ซึ่งรายได้รายได้เฉลี่ยจากสวนยางพาราหลังราคายางพาราตกต่ำน้อยกว่าก่อนราคายางพาราตกต่ำโดยเฉลี่ย 20,334 บาท/เดือน

จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายได้จากสวนยางพาราระหว่างก่อนและหลังราคายางพาราตกต่ำ โดยใช้สถิติที (t-Statistic) พบว่า ค่าเฉลี่ยรายได้จากสวนยางพาราของครัวเรือนลดลงหลังการตกต่ำของราคายางพาราอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-Value = 0.000)

ตารางที่ 4.7 ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อรายได้จากสวนยางพาราของครัวเรือนเกษตรกร

รายได้จากสวนยางพารา ของครัวเรือน (บาท/เดือน)	ปี 2554		ปี 2557	
	จำนวน (n = 120)	ร้อยละ	จำนวน (n = 120)	ร้อยละ
- ≤ 10,000	8	6.7	58	48.3
- 10,001-20,000	33	27.5	48	40.0
- 20,001-30,000	25	20.8	12	10.0
- 30,001-40,000	22	18.3	2	1.7
- 40,001-50,000	15	12.5	0	0
- 50,001-60,000	6	5.0	0	0
- 60,001-70,000	3	2.5	0	0
- > 70,000	8	6.7	0	0
ค่าเฉลี่ย	32,546		12,212	
นัยสำคัญทางสถิติ	P-Value = 0.000			

2) จำนวนหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่า ช่วงก่อนราคายางพาราตกต่ำครัวเรือนเกษตรกรมีจำนวนหนี้สินเฉลี่ย 432,667 บาท หลังจากที่ราคายางพาราตกต่ำมีจำนวนหนี้สินเฉลี่ย 435,833 บาท (ตารางที่ 4.8) โดยหลังจากราคายางพาราตกต่ำครัวเรือนเกษตรกรที่มีหนี้สินไม่เกิน 400,000 บาท มีจำนวนลดลงจากร้อยละ 62.7 เป็นร้อยละ 61.1 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครัวเรือนเกษตรกรที่มีหนี้สินไม่เกิน 400,000 บาท มีจำนวนลดลงเพียงเล็กน้อย และครัวเรือนเกษตรกรที่มีหนี้สินเกิน 400,000 บาท มีจำนวนเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 37.3 เป็นร้อยละ 38.9 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเช่นกัน

ตารางที่ 4.8 ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อจำนวนหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร

จำนวนหนี้สินของครัวเรือน (บาท)	ปี 2554		ปี 2557	
	จำนวน (n = 67)	ร้อยละ	จำนวน (n = 98)	ร้อยละ
- 1-100,000	17	19.4	17	17.3
- 100,001-250,000	17	14.9	17	17.3
- 250,001-400,000	26	28.4	26	26.5
- 400,001-550,000	9	9	9	9.2
- 550,001-700,000	11	14.9	11	11.2
- 700,001-850,000	3	1.5	3	3.1
- 850,001-1,000,000	8	9	8	8.2
- > 1,000,000	7	3	7	7.1
ค่าเฉลี่ย	432,667		435,833	
นัยสำคัญทางสถิติ	P-Value = 0.949			

โดยสรุป หลังจากที่ราคายางพาราตกต่ำส่งผลให้ครัวเรือนเกษตรกรมีจำนวนหนี้สินโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นไม่มากนัก ซึ่งจำนวนหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรหลังราคายางพาราตกต่ำมากกว่าก่อนราคายางพาราตกต่ำโดยเฉลี่ย 3,166 บาท ทั้งนี้อาจเนื่องจากช่วงก่อนที่ราคายางพาราจะตกต่ำ เกษตรกรมีรายได้จากสวนยางพาราค่อนข้างสูง มีความสามารถในการชำระหนี้สูง เกษตรกรจึงตัดสินใจกู้หนี้และได้ผ่อนชำระมาโดยตลอดจนกระทั่งมีจำนวนหนี้สินเหลือเล็กน้อยในช่วงหลังราคายางพาราตกต่ำ และเป็นที่น่าสังเกตว่า เกษตรกรบางส่วนมีจำนวนหนี้สินเพียงเล็กน้อยในช่วงก่อนราคายางพาราตกต่ำ เพราะมีรายได้จากสวนยางพารามากเพียงพอไม่มีความจำเป็นต้องกู้หนี้ แต่ในช่วงหลังราคายางพาราตกต่ำลงทำให้เกษตรกรมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย เนื่องจากราคาสินค้าอุปโภคบริโภคสูงขึ้นมาก ทำให้เกษตรกรตัดสินใจกู้หนี้ ทำให้มีจำนวนหนี้สินในช่วงหลังราคายางพาราตกต่ำมากกว่าช่วงก่อนราคายางพาราตกต่ำ แม้จะมากกว่าเพียงเล็กน้อยก็ตาม

จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจำนวนหนี้สินระหว่างก่อนและหลังราคายางพาราตกต่ำ โดยใช้สถิติที (t-Statistic) พบว่า ค่าเฉลี่ยของจำนวนหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร

หลังการตกต่ำของราคายางพาราเพิ่มขึ้นแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (P-Value = 0.949) หรือจำนวนหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรก่อนและหลังการตกต่ำของราคายางพาราไม่แตกต่างกัน

3) ปริมาณเงินออมของครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า ช่วงก่อนราคายางพาราตกต่ำครัวเรือนเกษตรกรมีปริมาณเงินออมเฉลี่ย 7,100 บาท/เดือน และหลังจากที่ราคายางพาราตกต่ำมีปริมาณเงินออมเฉลี่ย 2,391 บาท/เดือน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปริมาณเงินออมของครัวเรือนเกษตรกรลดลงอย่างเห็นได้ชัด (ตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9 ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อจำนวนเงินออมของครัวเรือนเกษตรกร

ปริมาณเงินออมของครัวเรือน (บาท/เดือน)	ปี 2554		ปี 2557	
	จำนวน (n = 114)	ร้อยละ	จำนวน (n = 106)	ร้อยละ
- ≤ 1,000	24	21.1	61	57.5
- 1,001-2,000	19	16.7	27	25.5
- 2,001-3,000	21	17.5	10	9.4
- 3,001-4,000	3	2.5	4	3.8
- 4,001-5,000	0	0.0	1	0.9
- 6,001-7,000	16	13.3	0	0.0
- > 7,000	31	25.8	3	2.8
เฉลี่ย	7,100		2,391	
นัยสำคัญทางสถิติ	P-Value = 0.000			

โดยสรุป หลังจากที่ราคายางพาราตกต่ำส่งผลให้ครัวเรือนเกษตรกรมีปริมาณเงินออมโดยเฉลี่ยลดลง ซึ่งปริมาณเงินออมหลังราคายางพาราตกต่ำน้อยกว่าก่อนราคายางพาราตกต่ำโดยเฉลี่ย 4,709 บาท/เดือน ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรมีรายได้ลดลง และมีความจำเป็นต้องใช้จ่ายเงินในการดำรงชีวิต อีกทั้งราคาสินค้าอุปโภคบริโภคมีราคาสูงขึ้นด้วย เกษตรกรจึงเหลือเงินสำหรับเป็นเงินออมลดลง

จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยปริมาณเงินออมของเกษตรกรระหว่างก่อนและหลังราคายางพาราตกต่ำ โดยใช้สถิติที (t-Statistic) พบว่า ค่าเฉลี่ยปริมาณเงินออมของเกษตรกรลดลงหลังการตกต่ำของราคายางพาราอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-Value = 0.000)

4.3.2 ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร

การศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของราคายางพาราตกต่ำต่อการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกรที่จะกล่าวในที่นี้ ประกอบด้วย จำนวนสมาชิกที่ทำสวนยางพารา จำนวนครั้งที่กำจัดวัชพืช จำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ยเคมี และปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมี ซึ่งผลการศึกษาดังนี้

1) จำนวนสมาชิกที่ทำสวนยางพารา

จากการศึกษาพบว่า ช่วงก่อนราคายางพาราตกต่ำครัวเรือนเกษตรกรมีจำนวนสมาชิกที่ทำสวนยางพารา 2.08 คน หลังจากที่ราคายางพาราตกต่ำมีจำนวนสมาชิกที่ทำสวนยางพารา 2.01 คน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำสวนยางพาราโดยเฉลี่ยมีจำนวนลดลงเพียงเล็กน้อย (ตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.10 ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อจำนวนสมาชิกที่ทำสวนยางพารา

จำนวนสมาชิกที่ทำสวนยางพารา (คน)	ปี 2554		ปี 2557	
	จำนวน (n = 120)	ร้อยละ	จำนวน (n = 120)	ร้อยละ
- 1	27	15.8	27	22.5
- 2	71	64.2	71	59.2
- 3	16	16.7	16	13.3
- > 3	6	3.3	6	5.0
ค่าเฉลี่ย	2.08		2.01	
นัยสำคัญทางสถิติ	P-Value = 0.131			

โดยสรุป หลังจากที่ราคายางพาราตกต่ำส่งผลให้จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำสวนยางพาราโดยเฉลี่ยลดลง ซึ่งจำนวนสมาชิกที่ทำสวนยางพาราหลังราคายางพาราตกต่ำน้อยกว่าก่อนราคาพารายางตกต่ำโดยเฉลี่ย 0.07 คน

จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำสวนยางพาราระหว่างก่อนและหลังราคายางพาราตกต่ำ โดยใช้สถิติที (t-Statistic) พบว่า ค่าเฉลี่ยจำนวนสมาชิกที่ทำสวนยางพาราหลังการตกต่ำของราคายางพาราลดลงแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (P-Value = 0.131) หรือจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำสวนยางพาราก่อนและหลังการตกต่ำของราคายางพาราไม่แตกต่างกัน

2) จำนวนครั้งที่กำจัดวัชพืช

จากการศึกษาพบว่า ก่อนราคายางพาราตกต่ำจำนวนครั้งที่กำจัดวัชพืชของเกษตรกรมีจำนวน 1.53 ครั้ง/ปี หลังจากที่ราคายางพาราตกต่ำจำนวนครั้งที่กำจัดวัชพืชของเกษตรกรมีจำนวน 1.38 ครั้ง/ปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจำนวนครั้งที่กำจัดวัชพืชโดยเฉลี่ยของเกษตรกรมีจำนวนลดลง (ตารางที่ 4.11)

ตารางที่ 4.11 ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อจำนวนครั้งที่กำจัดวัชพืช

จำนวนครั้งที่กำจัดวัชพืช (ครั้ง/ปี)	ปี 2554		ปี 2557	
	จำนวน (n = 120)	ร้อยละ	จำนวน (n = 120)	ร้อยละ
- 1	78	51.7	78	65.0
- 2	38	44.2	38	31.7
- > 2	4	4.2	4	3.3
ค่าเฉลี่ย	1.38		1.38	
นัยสำคัญทางสถิติ	P-Value = 0.000			

โดยสรุป หลังจากที่ราคายางพาราตกต่ำส่งผลให้จำนวนครั้งที่กำจัดวัชพืชโดยเฉลี่ยของเกษตรกรลดลง ซึ่งจำนวนครั้งที่กำจัดวัชพืชของเกษตรกรหลังราคายางพาราตกต่ำน้อยกว่าก่อนราคายางพาราตกต่ำโดยเฉลี่ย 0.15 ครั้ง/ปี ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรต้องการประหยัดค่าใช้จ่ายในการกำจัดวัชพืชเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตยางพารา และไม่มีเวลาในการกำจัดวัชพืชเพราะต้องประกอบอาชีพอื่น ๆ เพื่อหารายได้เสริม รวมทั้งราคายางพาราที่ตกต่ำไม่จูงใจให้เกษตรกรกำจัดวัชพืชด้วย

จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งที่กำจัดวัชพืชของเกษตรกรระหว่างก่อนและหลังราคายางพาราตกต่ำ โดยใช้สถิติที (t-Statistic) พบว่า ค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งที่กำจัดวัชพืชหลังการตกต่ำของราคายางพาราลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ (P-Value = 0.000)

3) จำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ยเคมี

จากการศึกษาพบว่า จำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ยเคมีของเกษตรกรโดยเฉลี่ย ก่อนที่ราคายางพาราจะตกต่ำ มีจำนวน 1.47 ครั้ง/ปี หลังจากที่ราคายางพาราตกต่ำจำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ยเคมีของเกษตรกร มีจำนวน 1.08 ครั้ง/ปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ยเคมีโดยเฉลี่ยของเกษตรกรมีจำนวนลดลง (ตารางที่ 4.12)

ตารางที่ 4.12 ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อจำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ยเคมี

จำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ยเคมี (ครั้ง/ปี)	ปี 2554		ปี 2557	
	จำนวน (n = 120)	ร้อยละ	จำนวน (n = 120)	ร้อยละ
- 1	65	54.2	99	82.5
- 2	53	44.2	20	16.7
- > 2	2	1.7	1	0.8
ค่าเฉลี่ย	1.47		1.08	
นัยสำคัญทางสถิติ	P-Value = 0.000			

โดยจำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ยเคมีของเกษตรกรหลังราคายางพาราตกต่ำน้อยกว่าก่อนราคายางพาราตกต่ำโดยเฉลี่ย 0.39 ครั้ง/ปี ทั้งนี้อาจเนื่องจากราคายางพาราค่อนข้างต่ำ เกษตรกรซึ่งมีอาชีพทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลักจึงมีรายได้จากสวนยางพาราลดลง และมีความจำเป็นต้องใช้จ่ายเงินในด้านอื่น ๆ ที่จำเป็นมากกว่า จึงมีรายได้ไม่เพียงพอสำหรับการซื้อปุ๋ยเคมีมาใส่สวนยางพารา หรืออาจเนื่องจากราคายางพาราที่ตกต่ำ จึงไม่จูงใจให้เกษตรกรลงทุนซื้อปุ๋ยเคมีเพื่อใส่บำรุงสวนยางพารา จึงทำให้จำนวนครั้งในการใส่ปุ๋ยเคมีของเกษตรกรลดลง

จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ยเคมีของเกษตรกรระหว่างก่อนและหลังราคายางพาราตกต่ำ โดยใช้สถิติที (t-Statistic) พบว่า ค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ยเคมีหลังการตกต่ำของราคายางพารา ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-Value = 0.000)

4) ปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมี

จากการศึกษาพบว่า ปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมีของเกษตรกรโดยเฉลี่ย ก่อนที่ราคายางพาราจะตกต่ำมีจำนวน 83.25 กิโลกรัม/ไร่/ปี หลังจากที่ราคายางพาราตกต่ำปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมีของเกษตรกรโดยเฉลี่ยมีจำนวน 54.94 กิโลกรัม/ไร่/ปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมีของเกษตรกรมีปริมาณลดลงอย่างชัดเจน (ตารางที่ 4.13)

ตารางที่ 4.13 ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมี

ปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมี (กก./ไร่/ปี)	ปี 2557		ปี 2557	
	จำนวน (n = 120)	ร้อยละ	จำนวน (n = 120)	ร้อยละ
- ≤ 50	58	48.3	90	75.0
- 51-100	46	38.3	25	20.8
- > 100	16	13.3	5	4.2
ค่าเฉลี่ย	83.25		54.94	
นัยสำคัญทางสถิติ	P-Value = 0.000			

โดยปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมีของเกษตรกรลดลงเฉลี่ย 28.31 กิโลกรัม/ไร่/ปี ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรมีรายได้ลดลง เพราะราคายางพาราตกต่ำ จึงทำให้ไม่จูงใจให้ใส่ปุ๋ยเคมี รวมทั้งมีความจำเป็นต้องใช้จ่ายอื่น ๆ เกษตรกรจึงเลือกซื้อปุ๋ยเคมีมาใส่เพื่อบำรุงต้นยางในปริมาณที่ลดลง

จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมีระหว่างก่อนและหลังราคายางพาราตกต่ำ โดยใช้สถิติที (t-Statistic) พบว่า ค่าเฉลี่ยปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมีหลังการตกต่ำของราคายางพาราลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-Value = 0.000)

4.4 การปรับตัวของเกษตรกรหลังการตกต่ำของราคายางพารา

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอผลการศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรหลังจากการตกต่ำของราคายางพารา ผู้วิจัยได้แบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ การปรับตัว รูปแบบการปรับตัว และสาเหตุที่ไม่ปรับตัวของเกษตรกร และลักษณะการปรับตัวของเกษตรกรเพื่อลดผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำ โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.4.1 การปรับตัว รูปแบบการปรับตัว และสาเหตุที่ไม่ปรับตัวของเกษตรกร

การศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัว รูปแบบการปรับตัวและสาเหตุที่ไม่ปรับตัวของเกษตรกรที่จะกล่าวในที่นี้ประกอบด้วย การปรับตัวและรูปแบบการปรับตัวของเกษตรกร และสาเหตุที่ไม่ปรับตัวของเกษตร ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้ (ตารางที่ 4.14)

1) การปรับตัวและรูปแบบการปรับตัวของเกษตรกร

หลังจากได้รับผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำในปัจจุบัน เกษตรกรชาวสวนยางพารามีการปรับตัว คิดเป็นร้อยละ 59.2 แสดงให้เห็นว่าเมื่อราคายางตกต่ำ เกษตรกรชาวสวนยางพารามีการปรับตัวเพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้น แต่ก็มีเกษตรบางส่วนที่ไม่มีการปรับตัว

เกษตรกรที่มีการปรับตัวส่วนใหญ่มีรูปแบบการลดต้นทุนการผลิตยางพารา คิดเป็นร้อยละ 87.3 รองลงมา คือ สร้างรายได้เสริมในสวนยางพารา คิดเป็นร้อยละ 35.2 และลดความเสี่ยงด้านราคายางและผลตอบแทน คิดเป็นร้อยละ 11.5 และมีเพียงร้อยละ 1.4 ที่สร้างรายได้นอกฟาร์ม

2) สาเหตุที่ไม่ปรับตัวของเกษตรกร

สาเหตุที่เกษตรกรไม่มีการปรับตัว เนื่องจากมีรายได้เสริมจากแหล่งอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 44.9 รองลงมา คือ มีข้อจำกัดด้านเวลา และข้อจำกัดด้านแรงงาน ในสัดส่วนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 36.7 นำเงินฝากจากสถาบันการเงินมาใช้เพิ่มเติม ร้อยละ 34.7 มีข้อจำกัดด้านพื้นที่ ร้อยละ 32.7 ข้อจำกัดด้านการเงินและการลงทุน ร้อยละ 20.4 สาเหตุอื่น ๆ ร้อยละ 12.2 รอรับการช่วยเหลือจากภาครัฐ ร้อยละ 10.2 สำหรับข้อจำกัดด้านพื้นที่ เช่น มีพื้นที่น้อย จึงไม่เพียงพอที่จะใช้ทำประโยชน์อย่างอื่นได้ และพื้นที่บางส่วนมีลักษณะเป็นพื้นที่ลาดชัน ไม่สะดวกในการทำประโยชน์ ในส่วนของเกษตรกรที่เคยได้รับเงินช่วยเหลือตามโครงการแก้ไขปัญหายางพาราทั้งระบบ ปี 2557 และโครงการชดเชยรายได้เกษตรกรชาวสวนยางพารา มีความคิดเห็นว่ารัฐบาลต้องเข้ามาช่วยเหลือเกษตรกรหากราคายางพาราที่เกษตรกรขายได้ต่ำกว่าต้นทุนการผลิตยางพารา

ตารางที่ 4.14 การปรับตัว รูปแบบการปรับตัว และสาเหตุที่ไม่ปรับตัวของเกษตรกร

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
การปรับตัวของเกษตรกร		
- ไม่มีการปรับตัว	49	40.8
- มีการปรับตัว	71	59.2
รูปแบบการปรับตัวของเกษตร*	(n=71)	
- การสร้างรายได้เสริมในสวนยางพารา	25	35.2
- การลดต้นทุนการผลิตยางพารา	62	87.3
- การลดความเสี่ยงด้านราคายางพาราและผลตอบแทน	11	11.5
- การสร้างรายได้นอกฟาร์ม	1	1.4
สาเหตุที่ไม่ปรับตัวของเกษตรกร *	(n=49)	
- ข้อจำกัดด้านพื้นที่	16	32.7
- ข้อจำกัดด้านเวลา	18	36.7
- ข้อจำกัดด้านความรู้เชิงวิชาการ	4	8.2
- ข้อจำกัดด้านการเงินและการลงทุน	10	20.4
- ข้อจำกัดด้านแรงงาน	18	36.7
- ข้อจำกัดด้านตลาด	1	2.0
- มีรายได้เสริมจากแหล่งอื่นเพียงพอ	22	44.9
- นำเงินฝากจากสถาบันการเงินมาใช้เพิ่มเติม	17	34.7
- รอรับการช่วยเหลือจากภาครัฐ	5	10.2
- อื่นๆ	6	12.2

หมายเหตุ * หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

4.4.2 ลักษณะการปรับตัวของเกษตรกรเพื่อลดผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำ

การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการปรับตัวเพื่อลดผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำของเกษตรกรที่จะกล่าวในที่นี้ประกอบด้วย ลักษณะการสร้างรายได้เสริมในสวนยางพารา ลักษณะการ

ลดต้นทุนการผลิตยางพารา ลักษณะการลดความเสี่ยงด้านราคายางและผลตอบแทน และลักษณะการสร้างรายได้นอกฟาร์ม ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้ (ตารางที่ 4.15)

ตารางที่ 4.15 ลักษณะการปรับตัวเพื่อลดผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำของเกษตรกร

รายการ	จำนวน (n=120)	ร้อยละ
ลักษณะการสร้างรายได้เสริมในสวนยางพารา *	(n=25)	
- ปลูกพืชแซม/พืชร่วมยาง/ไม้ป่าร่วมยาง/วนเกษตร	22	88.0
- เลี้ยงสัตว์ในสวนยางพารา	4	16.0
- เพาะเห็ดในสวนยางพารา	2	8.0
- เพาะต้นอ่อนทานตะวันในสวนยางพารา	1	4.0
ลักษณะการลดต้นทุนการผลิตยางพารา *	(n=62)	
- ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี	17	27.4
- ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง	9	14.5
- ผสมปุ๋ยเคมีใช้เอง	5	8.1
- ใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมี	3	4.8
- ลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี	50	80.6
- ลดปริมาณการใช้ปุ๋ยอินทรีย์	2	3.2
- เลิกจ้างแรงงานกรีดยาง/ใช้แรงงานในครัวเรือนแทน	1	1.6
- เลิกจ้างแรงงานเก็บน้ำยาง/ใช้แรงงานในครัวเรือนแทน	1	1.6
- เลิกจ้างแรงงานดูแลสวน/ใช้แรงงานในครัวเรือนแทน	5	8.1
ลักษณะการลดความเสี่ยงด้านราคายางและผลตอบแทน *	(n=11)	
- รวมกลุ่มกันผลิตและจำหน่ายผลผลิตยาง	9	81.8
- โค่นยางพาราเก่าเพื่อปลูกยางพาราใหม่	2	18.2
ลักษณะการสร้างรายได้นอกฟาร์ม *	(n=1)	
- ไปประกอบอาชีพช่างเสริมสวย	1	100

หมายเหตุ * หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

1) ลักษณะการสร้างรายได้เสริมในสวนยางพารา

การปรับตัวเกษตรกรชาวสวนยางพาราที่มีรูปแบบการสร้างรายได้เสริมในสวนยางพารา โดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 88.0 เลือกการปลูกพืชแซมยาง พืชร่วมยาง และทำสวนยางพาราแบบวนเกษตรหรือเกษตรผสมผสาน ร้อยละ 16.0 เลือกการเลี้ยงสัตว์ในสวนยางพารา ร้อยละ 8.0 เลือกการเพาะเห็ดในสวนยางพารา และร้อยละ 4.0 เลือกเพาะต้นอ่อนทานตะวันในสวนยาง

2) ลักษณะการลดต้นทุนการผลิตยางพารา

การปรับตัวของเกษตรกรชาวสวนยางพาราโดยใช้รูปแบบการลดต้นทุนการผลิตยางพารา พบว่า ส่วนใหญ่เลือกการลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี ร้อยละ 80.6 ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี ร้อยละ 27.4 ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง ร้อยละ 14.5 เลิกจ้างแรงงานกรีดยาง เก็บน้ำยาง และดูแลรักษาสวนยางพารา โดยหันมาใช้แรงงานในครัวเรือนแทนรวมกัน ร้อยละ 11.3 ผสมปุ๋ยเคมีใช้เอง ร้อยละ 8.1 หันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมี โดยใช้สลับกัน ร้อยละ 4.8 และลดปริมาณการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ลง ร้อยละ 3.2

3) ลักษณะการลดความเสี่ยงด้านราคายางและผลตอบแทน

เกษตรกรชาวสวนยางพาราส่วนใหญ่มีรูปแบบการลดความเสี่ยงด้านราคาและผลตอบแทนในลักษณะของการรวมกลุ่มกันจำหน่ายผลผลิต ร้อยละ 81.8 เนื่องจากจะได้ราคาที่เป็นธรรม และมีการเฉลี่ยคืนให้ปีละ 2 ครั้ง ที่เหลือ ร้อยละ 18.2 ตัดสินใจโค่นยางพาราเก่าเพื่อปลูกยางพาราใหม่แทน เนื่องจากราคายางพาราในปัจจุบันตกต่ำ ทำให้มีรายได้จากสวนยางพาราลดลง และคาดหวังว่าราคายางพาราในอนาคตเมื่อต้นยางพาราที่ปลูกใหม่ให้ผลผลิตได้จะสูงขึ้น ประกอบต้นยางพารามีอายุมากและให้ผลผลิตน้อยลงด้วย

4) ลักษณะการสร้างรายได้นอกฟาร์ม

เกษตรกรชาวสวนยางพารามีรูปแบบการสร้างรายได้นอกฟาร์ม โดยเป็นการปรับตัวที่เกิดขึ้นเนื่องจากราคายางพาราตกต่ำ คือ ไปประกอบอาชีพช่างเสริมสวยเป็นอาชีพหลักแทนอาชีพทำสวนยางพารา ซึ่งมีเกษตรกรเพียงรายเดียว ทั้งนี้เนื่องราคายางพาราที่ตกต่ำส่งผลให้รายได้จากสวนยางพาราไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เกษตรกรจึงต้องหันไปประกอบอาชีพนอกฟาร์มตามที่ตนเองถนัดและมีรายได้สูงกว่าการทำสวนยางพารา

บทที่ 5
สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้เป็นส่วนของการสรุปผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ ข้อจำกัดในการวิจัย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไปของการศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) ลักษณะการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร (3) ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร และ (4) การปรับตัวของเกษตรกรหลังการตกต่ำของราคายางพารา ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา ใช้ข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิ ทำการสุ่มตัวอย่างแบบไม่คำนึงถึงค่าความน่าจะเป็น โดยการสุ่มแบบบังเอิญ โดยมีการคัดกรองตามเงื่อนไขด้านประชากร ซึ่งเป็นเกษตรกรที่มีสวนยางพาราเปิดกรีดแล้วไม่เกิน 50 ไร่ และมีประสบการณ์ในการทำสวนยางพาราไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 120 ราย เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์รายบุคคลด้วยแบบสอบถามเชิงโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย และสถิติเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติที (t-Statistic) ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

5.1.1 ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 51-60 ปี มากที่สุด โดยมีอายุเฉลี่ย 52.84 ปี เกษตรกรทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ มีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกัน ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่าประถมศึกษา ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระหว่าง 3-4 คน มากที่สุด มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนโดยเฉลี่ย 3.99 คน ซึ่งเป็นสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็ก 1.28 คน อยู่ในวัยกำลังศึกษา 1.56 คน วัยทำงาน 2.72 คน และอยู่ในวัยสูงอายุ 1.44 คน ครัวเรือนเกษตรกรมีสมาชิกที่ทำสวนยางพาราโดยเฉลี่ย 2.01 คน โดยส่วนใหญ่มี

สมาชิกที่ทำสวนยางพารา จำนวน 2 คน มากที่สุด สำหรับกิจกรรมที่สมาชิกช่วยทำสวนยางพารา คือ ส่วนใหญ่ช่วยดูแลจัดการสวนยางพารา

เกษตรกรส่วนใหญ่ทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก ส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพรอง โดยอาชีพรองที่เกษตรกรนิยมมากที่สุด คือ ค้าขาย ครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้รวมเฉลี่ย 22,688 บาท/เดือน โดยมีรายได้รวมอยู่ระหว่าง 10,001-20,000 บาท/เดือน มากที่สุด มีรายจ่ายเฉลี่ย 21,214 บาท/เดือน มีรายจ่ายรวมอยู่ระหว่าง 10,001-20,000 บาท/เดือน มากที่สุด เกษตรกรส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินโดยเลือกกู้จากแหล่งหนี้สินในระบบ คือ สหกรณ์การเกษตรนาหม่อม จำกัด มากที่สุด ในส่วนของแหล่งหนี้สินนอกระบบนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่จะกู้ยืมมาจากญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้าน โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการกู้เงินเพื่อมาสร้างและซ่อมแซมที่อยู่อาศัย

5.1.2 ลักษณะการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร

ขนาดพื้นที่ถือครองที่ดินของเกษตรกรโดยเฉลี่ย 18.27 ไร่/ครัวเรือน มีพื้นที่ถือครองที่ดิน ระหว่าง 11-20 ไร่ มากที่สุด โดยเกษตรกรมีการใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อทำสวนยางพาราโดยเฉลี่ย 15.95 ไร่/ครัวเรือน เป็นพื้นที่สวนผลไม้เฉลี่ย 0.76 ไร่/ครัวเรือน เป็นที่บ้านและบริเวณบ้านเฉลี่ย 0.68 ไร่/ครัวเรือน ที่นาและที่ดินว่างเปล่าที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ในสัดส่วนเท่ากันโดยเฉลี่ย 0.30 ไร่/ครัวเรือน และพื้นที่ทำการเกษตรอื่น ๆ เช่น ปลูกปาล์มน้ำมัน เป็นต้น เฉลี่ย 0.28 ไร่/ครัวเรือน ในส่วนของพื้นที่สวนยางพารานั้น เกษตรกรมีพื้นที่สวนยางพาราเปิดกรีดแล้วโดยเฉลี่ย 12.54 ไร่/ครัวเรือน มีพื้นที่สวนยางพาราที่เปิดกรีดแล้วไม่เกิน 10 ไร่/ครัวเรือน มากที่สุด เกษตรกรมีพื้นที่สวนยางพาราที่ยังไม่เปิดกรีดโดยเฉลี่ย 7.56 ไร่/ครัวเรือน โดยเกษตรกรมีพื้นที่สวนยางพาราที่ยังไม่เปิดกรีด ไม่เกิน 5 ไร่/ครัวเรือน มากที่สุด

เกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำสวนยางพาราโดยเฉลี่ย 29.93 ปี โดยมีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 36-45 ปี มากที่สุด สภาพพื้นที่สวนยางพาราส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ โดยลักษณะดินในสวนยางพาราส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย ส่วนพันธุ์ยางที่ปลูก เกษตรกรเจ้าของสวนยางพาราทั้งหมดเลือกปลูกยางพันธุ์ RRIM 600 เกษตรกรส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร โดยส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร คือ สหกรณ์การเกษตรนาหม่อม จำกัด สำหรับระยะทางจากสวนยางพาราที่เปิดกรีดแล้วจนถึงแหล่งรับซื้อผลผลิตส่วนใหญ่จะมีระยะทางไม่เกิน 2 กิโลเมตร

สำหรับการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกรนั้น เกษตรกรทั้งหมดมีการกำจัดวัชพืชในสวนยางพารา โดยส่วนใหญ่กำจัดวัชพืชโดยใช้เครื่องตัดหญ้า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับ

ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อบำรุงต้นยางพารา เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ปลูกพืชคลุมดิน พืชแซมยางและพืชร่วมยาง สำหรับระบบกรีดนั้น เกษตรกรใช้ระบบกรีด 3 วัน เว้น 1 วัน มากที่สุด และส่วนใหญ่ยังไม่มีการใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มผลผลิตน้ำยาง ในช่วงยางผลัดใบเกษตรกรส่วนใหญ่หยุดกรีดเพื่อให้ต้นยางพาราได้พักและสร้างความเจริญเติบโต

ในส่วนการจัดการด้านแรงงาน เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใช้แรงงานในครัวเรือนในการกำจัดวัชพืชในสวนยางพารา ใส่ปุ๋ยบำรุงสวนยางพารา กรีดยาง และเก็บน้ำยางเป็นหลัก

ส่วนการจัดการด้านผลผลิต เกษตรกรทั้งหมดมีรูปแบบการขายผลผลิตในรูปของน้ำยางสด โดยส่วนใหญ่ขายให้กับพ่อค้าในท้องถิ่นที่อยู่ใกล้สวนยางพารา และไม่มีแนวคิดที่จะเปลี่ยนรูปแบบผลผลิตจากน้ำยางสดเป็นยางแผ่นดิบ

5.1.3 ผลกระทบต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร

1) ผลกระทบจากราคายางตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

ช่วงก่อนราคายางพาราจะตกต่ำเกษตรกรมีรายได้จากสวนยางพารา และปริมาณเงินออมเฉลี่ย 32,546 และ 7,100 บาท/เดือน ตามลำดับ หลังจากที่ราคายางพาราตกต่ำมีรายได้จากสวนยางพาราและปริมาณเงินออมเฉลี่ย 12,212 และ 2,391 บาท/เดือน ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบก่อนและหลังการตกตกต่ำของราคายางพารา พบว่า รายได้จากสวนยางพารา และปริมาณเงินออมเฉลี่ยของเกษตรกรลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่า P-Value = 0.000 และ 0.000 ตามลำดับ

ในทางตรงกันข้าม ช่วงก่อนที่ราคายางพาราจะตกต่ำเกษตรกรมีจำนวนหนี้สินเฉลี่ย 432,667 บาท/ครัวเรือน หลังจากที่ราคายางพาราตกต่ำมีจำนวนหนี้สินเฉลี่ย 435,833 บาท/ครัวเรือน โดยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-Value = 0.949)

2) ผลกระทบจากราคายางตกต่ำต่อการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร

ช่วงก่อนราคายางพาราจะตกต่ำเกษตรกรมีการกำจัดวัชพืชปีละ 1.53 ครั้ง ใส่ปุ๋ยเคมีปีละ 1.47 ครั้ง และปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมีปีละ 83.25 กิโลกรัม หลังจากที่ราคายางพาราตกต่ำเกษตรกรมีการกำจัดวัชพืชลดลงเป็นปีละ 1.38 ครั้ง ใส่ปุ๋ยเคมีลดลงเป็นปีละ 1.08 ครั้ง และปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมีลดลงเป็นปีละ 54.94 กิโลกรัม เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบก่อนและหลังการตกต่ำของราคายางพารา พบว่า จำนวนครั้งในการกำจัดวัชพืช จำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ยเคมีและปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมีลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่า P-Value = 0.000 ทุกตัว

ในทางตรงกันข้าม ช่วงก่อนที่ราคายางพาราจะตกต่ำมีสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำสวนยางพารา 2.08 คน หลังจากที่ราคายางพาราตกต่ำมีสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำสวนยางพาราลดลงเป็น 2.01 คน โดยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-Value = 0.131)

5.1.4 การปรับตัวของเกษตรกรชาวสวนยางพารา

หลังจากได้รับผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำทั้งต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพารา เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปรับตัวเพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยรูปแบบการปรับตัวของเกษตรกรส่วนใหญ่ คือ การลดต้นทุนการผลิตยางพารา สำหรับเกษตรกรที่ไม่มีการปรับตัวหรือยอมรับผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจากที่ราคายางพาราตกต่ำลง สาเหตุเนื่องจากส่วนใหญ่มีรายได้เสริมจากแหล่งอื่น ๆ เพียงพอสำหรับการใช้จ่าย

ในส่วนของรูปแบบการปรับตัวนั้น เกษตรกรมีรูปแบบการปรับตัว 4 รูปแบบ ได้แก่ การสร้างรายได้เสริมในสวนยางพารา การลดต้นทุนการผลิตยางพารา การลดความเสี่ยงด้านราคาและผลตอบแทนที่จะได้รับ และการสร้างรายได้นอกฟาร์ม โดยการสร้างรายได้เสริมในสวนยางพารานั้นส่วนใหญ่มีลักษณะการปลูกพืชแซมยาง พืชร่วมยาง และทำสวนยางพาราแบบวนเกษตรหรือเกษตรผสมผสาน ส่วนการลดต้นทุนการผลิตยางพารา เกษตรกรส่วนใหญ่มีการลดต้นทุนในการผลิตยางพาราในลักษณะการลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีลง สำหรับการลดความเสี่ยงด้านราคาและผลตอบแทนที่จะได้รับส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะของการรวมกลุ่มกันจำหน่ายผลผลิต เพื่อสร้างอำนาจต่อรองด้านราคา ทำให้สามารถขายได้ในราคาที่เป็นธรรม อีกทั้งยังได้รับเงินปันผลและเฉลี่ยคืน และในส่วนของรูปแบบการสร้างรายได้นอกฟาร์ม มีลักษณะการประกอบอาชีพหลักอื่น ๆ หรือหารายได้จากนอกภาคเกษตรแทนการทำสวนยางพารา ได้แก่ อาชีพช่างเสริมสวย เนื่องจากรายได้จากทำสวนยางพาราไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา ทำให้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

1) จากการศึกษาพบว่า มีเกษตรกรถึงร้อยละ 35.8 ที่มีประสบการณ์ในการทำสวนยางพารามากกว่า 35 ปี แสดงว่าสวนยางของเกษตรกรน่าจะเป็นวัฏจักรที่ 2 เป็นอย่างน้อย

ดังนั้นเกษตรกรควรมีการฟื้นฟูสภาพดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ และใช้ความประณีตมากขึ้นในการจัดการสวนยางพารา เพื่อลดความเสียหายจากโรคและเพิ่มผลผลิตยางพาราให้มากขึ้น

2) จากการศึกษาพบว่า ลักษณะดินในสวนยางพาราของเกษตรกรร้อยละ 40.8 มีลักษณะเป็นดินเหนียว ดินทราย และดินลูกรัง ซึ่งเป็นดินที่มีความเหมาะสมในการปลูกยางพาราน้อย ดังนั้นเกษตรกรควรมีการปรับโครงสร้างดินให้เหมาะกับความต้องการของยางพาราเพื่อให้สามารถเจริญเติบโตดี ให้ผลผลิตน้ำยางอย่างเต็มที่และทำให้ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น

3) จากการศึกษาพบว่า หลังจากที่ราคายางพาราตกต่ำส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยจากสวนยางพาราลดลง ซึ่งรายได้จากสวนยางพาราหลังราคายางตกต่ำน้อยกว่าก่อนราคายางตกต่ำโดยเฉลี่ย 20,334 บาท/เดือน ดังนั้นเกษตรกรควรสร้างแหล่งรายได้ให้หลากหลายภายใต้ระบบการผลิตยางพารา เช่น การปลูกพืชแซมยาง พืชร่วมยาง หรือเลี้ยงสัตว์ในสวนยางพารา เพื่อสร้างรายได้เสริมให้ครัวเรือน โดยจากการศึกษาของ สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล และคณะ (2557) พบว่าการปลูกพืชร่วมยางมีความเป็นไปได้เชิงเศรษฐกิจ กล่าวคือ ณ ราคายาง 44.50 บาท/กิโลกรัม สวนยางพาราเชิงเดี่ยวให้อัตราผลตอบแทนต่อการลงทุน (Benefit Cost Ratio: BCR) เท่ากับ 1:3.1 ขณะที่สวนยางพาราที่มีพืชร่วมระบบที่ 1 (ยางพารา-ตะเคียนทอง-กฤษณา) ระบบที่ 2 (ยางพารา-ตะเคียนทอง-จำปาทอง) และระบบที่ 3 (ยางพารา-ไผ่มันป่า) ให้ค่า BCR เท่ากับ 2.47 2.07 และ 1.83 ตามลำดับ สวนยางพาราที่มีพืชร่วมยางจึงให้ผลตอบแทนสูงกว่าสวนยางพาราเชิงเดี่ยวอย่างชัดเจน ดังนั้นเกษตรกรควรหาความรู้และหันมาปลูกพืชร่วมยางกันมากขึ้น นอกจากนี้เกษตรกรควรสร้างรายได้นอกฟาร์มเพื่อสร้างรายได้เสริมให้ครัวเรือน หรือควรลดรายจ่ายในครัวเรือนที่ไม่จำเป็นลงด้วย

4) จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีปริมาณเงินออมโดยเฉลี่ยลดลง หลังจากที่ราคายางพาราตกต่ำ ซึ่งปริมาณเงินออมหลังราคายางพาราตกต่ำน้อยกว่าก่อนราคายางพาราตกต่ำโดยเฉลี่ย 4,709 บาท/เดือน ดังนั้นเกษตรกรต้องสร้างภูมิต้านทานการเปลี่ยนแปลงภายใต้การจัดการภายในครัวเรือน คือ ลดรายจ่าย ควรลดละเลิกและตัดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ควรมีการวางแผนการใช้เงิน ทำบัญชีครัวเรือน และยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต

5) จากการศึกษาพบว่า จำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ยเคมีหลังราคายางพาราตกต่ำน้อยกว่าก่อนราคายางพาราตกต่ำโดยเฉลี่ย 0.39 ครั้ง/ปี และปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมีของเกษตรกรลดลงเฉลี่ย 28.31 กิโลกรัม/ไร่/ปี เนื่องจากราคายางพาราตกต่ำส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ลดลง แต่เกษตรกรจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมีเพราะเป็นปัจจัยในการเพิ่มผลผลิต ดังนั้นเกษตรกรจึงควรใช้ปุ๋ยเคมีให้ถูกต้อง

และมีประสิทธิภาพ คือ ต้องใส่ปุ๋ยให้ถูกสูตร ถูกเวลา ถูกวิธี ใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินและควรผสมปุ๋ยเคมีใช้เอง ซึ่งจะสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในส่วนของปุ๋ยเคมีได้ระดับหนึ่ง

5.2.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐ

1) เกษตรกรทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก มีพื้นที่สวนยางพาราที่เปิดกรีดแล้วเฉลี่ยเพียง 12.54 ไร่/ครัวเรือน ดังนั้นเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง และกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมีบทบาทในการส่งเสริมการปลูกยางพารา ควรส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ประโยชน์จากที่ดินในสวนยางพาราให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น ปลูกพืชแซมยาง พืชร่วมยาง ทำสวนยางพาราแบบวนเกษตรหรือเกษตรผสมผสาน เลี้ยงสัตว์ในสวนยางพารา และเพาะเห็ดในสวนยางพารา เป็นต้น เพื่อเป็นแหล่งอาหารและสร้างรายได้เสริมให้แก่ครอบครัว นอกจากนี้ควรช่วยจัดหาตลาดเพื่อขายผลผลิตให้กับเกษตรกรด้วย

2) เกษตรกรทั้งหมดเลือกปลูกยางพันธุ์ RRIM 600 โดยยางพันธุ์นี้อ่อนแอต่อโรคใบร่วงจากเชื้อราไฟทอฟธอรา และราสีชมพู และไม่ควรปลูกในพื้นที่ที่มีหน้าดินตื้นและระดับน้ำใต้ดินสูง ดังนั้นเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ซึ่งมีหน้าที่ในการส่งเสริมการปลูกยางพาราต้องส่งเสริมให้เกษตรกรเปลี่ยนมาปลูกยางพันธุ์ดีที่ให้ผลผลิตสูงแทนพันธุ์ที่ให้ผลผลิตต่ำและอ่อนแอต่อโรคอย่างจริงจัง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตยางพารา และสถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร ซึ่งมีบทบาทในการศึกษาวิจัยและพัฒนาด้านยางพารา ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์ยางอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ยางพันธุ์ดีที่ให้ผลผลิตสูง ทนทานต่อโรค นอกจากนี้กรมส่งเสริมการเกษตร และสถาบันการศึกษาซึ่งมีหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและมีองค์ความรู้ด้านยางพารา ควรมีการแนะนำและถ่ายทอดความรู้ในเรื่องพันธุ์ยางที่ให้ผลผลิตสูงและเหมาะสมกับพื้นที่ การป้องกันและกำจัดโรคยางเพื่อให้พันธุ์ยางที่เกษตรกรเลือกปลูกเหมาะสมกับเงื่อนไขทางกายภาพของที่ตั้งสวน และลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคของยางพาราอย่างทั่วถึง

3) เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการปลูกพืชคลุมดิน พืชแซมยาง และพืชร่วมยาง คิดเป็นร้อยละ 92.5 85.0 และ 73.3 ตามลำดับ ดังนั้นหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการเกษตร และสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ซึ่งมีบทบาทในการจัดการดิน ส่งเสริมการเกษตรและการปลูกยางพารา ควรให้ความรู้และส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชคลุมดิน พืชแซมยาง และพืชร่วมยาง อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นเพื่อช่วยเพิ่มความอุดม

สมบูรณ์ของดิน ป้องกันการพังทลายของดิน และช่วยควบคุมวัชพืช เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการปราบวัชพืช และเป็นการสร้างรายได้เพิ่มให้เกษตรกรอีกทางหนึ่งด้วย

4) จากการศึกษาพบว่า จำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ยเคมี และปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมีของเกษตรกรหลังจากราคายางพาราตกต่ำน้อยกว่าก่อนราคายางพาราตกต่ำโดยเฉลี่ย 0.39 ครั้ง/ปี และ 28.31 กิโลกรัม/ไร่/ปี ตามลำดับ ดังนั้นสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ต้องแนะนำให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพสูงสุด และส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อผสมปุ๋ยเคมีใช้เองเพื่อลดต้นทุนการผลิต ได้ปุ๋ยเคมีที่มีคุณภาพและราคาถูกอีกด้วย หากสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางมีนโยบายในการจัดหาปุ๋ยเคมีให้แก่เกษตรกรที่รับทุนสงเคราะห์ ต้องจัดหาปุ๋ยที่มีคุณภาพ ราคาถูก และส่งมอบให้ตรงเวลาและทันฤดูใส่ปุ๋ยของเกษตรกร นอกจากนี้กรมวิชาการเกษตรต้องตรวจสอบปุ๋ยเคมีปลอมหรือไม่ได้มาตรฐานอย่างจริงจังด้วย

5) เกษตรกรทั้งหมดขายผลผลิตในรูปของน้ำยางสด โดยส่วนใหญ่ไม่มีแนวคิดที่จะเปลี่ยนไปผลิตยางแผ่นดิบทั้งที่ส่วนใหญ่ราคายางแผ่นดิบสูงกว่าราคาน้ำยางสด อย่างไรก็ตามเกษตรกรอาจจะเสี่ยงต่อราคายางแผ่นดิบตกต่ำได้เช่นกัน ดังนั้นเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ซึ่งมีบทบาทในการส่งเสริมการปลูกยางพาราและจัดการตลาดยางพาราครบวงจร ต้องส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรเป็นกลุ่มน้ำยางสด บ่อรวบรวมน้ำยางสด และจัดตั้งตลาดน้ำยางสดระดับท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและครอบคลุมพื้นที่ปลูกยางพารา เพื่อสร้างรายได้เพิ่มให้เกษตรกรและลดการเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง รวมทั้งสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง และสถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร ซึ่งมีบทบาทในการศึกษาวิจัยและพัฒนาด้านยางพาราและตลาดยางพารา ต้องคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ในการผลิตและแปรรูปยางแผ่นดิบ ยางแผ่นรมควัน และการสร้างมูลค่าเพิ่มจากยางพาราเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ นอกจากนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างโรงงานผลิตยางแผ่นดิบและยางแผ่นรมควันให้กับกลุ่มเกษตรกรที่มีความพร้อมและมีความต้องการที่จะปรับเปลี่ยนไปผลิตยางแผ่นดิบและยางแผ่นรมควัน

6) จากการศึกษาพบว่า หลังจากที่ราคายางพาราตกต่ำส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยจากสวนยางพาราลดลง ซึ่งรายได้จากสวนยางพาราหลังราคายางตกต่ำน้อยกว่าก่อนราคายางตกต่ำโดยเฉลี่ย 20,334 บาท/เดือน ดังนั้นรัฐบาลต้องมีโครงการหรือมาตรการเพื่อสร้างเสถียรภาพหรือยกระดับราคายางพาราให้สูงขึ้น เช่น โครงการประกันราคายางพารา เพื่อลดความเสี่ยงด้านราคาและรายได้ที่เกษตรจะได้รับ และการส่งเสริมการใช้ยางพาราในประเทศให้มีสัดส่วนสูงขึ้น

นอกจากนี้ควรมีการจัดสวัสดิการให้แก่เกษตรกรชาวสวนยางด้วย โดยต้องเป็นระบบ ทั่วถึงและเป็นธรรมมากที่สุด

5.3 ข้อจำกัดในการศึกษาและข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยพบข้อจำกัดในการศึกษาและมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

5.3.1 ข้อจำกัดในการศึกษา

1) เกษตรกรบางรายปฏิเสธที่จะให้สัมภาษณ์ เนื่องจากมีความจำกัดเรื่องเวลาและเกรงว่าจะนำข้อมูลไปใช้เพื่อประโยชน์ด้านภาษีหรือประโยชน์อื่น ๆ

2) แนวทางการปรับตัวของเกษตรกรชาวสวนยางพารา หลังจากได้รับผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำทั้งต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพารา เป็นการปรับตัวในระยะสั้น ผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงเป็นผลกระทบระยะสั้น

3) เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้มีการทำบัญชีหรือบันทึกข้อมูล และบางรายเลี่ยงที่จะตอบความจริงในส่วนของลักษณะสำคัญทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้รวมของครัวเรือน รายได้จากสวนยางพารา ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน จำนวนหนี้สิน และจำนวนเงินออมของเกษตรกร ส่วนใหญ่จะใช้การประมาณการ ซึ่งอาจจะทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อนไปบ้าง ผู้วิจัยต้องอธิบายอย่างละเอียดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงความจริงมากที่สุด

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) นโยบายและมาตรการยกระดับราคาและสร้างเสถียรภาพราคายางพารา

2) แนวทางการสร้างความมั่นคงและสวัสดิการให้แก่เกษตรกรชาวสวนยางพารา

3) แนวทางการส่งเสริมการรวมกลุ่มทางการตลาดของเกษตรกรชาวสวนยางพารา

4) การพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกรณ์กองทุนสวนยาง

5) ความเป็นไปได้ในการจำหน่ายคาร์บอนเครดิตของเกษตรกรชาวสวนยางพารา

บรรณานุกรม

กรมวิชาการเกษตร. 2553ก. **เอกสารวิชาการ เรื่องยางพารา**. กรุงเทพฯ:ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กรมวิชาการเกษตร. 2553ข. **การกรีดยางและการใช้สารเคมีเร่งน้ำยาง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กรมวิชาการเกษตร. 2554ก. **คำแนะนำการปลูกยางพารา**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ:ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กรมวิชาการเกษตร. 2554ข. **คำแนะนำพันธุ์ยาง ปี 2554**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ:ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กรมวิชาการเกษตร. 2554ค. **คำแนะนำการใช้ปุ๋ยยางพารา ปี 2554**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กรมวิชาการเกษตร. 2558. **สถิติยางไทย**. [ออนไลน์]. URL:http://www.rubberthai.com/statistic/stat_index.htm. [สืบค้นวันที่ 15 มิถุนายน 2558]

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2553. เอกสารวิชาการ เรื่องยางพารา. กรุงเทพฯ:ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กฤษดา สังข์สิงห์ พนัส แพชนะ และพิเชษฐ ไชยพานิชย์.2550. **การสำรวจและประเมินไม้ยางเพื่อการซื้อขายในสวนยางก่อนโค่น**. สถาบันวิจัยยาง. กรมวิชาการเกษตร

คณะทรัพยากรธรรมชาติ. 2557. **รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการสำรวจผลผลิตต่อไร่ต่อปีของเกษตรกร ในความดูแลของสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง.** คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา.

จุติพร ชัยยาศรี. 2555. **ผลกระทบของราคายางพาราต่อการจัดการสวนยางพารา และสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรชาวสวนยางพารา ในอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา**. สารนิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจเกษตร หาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา.

บรรณานุกรม (ต่อ)

ชญาดา บุญถึง. 2556. **เงื่อนไขที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตจากเกษตรเคมีเป็นเกษตรกรรมทางเลือก:กรณีศึกษาด้านดอนเจียง ตำบลสบเปิง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.

ฐนกร ศรีราม. 2555. **ผลกระทบของราคายางพาราต่อการจัดการสวนยางพาราและสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรชาวสวนยางพารา ในอำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง**. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา.

ถนัด ตันสกุล. 2556. **สิ้นยุคทองราคายาง: สาเหตุ ผลกระทบ และทางออก**. [ออนไลน์].URL:http://km.rubber.co.th/index.php?option=com_content&view=article&id=212:2011-05-31-06-56-01&catid=55:2011-05-31-06-49-35&Itemid=163[สืบค้นวันที่ 2 ตุลาคม 2557]

นราศักดิ์ ชุมแก้ว. 2555. **ผลกระทบของราคายางพาราต่อการจัดการสวนยางพาราและสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรชาวสวนยางพารา ในอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา**. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา.

นงลักษณ์ สืบชนะ. 2549. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจขายผลผลิตยางพาราของเกษตรกรในอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา**. สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาธุรกิจเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา.

บัญชา สมบูรณ์สุข ไชยยะ คงมณี และกนกพร ภาชีรัตน์. 2552. **ระบบกรีดยางพาราและการจัดการแรงงานภายใต้ระบบการทำฟาร์มสวนยางพาราในภาคใต้ ประเทศไทย**. การประชุมวิชาการระบบเกษตรแห่งชาติ ครั้งที่ 5: พลังงานทดแทนและความมั่นคงทางอาหารเพื่อมนุษยชาติ. หน้า 136-153.

บัญชา สมบูรณ์สุข ประวัติ เวทย์ประสิทธิ์ เอมอร เจียรมาศ และปุรวิชญ์ พิทยาภินันท์. 2557. **การปฏิบัติงานและความสามารถของแรงงานสตรีในระบบการผลิตยางพารา:ปรียบเทียบในประเทศไทย อินโดนีเซีย และมาเลเซีย**. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา.

บรรณานุกรม (ต่อ)

มูลนิธินวชีวัน. 2555. **ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน**. [ออนไลน์].URL:http://www.nawachione.org/2012/10/29/sustainable-agriculture/[สืบค้นวันที่ 27 ตุลาคม 2557]

ยุทธนงค์ พุทธให้. 2549. **การใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดวัชพืชของเกษตรกรชาวสวนยางพาราในอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง**. สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาธุรกิจเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา.

วิกรม โง้วสุวรรณ.2551. **พฤติกรรมการใช้ปุ๋ยของเกษตรกรชาวสวนยางพาราในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล**. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจเกษตร หาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา.

ศิวพร จันทร์หอม. 2546. **การจัดการแรงงานและผลผลิตของเจ้าของสวนยางพาราในอำเภอเมือง จังหวัดตรัง**. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจเกษตร หาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา.

ศุภกร เวชศาสตร์. 2557. **การจัดการสวนยางพาราของเกษตรกรและผลิตภาพที่ดินในอำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา**. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา.

สิทธิศักดิ์ เท่าธุรี. 2546. **การรับรู้และการปรับตัวของประชาชนบ้านน้ำก้อภายหลังเกิดภัยพิบัติจากอุทกภัยในปี พ.ศ.2544**. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.

สิริรัตน์ เกียรติปฐมชัย. 2554. **เอกสารประกอบการสอนรายวิชา การจัดการธุรกิจฟาร์ม**. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา.

สุภาพร บัวแก้ว และอเนก คุณาละสิริ. 2553. **การสำรวจสวนยางพาราขนาดใหญ่และการจัดการสวนยางพาราขนาดใหญ่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. รายงานผลงานวิจัยและพัฒนายางพารา ประจำปี 2553. หน้า 192-200.

แสงดาว สมใจ.2555. **ผลกระทบจากอุทกภัยและการปรับตัวของชาวนาในตำบลคอกกระบือ อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี**. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล. 2552. **รูปธรรมของการทำสวนยางพาราอย่างยั่งยืน ด้วยตัวแบบสวนยางพาราแนวพุทธเกษตร (ตัวแบบสวนยางพาราที่ยั่งยืนทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม)**. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา.

สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล. 2554. **การขยายพื้นที่เพาะปลูกยางพารา ความห่วงใยและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย**.คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา.

สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล. 2556. **เอกสารประกอบการเรียน เรื่องวิธีวิจัยทางธุรกิจเกษตร**. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.สงขลา.

สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล พลากร สัตย์ซื่อ และอริศรา ร่มเย็น. 2557. **การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้ระบบสวนยางพารา**. คณะเศรษฐศาสตร์ หาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา.

สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง. 2554ก. **การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อราคายางพาราและการพยากรณ์ราคา**. [ออนไลน์].http://km.rubber.co.th/index.php?option=com_content&view=article&id=18:2011-04-07-09-29-00&catid=13:2011-04-08-02-05-34&Itemid=29[สืบค้นวันที่ 2 ตุลาคม 2557]

สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง. 2554ข. **การดูแลสวนยางพาราก่อนให้ผลผลิต**. [ออนไลน์]. URL:http://www.rubber.co.th/rubber2012/rubberroiter/report_roiter.php [สืบค้น วันที่ 22 ตุลาคม 2557]

สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง. 2557ก. **สรุปสถานการณ์ยาง**. [ออนไลน์].URL:http://www.rubber.co.th/rubber2012/rubberroiter/report_roiter.php[สืบค้นวันที่ 22 ตุลาคม 2557]

สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง. 2557ข. **เอกสารประกอบ การให้ทุนสงเคราะห์ปลูกแทนแบบผสมผสาน**. สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง. 2557ค. **การปลูกยางพารา**.กรุงเทพฯ:อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

บรรณานุกรม (ต่อ)

สำนักงานเกษตรอำเภอนาหม่อม. 2557. **พื้นที่ทำการเกษตรและเพาะปลูกยางพาราอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา**. สงขลา.

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนาหม่อม. 2558. **ข้อมูลพื้นฐานความจำเป็นพื้นฐาน ระดับอำเภอ ปี 2558**. สงขลา.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2557. **แนวทางพัฒนายางพาราทั้งระบบ.**สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2558. **พื้นที่ปลูกยางของประเทศไทย.** [ออนไลน์]. URL:http://www.rubberthai.com/statistic/stat_index.htm[สืบค้นวันที่ 15 มิถุนายน 2558]

อารมณ์ โรจน์สุจิตร สายใจ สุชาติกูล พิศมัย จันทุมา กฤษดา สังข์สิงห์ พนัส แพชนะ อรวรรณ ทองเนื้องาม อารักษ์ จันทุมา และธีรชาต วิชิตชลชัย. 2550. **การศึกษาสภาวการณ์การทำสวนยางของเกษตรกรในท้องถิ่นรอบศูนย์วิจัยยาง**. สถาบันวิจัยยาง. กรมวิชาการเกษตร.

อัญญาณี มั่นคง อนุสรณ์ แรมลี พิศมัย จันทุมา สุชาดา ศรีบุญเรือง มาตุวรรณ บุณยัษเฐียร ฐปนีย์ ทองบุญ กมลภัทร ศิริพงษ์ อธิวีณ์ แดงกนิษฐ์ ศิรักษ์ แก้วประดับ อรอุมา ประเสริฐ อิศวรี ทุมรัตน์ และพิชาญ ชูแก้ว. 2556. **สภาวะการใช้แรงงานในสวนยางพาราต่อการกรีดและคุณภาพผลผลิต**. สถาบันวิจัยยาง. กรมวิชาการเกษตร.

ภาคผนวก

แบบสอบถามชุดที่.....

วันที่สัมภาษณ์...../...../.....

แบบสอบถามประกอบการวิจัยเพื่อสารนิพนธ์

โครงการวิจัยเรื่อง : ผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร ในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลโครงการวิจัยเพื่อสารนิพนธ์ (Minor Thesis) หลักสูตรปริญญาโท สาขาการจัดการธุรกิจเกษตร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เพื่อความสมบูรณ์ของงานวิจัยและประโยชน์ของผลการศึกษา ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความกรุณาท่านได้ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามบนพื้นฐานความเป็นจริงและโดยอิสระ ข้อมูลทั้งหมดที่ได้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านได้ให้ความอนุเคราะห์ในครั้งนี้

แบบสอบถามประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1. ข้อมูลสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

ส่วนที่ 2. ข้อมูลลักษณะการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร

ส่วนที่ 3. ข้อมูลผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร

ส่วนที่ 4. ข้อมูลการปรับตัวของเกษตรกรหลังการตกต่ำของราคายางพารา

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

ชื่อผู้ตอบแบบสอบถาม.....**โทร**.....

บ้านเลขที่..... **หมู่ที่**..... **ตำบล**..... **อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา**

<u>ส่วนที่ 1</u> ข้อมูลสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

คำชี้แจงโปรดทำเครื่องหมาย ✓ลงใน ❑ และเติมข้อความในช่องว่างที่ตรงกับข้อมูลท่านมากที่สุด

1. เพศ [GI01]

❑ 1) ชาย ❑ 2) หญิง

2. อายุ.....ปี [GI02]

3. ศาสนา [GI03]

❑ 1) พุทธ ❑ 2) อิสลาม ❑ 3) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4. ระดับการศึกษา [GI04]

❑ 1) ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ❑ 2) มัธยมศึกษาตอนต้น

❑ 3) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ❑ 4) อนุปริญญา/ปวส.

❑ 5) ปริญญาตรี ❑ 6) สูงกว่าปริญญาตรี

5. สถานภาพการสมรส [GI05]

❑ 1) โสด ❑ 2) สมรส ❑ 3) หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่

6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน (รวมผู้ตอบแบบสอบถาม) [GI06]

- วัยเด็ก (อายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 7 ปี) .....คน [GI07]
- วัยกำลังศึกษา (อายุ 8-14 ปี) .....คน [GI08]
- วัยทำงาน (อายุ 15-65 ปี) .....คน [GI09]
- ผู้สูงวัย (อายุมากกว่า 65 ปี).....คน [GI10]

7. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำสวนยางพาราในปัจจุบัน..... คน [GI11]

8. สมาชิกในครัวเรือนช่วยทำกิจกรรมใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

❑ 1) กรีดยาง [GI12] ❑ 2) เก็บน้ำยาง [GI13]

❑ 3) ทั้งกรีดและเก็บ [GI14] ❑ 4) ดูแลจัดการสวนยาง [GI15]

❑ 5) อื่นๆ (โปรดระบุ)..... [GI16]

9. อาชีพหลัก (รายได้หลัก) [GI17]

❑ 1) ทำสวนยางพารา ❑ 2) ทำสวนผลไม้

❑ 3) ทำนา ❑ 4) ค้าขาย

❑ 5) รับจ้างทั่วไป ❑ 6) ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ

❑ 7) พนักงานบริษัท ❑ 8) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

10. การประกอบอาชีพเสริม (รายได้รอง) [GI18]

❑ 1) มี ❑ 2) ไม่มี (ข้ามไปตอบข้อ 12)

11. อาชีพเสริม (รายได้รอง) [GI19]

❑ 1) ทำสวนยางพารา ❑ 2) ทำสวนผลไม้

❑ 3) ทำนา ❑ 4) ค้าขาย

❑ 5) รับจ้างทั่วไป ❑ 6) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

12. รายได้รวมของครัวเรือน..... บาท/เดือน [GI20]

13. รายจ่ายรวมของครัวเรือน..... บาท/เดือน [GI21]

14. ปัจจุบันครัวเรือนของท่านมีภาระหนี้สินหรือไม่ [GI22]

❑ 1) มี ❑ 2) ไม่มี (ข้ามไปตอบส่วนที่ 2)

15. ในกรณีที่มีภาระหนี้สินท่านกู้จากแหล่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

❑ 1) ในระบบ [GI23] ❑ 2) นอกระบบ [GI24] ❑ 3) ทั้งสองแหล่ง [GI25]

16. แหล่งหนี้สินในระบบ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

❑ 1) ธนาคารพาณิชย์ [GI26] ❑ 2) ธนาคารของรัฐ [GI27]

❑ 3) สหกรณ์ [GI28] ❑ 4) องค์กรการเงินชุมชน [GI29]

❑ 5) อื่นๆ (โปรดระบุ)..... [GI30]

17. แหล่งหนี้สินนอกระบบ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

❑ 1) ญาติพี่น้อง [GI31] ❑ 2) เพื่อนบ้าน [GI32]

❑ 3) พ่อค้า/นายทุน [GI33] ❑ 4) เล่นแชร์ [GI34]

❑ 5) อื่นๆ (โปรดระบุ)..... [GI35]

18. วัตถุประสงค์ในการก่อหนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

❑ 1) ทำการเกษตร [GI36] ❑ 2) ค้าขาย [GI37]

❑ 3) ชำระหนี้สิน [GI38] ❑ 4) สร้าง/ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย [GI39]

❑ 5) ค่าเล่าเรียนบุตร [GI40] ❑ 6) ซื้อรถยนต์/รถจักรยานยนต์ [GI41]

❑ 7) ใช้จ่ายในครัวเรือน [GI42] ❑ 8) อื่นๆ (โปรดระบุ).....[GI43]

<u>ส่วนที่ 2</u> ข้อมูลลักษณะการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร

คำชี้แจงโปรดทำเครื่องหมาย ✓ลงใน ❑ และเติมข้อความในช่องว่างที่ตรงกับข้อมูลท่านมากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นในการทำสวนยางพาราของเกษตรกร

1. ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร รวม..... ไร่ [MP01]
   - พื้นที่สวนยางพารา..... ไร่ [MP02]
   - พื้นที่นา..... ไร่ [MP03]
   - พื้นที่ไม้ผล..... ไร่ [MP04]
   - พื้นที่เกษตรอื่นๆ..... ไร่ [MP05]
   - ที่ดินว่างเปล่า.....ไร่ [MP06]
   - ที่บ้านอยู่อาศัย.....ไร่ [MP07]
   - อื่นๆ (โปรดระบุ).....ไร่ [MP08]
2. พื้นที่สวนยางพาราที่เปิดกรีดแล้ว..... ไร่ [MP09]
3. พื้นที่สวนยางพาราที่ยังไม่ได้เปิดกรีด..... ไร่ [MP10]
4. ประสบการณ์ในการทำสวนยางพารา.....ปี [MP11]
5. สภาพพื้นที่สวนยางพารา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
   - ❑ 1) พื้นที่ราบ [MP12] ❑ 2) พื้นที่ราบลุ่ม [MP13]
   - ❑ 3) พื้นที่เนิน/ควนเขา [MP14] ❑ 4) พื้นที่ลาดชัน [MP15]
   - ❑ 5) อื่นๆ (โปรดระบุ).....[MP16]
6. ลักษณะดินสวนยางพารา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
   - ❑ 1) ดินร่วน [MP17] ❑ 2) ดินเหนียว [MP18]
   - ❑ 3) ดินทราย [MP19] ❑ 4) ดินลูกรัง [MP20]
   - ❑ 5) ดินร่วนปนทราย [MP21] ❑ 6) อื่นๆ (โปรดระบุ).....[MP22]
7. พันธุ์ยางที่ปลูก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
   - ❑ 1) RRIM 600 [MP23] ❑ 2) RRIT 251 [MP24]
   - ❑ 3) BPM 24 [MP25] ❑ 4) PB 235 [MP26]
   - ❑ 5) GT 1 [MP27] ❑ 6) อื่นๆ (โปรดระบุ).....[MP28]
8. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกรหรือไม่ [MP29]
   - ❑ 1) เป็น ❑ 2) ไม่เป็น (ข้ามไปตอบตอนที่ 2)

9. การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

❑ 1) กลุ่มเกษตรกร [MP30]

❑ 2) กลุ่มน้ำยางสด [MP31]

❑ 3) สหกรณ์การเกษตร [MP32]

❑ 4) สหกรณ์กองทุนสวนยาง [MP33]

❑ 5) อื่นๆ (โปรดระบุ).....[MP34]

10. ระยะทางจากสวนยางพาราที่กรีดถึงจุดรับซื้อยางหรือตลาด..... กิโลเมตร [MP35]

ตอนที่ 2 การจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร

1.ท่านมีการกำจัดวัชพืชในสวนยางพาราหรือไม่ [MP36]

❑ 1) กำจัด ❑ 2) ไม่กำจัด (ข้ามไปตอบ ข้อ 3)

2. กำจัดวัชพืชในสวนยางพาราโดยวิธีใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

❑ 1) ใช้สารเคมี [MI37] ❑ 2) ใช้มีดพร้าตัด/ถาง [MP38]

❑ 3) ใช้เครื่องตัดหญ้า [MI39] ❑ 4) ใช้รถตัดหญ้า [MP40]

❑ 5) อื่นๆ (โปรดระบุ).....[MP41]

3. การใช้ปุ๋ยบำรุงยางพารา

❑ 1) ปุ๋ยเคมี [MP42]

❑ 2) ปุ๋ยอินทรีย์ [MP43]

❑ 3) ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ [MP44]

❑ 4) อื่นๆ (โปรดระบุ).....[MP45]

4.มีการปลูกพืชคลุมดินหรือไม่ [MP46]

❑ 1) มี ❑ 2) ไม่มี

5.มีการปลูกพืชแซมยางหรือไม่ [MP47]

❑ 1) มี ❑ 2) ไม่มี

6.มีการปลูกพืชร่วมยางหรือไม่ [MP48]

❑ 1) มี ❑ 2) ไม่มี

7. รูปแบบการกรีดยาง [MP49]

❑ 1) กรีดวันเว้นวัน ❑ 2) กรีด 2 วัน เว้น 1 วัน

❑ 3) กรีด 3 วัน เว้น 1 วัน ❑ 4) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

8. มีการใช้เทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิต (เร่งน้ำยาง) หรือไม่ [MP50]

❑ 1) มี ❑ 2) ไม่มี (ข้ามไปตอบ ข้อ 10)

9. วิธีการใช้เทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิต (เร่งน้ำยาง) [MP51]

❑ 1) อัดแก๊สแอทซีลีน ❑ 2) ทาน้ำยาเร่งน้ำยาง

❑ 3) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

10. มีการหยุดกรีดยางในช่วงยางผลัดใบ [MP52]

❑ 1) หยุด ❑ 2) ไม่หยุด

11. โดยทั่วไปในช่วงยางผลัดใบ ท่านหยุดกรีดยาง..... วัน/ปี [MP53]

12. ในช่วงที่ราคายางพาราตกต่ำ ท่านหยุดกรีดยางในช่วงยางผลัดใบ.....วัน/ปี [MP54]

ตอนที่ 3 การจัดการแรงงานของเกษตรกร

1. แรงงานที่ใช้กำจัดวัชพืชในสวนยางพารา [MP55]

❑ 1) แรงงานในครัวเรือน ❑ 2) จ้าง ❑ 3) ทั้งสองแหล่ง

2. แรงงานที่ใช้ใส่ปุ๋ยบำรุงยางพารา [MP56]

❑ 1) แรงงานในครัวเรือน ❑ 2) จ้าง ❑ 3) ทั้งสองแหล่ง

3. แรงงานในการกรีดยาง [MP57]

❑ 1) แรงงานในครัวเรือน ❑ 2) จ้าง ❑ 3) ทั้งสองแหล่ง

4. แรงงานในการเก็บน้ำยาง [MP58]

❑ 1) แรงงานในครัวเรือน ❑ 2) จ้าง ❑ 3) ทั้งสองแหล่ง

ตอนที่ 4 การจัดการผลผลิตยางพาราของเกษตรกร

1. ท่านขายผลผลิตยางพาราในรูปแบบใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

❑ 1) น้ำยางสด [MP59] ❑ 2) ยางแผ่นดิบ [MP60]

❑ 3) ยางก้อนถ้วย [MP61] ❑ 4) อื่นๆ (โปรดระบุ).....[MP62]

2. ในกรณีที่ขายน้ำยางสดและยางก้อนถ้วย ท่านมีแนวคิดที่จะทำยางแผ่นดิบหรือไม่ [MP63]

❑ 1) มี ❑ 2) ไม่มี

3. ท่านขายผลผลิตยางพาราอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

❑ 1) นำไปขายด้วยตนเอง [MP64]

❑ 2) คนรับจ้างกรีดนำไปขาย [MP65]

❑ 3) พ่อค้ามารับซื้อถึงสวน [MP66]

❑ 4) อื่นๆ (โปรดระบุ).....[MP67]

4. ท่านขายผลผลิตยางพาราให้แก่ใคร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

❑ 1) พ่อค้าในท้องถิ่น [MP68] ❑ 2) พ่อค้านอกท้องถิ่น [MP69]

❑ 3) กลุ่มน้ำยางสด [MP70] ❑ 4) สหกรณ์กองทุนสวนยาง [MP71]

❑ 5) ตลาดกลางยางพาราสงขลา [MP72] ❑ 6) อื่นๆ (โปรดระบุ) .....[MP73]

<u>ส่วนที่ 3</u> ข้อมูลผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการจัดการสวนยางพาราของเกษตรกร

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความในช่องว่างที่ตรงกับข้อมูลท่านมากที่สุด

เมื่อราคายางพาราตกต่ำลง ท่านมีการจัดการสวนยางพาราที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างไร

ผลกระทบจากราคายางพารา	ปี 2554	ปี 2557	
1.รายได้จากสวนยางพาราเฉลี่ยต่อเดือน	..... บาท/เดือน	..... บาท/เดือน	[EP01]
2.ภาระหนี้สินของครัวเรือน	..... บาท	..... บาท	[EP02]
3.เงินออมต่อเดือน	..... บาท/เดือน	..... บาท/เดือน	[EP03]
4.จำนวนสมาชิกที่ทำสวนยาง	..... คน	..... คน	[EP04]
5.จำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ยเคมี	..... ครั้ง/ปี	..... ครั้ง/ปี	[EP05]
6.ปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมี	..... กก./ไร่/ปี	..... กก./ไร่/ปี	[EP06]
7.จำนวนครั้งในการกำจัดวัชพืช	..... ครั้ง/ปี	..... ครั้ง/ปี	[EP07]

<u>ส่วนที่ 4</u> ข้อมูลการปรับตัวของเกษตรกรหลังการตกต่ำของราคายางพารา

คำชี้แจงโปรดทำเครื่องหมาย ✓ลงใน ❑ และเติมข้อความในช่องว่างที่ตรงกับข้อมูลท่านมากที่สุด

1. เมื่อราคายางพาราตกต่ำลง ท่านมีการปรับตัวในการทำสวนยางพาราหรือไม่ [AF01]

❑ 1) ไม่ปรับตัว ❑ 2) ปรับตัว (ข้ามไปตอบ ข้อ 3)

2. สาเหตุที่ไม่มีการปรับตัว โดยที่ท่านยอมรับผลกระทบจากราคายางตกต่ำได้ เพราะเหตุใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

❑ 1) ข้อจำกัดด้านพื้นที่ [AF02]

❑ 2) ข้อจำกัดด้านเวลา [AF03]

❑ 3) ข้อจำกัดด้านความรู้เชิงวิชาการ [AF04]

❑ 4) ข้อจำกัดด้านการเงินและการลงทุน [AF05]

❑ 5) ข้อจำกัดด้านแรงงาน [AF06]

❑ 6) ข้อจำกัดด้านตลาด [AF07]

❑ 7) มีรายได้เสริมจากแหล่งอื่นเพียงพอ [AF08]

❑ 8) นำเงินฝากจากสถาบันมาใช้เพิ่มเติม [AF09]

❑ 9) รอรับการช่วยเหลือจากภาครัฐ [AF10]

❑ 10) อื่นๆ (โปรดระบุ)..... [AF11]

3. ท่านมีรูปแบบการปรับตัวเพื่อลดผลกระทบจากราคายางตกต่ำลักษณะใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

❑ 1) การสร้างรายได้เสริมในสวนยาง (ข้ามไปตอบ ข้อ 4) [AF12]

❑ 2) การลดต้นทุนการผลิตยางพารา (ข้ามไปตอบ ข้อ 5) [AF13]

❑ 3) การลดความเสี่ยงด้านราคายางและผลตอบแทน (ข้ามไปตอบ ข้อ 6) [AF14]

❑ 4) การสร้างรายได้นอกฟาร์ม (ข้ามไปตอบ ข้อ 7) [AF15]

4.ลักษณะการสร้างรายได้เสริมในสวนยางพาราของท่านเป็นอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

❑ 1) ปลูกพืชแซม/พืชร่วมยาง/ไม้ป่าร่วมยาง/วนเกษตร [AF16]

❑ 2) เลี้ยงสัตว์ในสวนยางพารา [AF17]

❑ 3) เพาะเห็ดในสวนยางพารา [AF18]

❑ 4) อื่นๆ (โปรดระบุ).....[AF19]

5.ลักษณะการลดต้นทุนการผลิตยางพาราของท่านเป็นอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ❑ 1) ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี [AF20]
- ❑ 2) ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง [AF21]
- ❑ 3) ผสมปุ๋ยเคมีใช้เอง/ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ [AF22]
- ❑ 4) ใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมี [AF23]
- ❑ 5) ลดปริมาณการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ [AF24]
- ❑ 6) ลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี [AF25]
- ❑ 7) เลิกจ้างแรงงานกรีดยาง/ใช้แรงงานในครัวเรือนแทน [AF26]
- ❑ 8) เลิกจ้างแรงงานเก็บน้ำยาง/ใช้แรงงานในครัวเรือนแทน [AF27]
- ❑ 9) เลิกจ้างแรงงานดูแลรักษาสวนยาง/ใช้แรงงานในครัวเรือนแทน [AF28]
- ❑ 10) เลิกจ้างแรงงานแปรรูปยาง/ใช้แรงงานในครัวเรือนแทน [AF29]
- ❑ 11) อื่นๆ (โปรดระบุ).....[AF30]

6.ลักษณะการลดความเสี่ยงด้านราคายางพาราและผลตอบแทนเป็นอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ❑ 1) รวมกลุ่มกันผลิตและจำหน่ายผลผลิตยาง [AF31]
- ❑ 2) จำหน่ายผลผลิตยางแบบตกลงราคาล่วงหน้าเพื่อลดความเสี่ยง [AF32]
- ❑ 3) เปลี่ยนรูปแบบการผลิต เช่น จากน้ำยางสดเป็นยางแผ่นดิบ [AF33]
- ❑ 4) จำหน่ายยางในโครงการสร้างมูลภัณฑ์กันชนเพื่อรักษาเสถียรภาพราคายาง [AF34]
- ❑ 5) โค่นยางพาราเก่าเพื่อปลูกยางพาราใหม่ [AF35]
- ❑ 6) อื่นๆ (โปรดระบุ)..... [AF36]

7.ลักษณะการสร้างรายได้นอกฟาร์มของท่านเป็นอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ❑ 1) ประกอบอาชีพค้าขาย [AF37]
- ❑ 2) ประกอบอาชีพงานก่อสร้าง [AF38]
- ❑ 3) ประกอบอาชีพช่างเสริมสวย [AF39]
- ❑ 4) ประกอบอาชีพรับจ้าง [AF40]
- ❑ 5) อื่นๆ (โปรดระบุ).....[AF41]

******* ขอขอบพระคุณ ที่กรุณาเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม *******

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ ชื่อสกุล นายทวีศักดิ์ สงคง

วัน เดือน ปีเกิด 24 ตุลาคม 2523

วุฒิการศึกษา	**ชื่อสถาบัน**	**ปีที่สำเร็จการศึกษา**
วิทยาศาสตรบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร)	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	พ.ศ.2547

ตำแหน่งงานและสถานที่ทำงาน

พ.ศ. 2548 - 2549	ผู้จัดการสมาคมนักศึกษาเก่ามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
พ.ศ. 2549 - 2550	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2550 - ปัจจุบัน	พนักงานสงเคราะห์สวนยาง 6 (หัวหน้าแผนกปฏิบัติการ) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา